

DZIENNIK URZĘDOWY WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

Kielce, dnia 25 marca 2005r.

Nr 63

TREŚĆ:

Poz.:

UCHWAŁA:

870 — Nr 36/VIII/2004 Rady Miejskiej w Działoszycach z dnia 22 grudnia 2004r. w sprawie uchwalenia „Programu ochrony środowiska dla Gminy Działoszyce, którego integralną częścią jest Plan gospodarki odpadami dla Gminy Działoszyce” 3209

870

UCHWAŁA Nr 36/VIII/2004 RADY MIEJSKIEJ W DZIAŁOSZYCACH

z dnia 22 grudnia 2004r.

w sprawie uchwalenia „Programu ochrony środowiska dla Gminy Działoszyce, którego integralną częścią jest Plan gospodarki odpadami dla Gminy Działoszyce”.

Na podstawie art. 7 ust. 1 pkt. 1 i 3 ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (t.j. z 2001r. Dz. U. Nr 142 poz. 1591 z późn. zm.), art. 17 ust. 1 i art. 18 ustawy z dnia 27.04.2001r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 62, poz. 627 z późn. zm.), art. 10 ust. 4 ustawy z dnia 27 lipca 2001r. o wprowadzeniu ustawy - Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 100, poz. 1085 z późn. Zmianami) oraz art. 14 ustawy z dnia 27.04.2001r. O odpadach (Dz. U. Nr 62, poz. 628 z późn. zm.), uchwały Nr 133/2004 Zarządu Powiatu Pińczowskiego z dnia 14 grudnia 2004r. w sprawie wyrażenia opinii do projektu „Programu ochrony środowiska dla Gminy Działoszyce którego integralną częścią jest „Plan gospodarki odpadami dla Gminy Działoszyce, uchwała się co następuje:

§ 1. Uchwala się „Program ochrony środowiska dla Gminy Działoszyce”, stanowiący załącznik nr 1 do niniejszej uchwały, którego integralną częścią jest „Plan gospodarki odpadami dla gminy Działoszyce”.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta i Gminy.

§ 3. Uchwała podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Świętokrzyskiego.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Świętokrzyskiego.

Przewodniczący Rady Miejskiej: J. Wójcik

Załącznik Nr 1
do uchwały Nr 36/VIII/2004
Rady Miejskiej w Działoszycach
z dnia 22 grudnia 2004r.

Program ochrony środowiska dla gminy Działoszyce

Spis treści

- I. Wstęp
  1. Prawne umocowanie „Programu ochrony środowiska dla gminy Działoszyce
  2. Zakres i metodyka opracowania „Programu...”
  3. Instytucje uczestniczące w realizacji „Programu...”
- II. Diagnoza stanu istniejącego
  1. Ogólna charakterystyka gminy Działoszyce

2. Zasoby przyrodnicze
  - 2.1. Prawna ochrona przyrody
  - 2.3. System przyrodniczy gminy
  - 2.4. Główne zagrożenia i problemy w dziedzinie ochrony przyrody
3. Surowce mineralne
  - 3.1. Charakterystyka geologiczna gminy
  - 3.2. Surowce mineralne
  - 3.3. Wpływ działalności górniczej na środowisko
4. Gospodarka wodna
  - 4.1. Wody podziemne
  - 4.2. Wody powierzchniowe
  - 4.3. Wodociągi i kanalizacja
  - 4.4. Zagrożenie powodziowe
  - 4.5. Główne zagrożenia i problemy
5. Gospodarka odpadami
6. Powietrze atmosferyczne
7. Jakość i podstawowe zagrożenia gleb
  - 7.1. Prawno-organizacyjne uwarunkowania ochrony gleb na obszarze miasta i gminy
  - 7.2. Ogólna ocena jakości gleb i ziemi
  - 7.3. Główne zagrożenia i problemy ochrony gleb
8. Lasy
  - 8.1. Uwarunkowania prawno-organizacyjne ochrony zasobów leśnych
  - 8.2. Ogólna ocena zasobów leśnych
  - 8.2. Główne zagrożenia i problemy w zakresie lesistości
9. Hałas i promieniowanie elektromagnetyczne
  - 9.1. Hałas
  - 9.2. Główne problemy wynikające z diagnozy stanu
  - 9.3. Elektromagnetyczne promieniowanie niejonizujące
  - 9.4. Główne problemy wynikające z diagnozy stanu zagrożenia promieniowaniem
10. Poważne awarie przemysłowe
11. Edukacja ekologiczna
- III. Ocena realizacji dotychczasowych działań proekologicznych
- IV. Priorytety ekologiczne
- V. Strategia działań proekologicznych
  1. Cel polityki ekologicznej gminy
  2. Zasoby przyrodnicze
  3. Surowce mineralne
  4. Gospodarka wodna
  5. Gospodarka odpadami
  6. Ochrona powietrza
  7. Jakość i podstawowe zagrożenia gleb
  8. Lasy
  9. Hałas i promieniowanie elektromagnetyczne
  10. Poważne awarie przemysłowe
  11. Edukacja ekologiczna
- VI. Źródła finansowania „Programu...”
  1. Fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej
  2. Ekofundusz
  3. Programy pomocowe Unii Europejskiej
    - 3.1. Fundusze przedakcesyjne
    - 3.2. Fundusze strukturalne
  4. Banki
  5. Kalkulacja kosztów wdrażania „Programu...”
- VII. Monitoring realizacji „Programu...”

I. Wstęp

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej ustanawia, że ochrona środowiska jest obowiązkiem wszystkich obywateli i władz publicznych, które kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju powinny zapewnić na swoim terenie nie tylko bezpieczeństwo ekologiczne, ale także dostęp do nieuszczerplonych zasobów współczesnemu i przyszłemu pokoleniu. Oznacza to racjonalne korzystanie z zasobów środowiska przyrodniczego zgodnie ze standardami ekologicznymi, ustanowionymi w obowiązujących przepisach jak i dokumentach programowych uchwalonych na różnych szczeblach zarządzania.

Inny akt prawny - ustawa o samorządzie gminnym - stanowi, że do zadań własnych gminy należy zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty, które obejmują m.in. sprawy: ochrony środowiska i przyrody, zieleni gminnej i zadrzewień, gospodarki wodnej, wodociągów i zaopatrzenia w wodę, kanalizacji, usuwania i oczyszczania ścieków komunalnych, utrzymania czystości i porządku, urządzeń sanitarnych, składowisk i unieszkodliwiania odpadów komunalnych.

Prowadząc własną politykę ekologiczną gmina nie może jednak ograniczać się wyłącznie do przysługujących jej kompetencji wykonawczych, oczekując rozwiązania wielu istotnych kwestii na poziomie powiatowym i wojewódzkim, powinna poszukiwać wspólnych płaszczyzn działania, które doprowadzą do: kompleksowej poprawy jakości środowiska przyrodniczego, ograniczania emisji zanieczyszczeń, zmniejszania energo-, wodo- i materiałochłonności, wzmacniania ponadlokalnych struktur ekologicznych, rozwijania aktywności obywatelskiej i poprawy jakości życia mieszkańców. Kluczową rolę winna tu odegrać zasada partnerstwa i współdziałania ze wszystkimi podmiotami administracji rządowej i samorządowej, podmiotami gospodarczymi oraz organizacjami społecznymi.

Wszelkie działania z zakresu ochrony środowiska, zgodnie z założeniami polityki ekologicznej na terenie gminy, powinny być podejmowane na podstawie aktualnego programu ochrony środowiska. „Program ochrony środowiska dla gminy Działoszyce” jest pierwszym dokumentem umożliwiającym efektywne zarządzanie środowiskiem przyrodniczym oraz niezbędną koordynację działań na poziomie między gminnym. Nawiązując do Polityki Ekologicznej Państwa i Samorządu Województwa podejmuje on próbę sprecyzowania zadań dla podmiotów działających na obszarze gminy w dziedzinie ochrony środowiska na lata 2004-2007 i w perspektywie do roku 2010. Uwzględniając zadania ochrony środowiska przyjęte przez Polskę w Traktacie Akcesyjnym do UE stworzy też podstawę do ubiegania się o środki pomocowe na wspólne projekty proekologiczne.

Ze względu na niezakończony proces przystosowania prawodawstwa polskiego do przepisów unijnych oraz brak ostatecznych rozstrzygnięć co do skali i zakresu wsparcia działań proekologicznych z funduszy strukturalnych dokument ten zachowuje charakter otwarty, określając jedynie cele i kierunki polityki ekologicznej samorządu gminnego oraz te projekty inwestycyjne, które mają dostatecznie sprecyzowany zakres i źródła finansowania.

1. Prawne umocowanie „Programu ochrony środowiska dla gminy Działoszyce”

Polityka ochrony środowiska samorządu gminnego zależy w głównej mierze od uwarunkowań wewnętrznych, na które składają się: specyfika obszaru gminy, warunki naturalne, stan środowiska, poziom rozwoju społeczno-gospodarczego, a także od szeregu czynników zewnętrznych, mających wpływ na założone kierunki działań. Wśród czynników zewnętrznych należy wymienić obowiązujące przepisy prawne oraz dokumenty programowe przyjęte na różnych szczeblach zarządzania.

Głównym aktem prawnym w dziedzinie ochrony środowiska, który pełni funkcję ustawy ramowej dla całego prawodawstwa z tego zakresu jest Ustawa z 27 kwietnia 2001 roku - Prawo ochrony środowiska (POŚ). Wytycza ona podstawowe zasady polityki ekologicznej i zrównoważonego rozwoju kraju. Art. 17 i 18 POŚ nakładają na Burmistrza Miasta i Gminy obowiązek sporządzenia gminnego programu ochrony środowiska, w celu realizacji polityki ekologicznej państwa. Projekt tego programu jest opiniowany przez Zarząd Powiatu. Rada Gminy ma obowiązek uchwalenia „Programu...” do dnia 30 czerwca 2004r. Z wykonania „Programu...” Burmistrz sporządza co 2 lata raporty, które przedstawia Radzie Gminy. Aktualizacja „Programu...” nastąpi po upływie 4 lat.

„Program...” nawiązując do Polityki Ekologicznej Państwa, opracowany jest na lata 2004-2007 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2010. Jest to także zgodne z art. 14 POŚ określającym, że politykę ekologiczną przyjmuje się na cztery lata, z tym że przewidziane w niej działania w perspektywie obejmują kolejne cztery lata.

Prawne umocowanie „Programu...” stanowią ponadto zapisy szeregu innych dokumentów, w tym m.in.:

- dokumentów krajowych:
  - II Polityka Ekologiczna Państwa,
  - Polityka Ekologiczna Państwa na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010,
  - Program wykonawczy do II Polityki Ekologicznej Państwa na lata 2002-2010,

- Krajowy Plan Gospodarki Odpadami,
- Krajowa Strategia Ochrona Bioróżnorodności,
- Narodowy Plan Rozwoju 2004-2006,
- Wytyczne do sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym,
- dokumentów wojewódzkich:
  - Strategia rozwoju województwa świętokrzyskiego,
  - Program ochrony środowiska dla województwa świętokrzyskiego,
  - Plan gospodarki odpadami dla województwa świętokrzyskiego,
- dokumentów powiatowych:
  - Strategia rozwoju powiatu pińczowskiego,
  - Program ochrony środowiska dla powiatu pińczowskiego,
  - Plan gospodarki odpadami dla powiatu pińczowskiego.

Układem odniesienia dla „Programu...” powinna być także „Strategia rozwoju gminy Działoszyce” uchwalona w 2000r. Dokument ten do najważniejszych problemów w dziedzinie ochrony środowiska zalicza:

- małe zasoby wód powierzchniowych i brak zbiorników wodnych;
- niski stopień lesistości gminy i niedostateczna ilość zadrzewień;
- zanieczyszczenie wód ściekami pochodzenia rolniczego i bytowego;
- brak komunalnego systemu kanalizacji i oczyszczalni ścieków;
- brak własnego składowiska odpadów i brak możliwości jego lokalizacji;
- brak kontenerów do zbiórki odpadów na terenach wiejskich;
- zagrożenie powodziowe (Jakubówka, Sancygniówka i Nidzica);
- brak gazyfikacji gminy.

Wśród największych potencjałów gminy w tej dziedzinie opracowanie to wymienia:

- czyste ekologicznie środowisko, stwarzające możliwości produkcji ekologicznej;
- zasoby dobrych gleb;
- własne ujęcie wody konsumpcyjnej o dobrej jakości;
- możliwości budowy zbiorników retencyjnych;
- duże możliwości przeznaczenia pod zalesienia gruntów trudnych do uprawy i nieprzydatnych rolniczo;
- zasoby surowców mineralnych (piaskowce, mułek formierski, ility, gipsy i wody siarkowo-żelazowe).

Wiodącą zasadą polityki ekologicznej jest konstytucyjna zasada zrównoważonego rozwoju. Podstawowym jej założeniem jest takie prowadzenie polityki i działań w poszczególnych sektorach gospodarki i życia społecznego, aby zachować zasoby i walory środowiska w stanie zapewniającym trwałe, nie doznające uszczerbku, możliwości korzystania z nich zarówno przez obecne jak i przyszłe pokolenia, przy jednoczesnym zachowaniu trwałości funkcjonowania procesów przyrodniczych oraz naturalnej różnorodności biologicznej na poziomie krajobrazowym, ekosystemowym, gatunkowym i genowym. Istotą zrównoważonego rozwoju jest równorzędne traktowanie racji społecznych, ekonomicznych i ekologicznych, co oznacza konieczność integrowania zagadnień ochrony środowiska z polityką w poszczególnych dziedzinach gospodarki.

W tym przy realizacji polityki ekologicznej państwa zasada zrównoważonego rozwoju powinna być uzupełniona szeregiem zasad pomocniczych i konkretyzujących, z których najważniejsze to: zasada przezorności, integracji polityki ekologicznej z politykami sektorowymi, uspołecznienia, likwidacji zanieczyszczeń u źródła, stosowania najlepszych, dostępnych technik (BAT), subsydiarności i zasada „zanieczyszczający płaci”. Bardzo istotnym elementem tej polityki w nadchodzących latach będzie sukcesywne wprowadzanie rozwiązań prawnych, transponujących wymagania prawa ochrony środowiska obowiązującego w Unii Europejskiej do prawa polskiego. Transpozycja ta będzie realizowana głównie na poziomie krajowym, ale wywrze wpływ na działania proekologiczne, podejmowane w skali powiatu i gminy.

2. Zakres i metodyka opracowania „Programu...”

Podstawą formalno-prawną opracowania „Programu ochrony środowiska dla gminy Działoszyce” jest umowa z dnia 23.06.2004r., w której Miasto i Gmina Działoszyce powierza jego sporządzenie Świętokrzyskiemu Biuru Rozwoju Regionalnego w Kielcach. „Program...” sporządzony został zgodnie ze szczegółową specyfikacją, będącą załącznikiem do wymienionej umowy. Dokument ten obejmuje następujące elementy i zagadnienia:

- diagnozę stanu środowiska przyrodniczego ze szczególnym uwzględnieniem dziedzin i zagadnień należących do kompetencji samorządu gminnego: ogólna ocena środowiska przyrodniczego, ochrona przyrody, zasoby surowców mineralnych, gospodarka wodno-ściekowa, gospodarka odpadami, powietrze atmosferyczne, hałas wraz z niejonizującym promieniowaniem elektromagnetycznym, poważne awarie przemysłowe, ochrona gleb i powierzchni ziemi, zasoby leśne, edukacja ekologiczna;

- ogólną ocenę dotychczasowej realizacji zadań w zakresie ochrony środowiska;
- priorytety ekologiczne wynikające z diagnozy stanu;
- program działań proekologicznych w najważniejszych dziedzinach ochrony środowiska obejmujący cele polityki ekologicznej i strategię ich realizacji w odniesieniu do poszczególnych zagadnień;
- sposoby i źródła finansowania „Programu...”;
- monitoring realizacji „Programu...”.

Głównym źródłem danych na temat aktualnego stanu i zagrożeń środowiska przyrodniczego gminy Działoszyce były raporty o stanie środowiska w województwie świętokrzyskim (WIOŚ) i dane zaczerpnięte z roczników statystycznych. W toku prac współpracowano również z: Urzędem Miasta i Gminy w Działoszycach, Urzędem Marszałkowskim, Świętokrzyskim Urzędem Wojewódzkim, Wojewódzkim Inspektoratem Ochrony Środowiska w Kielcach oraz Starostwem Powiatowym w Pińczowie.

W trakcie opracowywania „Programu...” przeanalizowano również liczne dokumenty programowe i opracowania (lub ich projekty), jak m.in.: Politykę Ekologiczną Państwa, Narodowy Plan Rozwoju, Narodową Strategię Edukacji Ekologicznej, Strategię Rozwoju Energetyki Odnawialnej, Strategię Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego, „Plan zagospodarowania przestrzennego województwa świętokrzyskiego”, wojewódzki i powiatowy „Program ochrony środowiska...”, wojewódzki i powiatowy „Plan gospodarki odpadami...”, „Program rozwoju turystyki w województwie świętokrzyskim do 2004 roku”, „Kompleksowy program rozwoju sieci drogowej województwa świętokrzyskiego”, „Program małej retencji województwa świętokrzyskiego”, „Program zwiększenia lesistości w województwie świętokrzyskim”, „Strategię wdrażania programu rolno-środowiskowego w woj. świętokrzyskim”, „Strategię rozwoju powiatu pińczowskiego” oraz „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Działoszyce”.

Jak już wspomniano wcześniej „Program ochrony środowiska” posiada formułę otwartą i dopuszcza możliwość wprowadzenia korekt i uzupełnień, zwłaszcza w zakresie polityki inwestycyjnej, która jest trudna do sprecyzowania na obecnym etapie prac.

3. Instytucje uczestniczące w realizacji „Programu...”:

W procesie wdrażania „Programu...” powinny uczestniczyć nie tylko gminie służby ochrony środowiska. Włączenie do niego jak najszerszego grona partnerów zapewni uspołecznienie zamierzonych w tym dokumencie celów. Spowoduje również równomierne obciążenie poszczególnych podmiotów jak i wyzwoli większą aktywność społeczną.

Organem odpowiedzialnym za opracowanie „Programu ochrony środowiska...” jest Burmistrz Miasta i Gminy Działoszyce, który co 2 lata składa Radzie Miejskiej raporty z jego wykonania. Samorząd lokalny jest także bezpośrednim realizatorem programu i odpowiada za wdrożenie przyjętych w nim rozwiązań proekologicznych na swoim terenie. Współodpowiedzialność za realizację programu przyjmują również podmioty gospodarcze działające na obszarze gminy, które powinny planować i realizować inwestycje zgodnie z kierunkami nakreślonymi w tym dokumencie.

Rolę koordynującą w tym zakresie sprawować będzie Burmistrz Miasta i Gminy Działoszyce, który współdziała z organami administracji rządowej i samorządowej. Wojewoda i podległe mu służby dysponują instrumentarium prawnym w zakresie reglamentowania korzystania ze środowiska (pozwolenia na gospodarcze korzystanie ze środowiska, koncesje geologiczne itp.). Ponadto Burmistrz współdziała ze Starostwem Powiatowym i z instytucjami administracji specjalnej zajmującymi się kontrolą respektowania prawa i monitoringiem środowiska (Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Kielcach) oraz administrującymi poszczególnymi komponentami środowiska (Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Krakowie, Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Radomiu). Równie ważną grupą podmiotów uczestniczących w procesie realizacji „Programu...” są jednostki dysponujące środkami finansowymi (Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Zarząd Województwa i jednostki samorządu terytorialnego). Niezwykle ważną rolę do spełnienia mają organizacje pozarządowe organizujące kampanie edukacyjne i informacyjne, które zmierzają do podniesienia poziomu świadomości ekologicznej społeczeństwa oraz funkcjonujące na terenie miasta i gminy szkoły i placówki edukacyjne.

II. Diagnoza stanu istniejącego

1. Ogólna charakterystyka gminy Działoszyce

Gmina Działoszyce położona jest w południowo-zachodniej części województwa świętokrzyskiego, w powiecie pińczowskim. Zajmuje powierzchnię 106 km², zamieszkuje ją 5 803 osoby (Rocznik statystyczny województwa świętokrzyskiego - 2003r.). W skład gminy wchodzi 36 sołectw. Funkcją gminnego ośrodka admi-

nistracyjno-usługowego spełnia położone na południu gminy miasto Działoszyce - ośrodek usługowy i gospodarczy, ukierunkowany na obsługę wsi i rolnictwa. Miasto posiada starą metrykę lokacyjną, bowiem prawnie miejskie uzyskało w 1409r. z rąk Władysława Jagiełły.

Tabela nr 1. Powierzchnia i liczba ludności w sołectwach gminy Działoszyce.

Lp.	Sołectwo	Powierzchnia [ha]	Liczba ludności
	m. Działoszyce	192	1216
1	Biedrzykowice	187	117
2	Bronocice	249	99
3	Bronów	128	94
4	Chmielów	242	176
5	Dębiany	242	115
6	Dębowiec	101	27
7	Dzieskanowice	343	269
8	Dziewięczyce	366	133
9	Dzierążnia	968	436
10	Gaik	212	106
11	Iżykowice	193	103
12	Jakubowice	537	314
13	Januszowice	325	104
14	Jastrzębniki	190	51
15	Ksawerów	229	104
16	Kujawki	242	107
17	Kwasyn	236	138
18	Lipówka	197	124
19	Marianów	119	105
20	Niewiatrowice	186	150
21	Opatkowice	218	92
22	Pierocice	371	239
23	Podrózie	202	93
24	Sancygniów	943	259
25	Stępocice	205	127
26	Sudół	293	107
27	Sypów	162	86
28	Szczotkowice	146	63
29	Szyszczyce	392	138
30	Świerczyna	173	153
31	Teodorów	354	159
32	Wola Knyszyńska	894	171
33	Wolica	207	75
34	Wymysłów	112	65
35	Zagaje Dębiańskie	58	55
36	Zagórze	149	35

Źródło: Dane uzyskane w UMiG Działoszyce.

Gmina Działoszyce graniczy z 8 innymi gminami. Są to:

- od północy - gmina Wodzisław;
- od północnego-wschodu - gmina Michałów;
- od wschodu - gmina Pińczów;
- od południowego-wschodu - gmina Czarnocin;
- od południa - gmina Skalbmierz;
- od południowego zachodu - gmina Raclawice;
- od zachodu - gmina Słaboszów;
- od północnego-zachodu - gmina Książ Wielki.

Wg danych uzyskanych w Urzędzie Miasta i Gminy Działoszyce struktura użytkowania ziemi w gminie przedstawia się następująco:

- użytki rolne - 8 628 ha (w tym: grunty orne - 8 125 ha, sady - 38 ha, łąki - 416 ha, pastwiska - 49 ha);
- lasy i grunty leśne - 1 335 ha;
- rozlewiska wodne - 5 ha;
- pozostałe - 626 ha.

Zgodnie z podziałem fizyczno-geograficznym Polski (wg J. Kondrackiego) gmina Działoszyce położona jest na obszarze makroregionu Niecki Nidziańska, na styku trzech mezoregionów - Płaskowyżu Proszowickiego, Wyżyny Miechowskiej i Garbu Wodzisławskiego.

Niecka Nidziańska jest rozległym obniżeniem pomiędzy Wyżyną Krakowsko-Częstochowską i Wyżyną Kielecką, pochylonym i otwartym w kierunku południowo-wschodnim. Utwory kredowe i mioceńskie tworzą tutaj garby i wzgórza o średniej deniwelacji (190-270 m n.p.m.). Cały region wykazuje bardzo duże zróżnicowanie litologiczne i glebowe.

Północna część gminy położona jest w mezoregionie Garb Wodzisławski. Jest on zbudowany z utworów kredowych pokrytych warstwą lessu. Rozcina go gęsta sieć wąwozów i parowów. Rzeźba terenu jest przeważnie falista. Wysokości bezwzględne na tym obszarze dochodzą w gminie do 320 m n.p.m.

Południe gminy zajmuje Płaskowyż Proszowicki. Od przyległych mezoregionów różni się występowaniem zwartego płaszcza morskich osadów mioceńskich, zalegających na powierzchni warstw kredowych. Cały region pokrywa głęboka i zwarta warstwa lessów, na której wykształciły się urodzajne gleby czarnoziemne. Pod względem hipsometrycznym wierzchołki wzniesień pochylone są w kierunku południowo-wschodnim i obniżając się od 280 do 220 m n.p.m. W tym też kierunku płyną ku Wiśle jej dopływy.

Zachodnie obrzeża gminy położone są na Wyżynie Miechowskiej. Głównymi formami morfologicznymi tego obszaru są płaskie garby zbudowane z utworów węglanowych oraz padoły i głębokie doliny. Obszar ten pokrywają lessy.

W krainie tej największy wpływ na szatę roślinną wywarła pokrywa lessowa oraz podłoże wapienne i gipsowe. Urodzajne gleby dawno zostały pozbawione lasów. Potencjalną roślinnością naturalną są tutaj subkontynentalne grądy lipowo-dębowo-grabowe. Obecnie lesistość tego obszaru jest niska i wynosi ok. 12 %. Na omawianym terenie zwarte kompleksy leśne rozciągają się w pobliżu: Sancygniowa, Stępic i Woli Knyżyńskiej. Są to gł. lasy mieszane z dominującym bukiem i grabem, dębem oraz z domieszką świerka i sosny. Podszyt i runo są silnie rozwinięte i z tego powodu stwarzają pewne ograniczenie dostępności turystycznej. Charakterystyczną cechą tych terenów jest również niedobór zadrzewień i zakrzewień, co skutkuje występowaniem niekorzystnych procesów stepowienia oraz erozji wodnej i wietrznej.

Charakterystyczną roślinnością dla tego obszaru są ciepłolubne zbiorowiska kserotermiczne pochodzenia południowo-europejskiego z szeregiem rzadkich i chronionych gatunków roślin. Siedliskami dla takich zespołów roślinnych są najczęściej suche, słoneczne zbocza wzgórz, dolin rzecznych i wąwozów, zwłaszcza o ekspozycji południowej, rzadziej wschodniej lub zachodniej. Gleby są tutaj zasobne w węglan wapnia (CaCO_3) i dzięki temu wybitnie ciepłe. Na siedliskach takich panują specyficzne warunki mikroklimatyczne: wysokie temperatury powietrza i gleby oraz trudności w zaopatrywaniu się roślin w wodę (zwłaszcza w porze suszy letniej) sprzyjając występowaniu gatunków o dużych wymaganiach termicznych i odpornych na deficyty wodne.

Obecnie ciepłolubne zbiorowiska murawo we i krzewiaste, najczęściej bardzo zniekształcone, zachowały się tylko w miejscach nieprzydatnych do uprawy, np.: na ścianach w wąwozów lessowych, na stromiznach zboczy, na bardzo płytkich glebach.

Gmina Działoszyce położona jest w zlewni Nidzicy (lewostronny dopływ Wisły) i jej dopływów. Doliny rzeczne są użytkowane głównie jako łąki i pastwiska. Najcenniejszym elementem przyrodniczym jest na tym obszarze awifauna. Obszar ten stanowi ostoję dla szeregu rzadkich i chronionych gatunków ptaków (zwłaszcza wodno-błotnych).

Ze względu na walory przyrodniczo-krajobrazowe cała gmina Działoszyce została objęta prawną ochroną przyrody. Walory te w połączeniu z zasobami dziedzictwa kulturowego predysponują ten obszar do rozwoju agroturystyki i turystyki rowerowej. Istotnym ograniczeniem jest jednak niedobór bazy turystycznej oraz brak środków na inwestycje infrastrukturalne.

W gminie funkcjonują nieliczne zakłady przemysłowe, zlokalizowane głównie w samych Działoszycach i w sąsiedniej wsi Dziekanowice. Jest to głównie przemysł spożywczy oraz małe przedsiębiorstwa wielobranżowe produkujące: nakrętki z tworzyw sztucznych, pudełka kartonowe, napoje gazowane i pustaki.

Dobre warunki glebowe i klimatyczne sprzyjały wczesnemu osadnictwu na tym terenie oraz rozwojowi gospodarki rolnej. Stąd znaczną część gminy zajmują grunty użytkowane rolniczo (użytki rolne - 8 640 ha), zaś rolnictwo stanowi główne źródło „s-a” utrzymania mieszkańców. Charakteryzuje się ono wysokim rozdrobieniem agrarnym i zróżnicowaną intensywnością produkcji. Na urodzajnych glebach uprawia się głównie: pszenicę, warzywa gruntowe oraz owoce. Brak przemysłu i „czyste” środowisko naturalne stwarzają sprzyjające warunki do rozwoju rolnictwa ekologicznego i produkcji „zdrowej” żywności.

Do najważniejszych potencjałów gminy Działoszyce w dziedzinie ochrony środowiska należą m.in.:

- duże zasoby gleb o najwyższej przydatności rolniczej;
- brak uciążliwego dla środowiska przemysłu;
- dobra jakość powietrza atmosferycznego;

- „czyste” środowisko naturalne i sprzyjające warunki glebowo-klimatyczne dla rozwoju rolnictwa ekologicznego i produkcji „zdrowej” żywności;
- zasoby przyrodniczo-kulturowe, nie w pełni wykorzystane dla potrzeb rozwoju turystyki.
Najważniejsze problemy w tym zakresie to przede wszystkim:
- zły stan jakości wód powierzchniowych;
- niedostateczna retencja wód powierzchniowych;
- niedobór zadrzewień i zakrzewień;
- zagrożenie gleb procesami erozyjnymi;
- zagrożenie powodziowe;
- brak gazyfikacji gminy.

2. Zasoby przyrodnicze

Ochrona przyrody jest obowiązkiem każdego obywatela, organów administracji publicznej, a także jednostek organizacyjnych oraz osób prawnych i fizycznych prowadzących działalność wpływającą na przyrodę.

Podstawowym aktem prawnym regulującym tą problematykę jest ustawa o ochronie przyrody z 16 kwietnia 2004r. (Dz. U. z 2004r. Nr 92, poz. 880). Zgodnie z art. 2 ww. ustawy ochrona przyrody polega na:

„zachowaniu, zrównoważonym użytkowaniu oraz odnawianiu zasobów, tworów i składników przyrody: dziko występujących roślin, zwierząt i grzybów; roślin, zwierząt i grzybów objętych ochroną gatunkową; zwierząt prowadzących wędrowny tryb życia; siedlisk przyrodniczych; siedlisk zagrożonych wyginięciem, rzadkich i chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów; tworów przyrody żywej i nieożywionej oraz kopalnych szczytków roślin i zwierząt; krajobrazu; zieleni w miastach i wsiach; zadrzewień”.

Ma ona na celu:

„utrzymanie procesów ekologicznych i stabilności ekosystemów; zachowanie różnorodności biologicznej; zachowanie dziedzictwa geologicznego i paleontologicznego; zapewnienie ciągłości istnienia gatunków roślin, zwierząt i grzybów, wraz z ich siedliskami, przez ich utrzymywanie lub przywracanie do właściwego stanu ochrony; ochrona walorów krajobrazowych, zieleni w miastach > / wsiach oraz zadrzewień; utrzymywanie lub przywracanie do właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych, a także pozostałych zasobów, tworów i składników przyrody; kształtowanie właściwych postaw człowieka wobec przyrody przez edukację, informowanie i promocję w dziedzinie ochrony przyrody”.

2.1. Prawna ochrona przyrody

Ze względu na duże walory przyrodniczo-krajobrazowe gmina Działoszyce została w całości objęta prawną ochroną przyrody. Wschodnia i północno-wschodnia część tego obszaru (1 707 ha - 16,2 % powierzchni gminy) położona jest w otulinie Kozubowskiego Parku Krajobrazowego, która posiada status obszaru chronionego krajobrazu. Park ten został utworzony głównie z uwagi na konieczność ochrony dużego kompleksu lasów w strefie wododziałowej.

Pozostała część gminy leży w Miechowsko-Działoszyckim Obszarze Chronionego Krajobrazu. Głównymi strategicznymi kierunkami ochrony tego obszaru jest przywrócenie I i II stopnia czystości we wszystkich rzekach biorących tu swój początek. Doliny tych rzek stanowią w krajobrazie rolniczym ważne międzyregionalne korytarze ekologiczne.

Ponadto na obszarze gminy utworzono dotychczas 6 pomników przyrody:

Tabela nr 2. Pomniki przyrody w gminie Działoszyce.

Lp.	Nr ewid.	Rok utworzenia	Przedmiot ochrony	Lokalizacja
1.	031	1954	Lipa drobnolistna - 10 szt.	Sancygniów, koło kościoła parafialnego
2.	050	1958	Lipa drobnolistna - 2 szt., jesion wyniosły	Sancygniów w parku podworskim
3.	053	1958	Lipa drobnolistna	Szyszczyce w parku podworskim
4.	114	1986	jesion i topola	Sancygniów w parku podworskim
5.	152	1987	źródło	Sancygniów, w pobliżu wsi, w skarpie przy drodze Pińczów - Działoszyce
6.	363	1996	lipa drobnolistna	Dzierążnia, przy kościele parafialnym

Źródło: Dane Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody.

2.2. System przyrodniczy gminy

Ekosystemy reprezentujące najwyższe wartości środowiska przyrodniczego i odgrywające najważniejszą rolę ze względu na różnorodność, zagęszczenie gatunków, naturalność i stabilność zwane węzłami ekologicznymi wyróżniają się w strukturze krajobrazu ekologicznego. Powinny być one powiązane między sobą korytarzami ekologicznymi lub w skali lokalnej ciągami ekologicznymi, umożliwiającymi ich zasilanie poprzez bardziej intensywny przepływ materii, energii i informacji genetycznej. Funkcje takich korytarzy pełnią mało przekształcone przez człowieka doliny rzek i cieków, strefy zadrzewień i zakrzewień śródpolnych lub wydłużone kompleksy leśne.

Na taki model systemu przyrodniczego nakłada się działalność człowieka (antropopresja). Najczęściej spotykanym negatywnym działaniem antropogenicznym jest powstawanie barier ekologicznych, które przegradzają naturalne korytarze i ciągi ekologiczne. Są to np.: elementy infrastruktury technicznej, ciągi komunikacyjne, zabudowa i inne. Zakłócają ona lub wręcz uniemożliwiają prawidłowe funkcjonowanie przyrody.

Zgodnie z koncepcją krajowej sieci ekologicznej ECONET-PL wschodnia część gminy została włączona do węzła ekologicznego o randze krajowej (Obszar Nidziański). Część północna gminy stanowi fragment krajowego korytarza ekologicznego łączącego ww. obszar z Obszarem Miechowskim (krajowy węzeł ekologiczny). Obydwa te obszary są ważnymi elementami krajowego i europejskiego systemu przyrodniczego.

Kompleksy leśne położone w północno-zachodniej części gminy pełnią funkcję regionalnych węzłów ekologicznych. Regionalnym korytarzem ekologicznym jest dolina Nidzicy. Rangę lokalnych ciągów ekologicznych posiadają pozostałe doliny rzek i cieków, zagospodarowane w części jako użytki zielone. Znaczny niedobór zadrzewień i zakrzewień, które również mogą pełnić podobną funkcję, utrudnia zachowanie ciągłości naturalnych ekosystemów i nisz ekologicznych, które stanowią ostoje dziko żyjącej fauny i flory.

System przyrodniczy znajduje się pod dużą antropopresją związaną z wykorzystaniem rolniczym tego obszaru. Największymi liniowymi barierami ekologicznymi przecinającymi korytarze i ciągi ekologiczne oraz zakłócającymi ich prawidłowe funkcjonowanie są: szlaki komunikacyjne, linie energetyczne, a także zwarta zabudowa.

2.3. Główne zagrożenia i problemy w dziedzinie ochrony przyrody

- zarastanie muraw kserotermicznych w wyniku zaprzestania wypasania zwierząt gospodarskich i naturalnych zmian sukcesyjnych;
- wypalanie łąk i szuwarów;
- zanieczyszczenie wód powierzchniowych;
- powstawanie barier ekologicznych;
- kłusownictwo.

3. Surowce mineralne.

3.1. Charakterystyka geologiczna gminy

Obszar miasta i gminy Działoszycy położony jest w południowo-wschodniej części Niecki Nidziańskiej, stanowiącej fragment większej jednostki geologicznej - Synklinorium Szczecińsko-Łódzko-Miechowskie. Zasadnicze rysy tektoniki synklinorium miechowskiego powstały w fazie laramijskiej orogenezy alpejskiej. W wyniku trzeciorzędowych ruchów górotwórczych obejmujących Karpaty, powstał wówczas wielki rów przedgórski (Zapadlisko Przedkarpackie), wypełniony morskimi osadami, które tworzą ciągły płaszcz przykrywający struktury mezozoiczne. Niecka Nidziańska stanowi synklinorium wypełnione osadami kredy, na których zalegają osady trzeciorzędowe (miocen).

Najstarszymi utworami odsłaniającymi się na powierzchni są osady kredy górnej reprezentowane przez opoki, margle, a lokalnie piaskowce i wapienie. Utwory te występują w północno-zachodniej części gminy, w rejonie Woli Knyszyńskiej i Teodorowa oraz w rejonie Dziewięzyc, Wolicy, Dzierążni i Niewiatrowic. Trzeciorzęd reprezentowany jest przez osady miocenu, które na powierzchni obserwuje się w południowo-zachodniej części gminy w formie niewielkich i nielicznych płatów (np. rejon Niewiatrowic, Sansygniowa, czy Działoszyc). Miocen wykształcony jest w postaci: wapieni, gipsów, anhydrytów oraz itów. Miąższość tych osadów jest dość znaczna, przekracza 200 m. Na starszym podłożu zalegają osady czwartorzędowe przykrywając niemal cały obszar gminy. Są to: gliny zwałowe, piaski, mułki, lessy (dominujące na terenie gminy) oraz najmłodsze utwory wypełniające doliny rzek i mniejszych cieków wodnych - piaski, często z wkładkami mułków i żwirów oraz mady rzeczne i namuły organiczne.

3.2. Surowce mineralne

Na terenie gminy Działoszyce występują następujące kopaliny: surowce węglanowe (margle, opoki, wapienie), gipsy, surowce ilaste (ity, itołupki, gliny, lessy) oraz kruszywo naturalne (piaski).

Surowce węglanowe

Margle i opoki odstaniają się na powierzchni w formie niewielkich nieregularnych płatów, głównie w wąwozach lessowych. Większe obszary zajmują w rejonie: Teodorowa, i Woli Knyszyńskiej. Surowce te nie były przedmiotem szczegółowych badań pod kątem określenia ich przydatności dla potrzeb budownictwa i drogownictwa. Wyniki wstępnych analiz raczej wykluczają możliwość gospodarczego ich wykorzystania. Wapienie trzeciorzędowe występują w rejonie miejscowości: Niewiatrowice, Podgaje, Szczotkowice i na północny-wschód od Piaseczna (miejscowość w woj. małopolskim, gmina Słaboszów). W rejonie Niewiatrowic i Podgaji eksploatowano je w latach przedwojennych. Ze względu na ograniczony zasięg nie mają znaczenia gospodarczego, natomiast odkrywki zostały zrehabilitowane lub ulegają samorehabilitacji.

Rejon Szczotkowic został w roku 1959 objęty badaniami wstępnymi. Wyniki analiz laboratoryjnych wykazały, że wapienie te mogą być stosowane jako kamień łamany w drogownictwie. Opracowany projekt badań geologicznych nie został jednak zrealizowany. Znaczenie gospodarcze dla zaspokojenia potrzeb lokalnych mogą mieć natomiast wapienie występujące w bliskim sąsiedztwie gminy - w udokumentowanym złożu Piaseczno. Surowiec ten był eksploatowany i stosowany na wykładziny, jako kamień drogowy, a także do wypału wapna. Od wielu lat złożo nie jest wykorzystywane.

Gipsy

Na obszarze gminy gipsy występują w rejonie Niewiatrowic i na zboczu doliny Nidzicy. Nie były dotychczas eksploatowane i wykorzystywane, a ze względu na małe rozprzestrzenienie, nie mają większego znaczenia jako surowiec do produkcji materiałów budowlanych.

Surowce ilaste

Surowce ilaste reprezentowane są przez trzeciorzędowe ity, lessy oraz gliny zwałowe. Znaczenie surowcowe do produkcji elementów ceramiki budowlanej mają tylko ity i lessy. W latach pięćdziesiątych były eksploatowane i wykorzystywane w małych prywatnych cegielniach. Obecnie nieczynne wyrobiska uległy częściowej samorehabilitacji, a zakłady produkujące cegłę zlikwidowano. Jedynym udokumentowanym złożem tego surowca są Kujawki. Złożo o powierzchni 1,375 ha, posiada kartę rejestracyjną (1984r.) o zasobach 257,0 tys. ton. Surowiec ten może być wykorzystywany do produkcji cegły pełnej i dziurawki. Gliny zwałowe były niegdyś wydobywane jedynie w Niewiatrowicach. Ze względu na fragmentaryczne występowanie, małą miąższość i słabą jakość nie mają znaczenia surowcowego.,,

Kruszywo naturalne

Piaski czwartorzędowe występują na powierzchni w rejonie Woli Knyszyńskiej. Na pozostałym obszarze gminy spotyka się je na zboczach wzniesień w dolinach rzecznych, gdzie są przeważnie przykryte warstwą lessów. Na terenie gminy nie ma udokumentowanych złóż tego surowca. Na potrzeby lokalne są obecnie pozyskiwane ze złóż Pawłowice (gmina Michałów).

W rejonie miasta Działoszyce, na początku lat 90-tych eksploatowano złożo mułków formierskich (złożo nie jest udokumentowane). Z prywatnej działki, wydobywie prowadziła (pośredniczyła) kielecka Spółdzielnia Kopaliny Mineralne. Surowiec był pozyskiwany w niewielkich ilościach i służył do posypywania kortów tenisowych. Od szeregu lat nie prowadzi się wydobywania, nie przewiduje się też eksploatacji w przyszłości.;

3.3. Wpływ działalności górniczej na środowisko

Eksploatacja surowców narusza naturalne warunki przyrodnicze i wywołuje szereg zmian w środowisku naturalnym. Stosowany na terenie gminy odkrywkowy system wydobywania spowodował powstanie niewielkich przekształceń powierzchni terenu. Rolniczy charakter tego obszaru oraz brak dobrych jakościowo i ilościowo surowców mogących mieć szersze zastosowanie gospodarcze spowodowało bowiem, że przemysł wydobywczy w zasadzie nie było. W związku z tym problemy związane z terenami przekształconymi w wyniku eksploatacji są niewielkie. Ograniczają się tylko do istnienia małych odkrywek, które ulegają stopniowo samorehabilitacji. Największe obszarowo to wyrobiska w Podgajach (ok. 0,8 ha) i w Niewiatrowicach (około 0,7 ha). Pozostałe to nieliczne i niewielkie punkty poboru piasku i wcześniej wspomnianego mułku formierskiego. Jedyne udokumentowane na terenie gminy złożo surowców ilastych - Kujawki ma powierzchnię 1,375 ha. W połowie lat 80-tych, przeprowadzono próby wypału cegły, lecz na tym poprzestano. Pozostało

niewielkie wyrobisko oraz wiaty i stara cegielnia znajdująca się w złym stanie. W najbliższym czasie właściciel, pan B. Książek, nie przewiduje wznowienia wydobywania.

4. Gospodarka wodna

Głównym przepisem prawa, odnoszącym się do zagadnień gospodarki wodnej jest ustawa Prawo Wodne z dnia 18 lipca 2001 roku, która reguluje gospodarowanie wodą w nawiązaniu do Ramowej Dyrektywy Wodnej WE 2000/60/EC. Przepisy te przewidują prowadzenie zintegrowanej gospodarki wodnej, realizowanej zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju. Zakładają też zlewniowe kształtowanie i ochronę zasobów wodnych.

Stan ilościowy i jakościowy zasobów wodnych stanowi jeden z podstawowych czynników atrakcyjności inwestycyjnej gminy, a przez to i powiatu i będzie warunkował jej obecny i przyszły rozwój. W świetle integracji z Unią Europejską za priorytetowe można uznać następujące problemy gospodarki wodnej:

- ochrona wód przed zanieczyszczeniem,
- zapewnienie wody do picia spełniającej wymagane standardy,
- przywrócenie jakości ekologicznej wodom powierzchniowym,
- prowadzenie racjonalnego gospodarowania zasobami wodnymi zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju oraz ochrony środowiska.

4.1. Wody podziemne

Warunki hydrogeologiczne są ściśle związane z budową geologiczną, tektoniką i morfologią. Większa część gminy Działoszycy (poza niewielkim pasem przebiegającym południem i środkową częścią) położona jest na Głównym Zbiorniku Wód Podziemnych Niecka Miechowska SE nr 409. Zbiornik ten ma charakter szczelinowo-porowy i łączne zasoby dyspozycyjne 288 m³/d. Posiada szczegółową dokumentację hydrogeologiczną zatwierdzoną decyzją MOŚZNiL z dnia 14 lipca 1999r. (znak DG kdh/BJ/489-6227/99), która określa warunki i kierunki ochrony zasobów wód podziemnych m.in. na obszarze objętym „Programem...”.

Pozostała część gminy (szczególnie południowa i wschodnia), ze względu na występowanie osadów trzeciorzędowych wykształconych jako ropy i gipsy oraz czwartorzędowych (lessy) charakteryzuje się niekorzystnymi warunkami hydrogeologicznymi, uniemożliwiającymi niejednokrotnie uzyskanie większych wydajności z otworów studziennych.

Na obszarze gminy Działoszycy znajdują się trzy piętra wodonośne: kredowe, trzeciorzędowe i czwartorzędowe. Największe znaczenie gospodarcze posiada poziom kredowy, ujmowany studniami wierconymi oraz sporadycznie kopanymi.

Kredowy poziom wodonośny

Poziom kredowy stanowi źródło zaopatrzenia w wodę mieszkańców miasta i gminy. Występujące tu wody należą do wód średniotwardych typu dwuwęglanowo-wapniowego czasami ze zwiększoną zawartością związków żelaza. Warstwę wodonośną stanowią górnokredowe, spękane margle i opoki. Wody tego poziomu są typu szczelinowego. Głębokość jego zalegania jest zmienna i wynosi od 0,0 do 37,5m.

Dużą zmiennością cechuje się również wydajność tego poziomu (zależnie od stopnia spękania i szczelinowości). Największą wydajność stwierdzono w okolicy Działoszycy i wynosi od 500.m³/h. Na pozostałym obszarze wynosi od kilku do kilkunastu m³/h.

Jakość wód tego poziomu odpowiada na ogół obowiązującym normom. Jedynie w studniach zlokalizowanych w rejonie kontaktu osadów kredowych z trzeciorzędowymi woda jest zanieczyszczona chemicznie (posiada zwiększoną zawartość siarczanów i chlorków) i nie nadaje się do spożycia.

Trzeciorzędowy poziom wodonośny

Ze względu na występowanie ropy, gipsów i anhydrytów w utworach trzeciorzędowych brak jest ciągłego poziomu wodonośnego posiadającego znaczenie gospodarcze, a niewielkie ilości wody można uzyskać tylko z piaszczystych przewarstwień oraz wkładek piaskowców występujących wśród ropy i łupków ilastych. Z uwagi na małą wydajność oraz silne zanieczyszczenie siarczanami wody nie odpowiadają wymogom sanitarnym i nie mogą być stosowane do celów bytowych.

Czwartorzędowy poziom wodonośny

Poziom ten występuje przeważnie na niewielkiej głębokości (od kilku do kilkunastu metrów) w piaszczysto żwirowych osadach czwartorzędowych i jest ujmowany studniami kopanymi, szczególnie w miejscowościach położonych w pobliżu dolin rzek Sancygniówki i Jakubówki. Na pozostałym obszarze poziom ten

nie ma większego znaczenia gospodarczego ze względu na występowanie lokalnie osadów piaszczystych, głównie jako przewarstwień wśród lessów.

Posiada on swobodne zwierciadło wody, związane z poziomem wody w najbliższym cieku wodnym. Zwierciadło wody podlega wahaniom w zależności od ilości opadów atmosferycznych, a głębokość jest zmienna i wynosi w pobliżu dolin rzecznych od 0-2,0 m ppt do kilkunastu metrów na pozostałym obszarze.

Wody podziemne (poziom kredowy) mają podstawowe znaczenie jako źródło zaopatrzenia ludności miasta i gminy w wodę pitną. Największe zagrożenie dla tych wód stwarza działalność gospodarcza człowieka. Dlatego też bardzo istotne jest stałe monitorowanie zmian ich jakości. Monitoring ten przewiduje prowadzenie stałych, wieloletnich badań własności fizyko-chemicznych wody w wybranych punktach.

Na obszarze objętym programem brak jest stałych punktów monitoringu. Najbliżej gminy znajduje się punkty: nr 97 w Michałowie, nr 98 w Mękarzewicach gm. Czarnocin, nr 99 w miejscowości Chroberz (gm. Złota Pińczowska).

Tabela nr 3. Punkty monitoringu jakości zwykłych wód podziemnych.

Nr punktu	Miejscowość	Właściciel pkt.	Rodzaj pkt.	Głębokość filtra (od do)	Klasa jakości wody	Przekroczenia norm w wodzie do picia i na potrzeby gospodarcze
97	Michałowie gm. Michałów	Stadnina Koni	Studnia głębinowa	16,0-20,5	II	Odpowiada normie
98	Mękarzewice gm. Czarnocin	Wodociąg wiejski	Studnia głębinowa	26,0-36,0	Ib	Odpowiada normie
99	Chroberz gm. Złota Pińczowska	Zakłady Gipsowe Dolina Nidy	Ujęcie infiltracyjne z rz. Nidy	-	III	Fe, Mn

Źródło: Dane WIOŚ Kielce.

Tylko w jednym badanym punkcie - nr 99 (sąsiadującym z gminą od strony południowo-wschodniej) zostały przekroczone dopuszczalne zawartości Fe i Mn w wodzie do picia i na potrzeby gospodarcze. Jakość wody w pozostałych punktach odpowiada obowiązującym normom.

4.2. Wody powierzchniowe

Gmina położona jest na obszarze lewostronnego dorzecza Wisły. Hydrograficznie wchodzi w większej części w obręb zlewni Nidzicy i częściowo Nidy. Północna część gminy odwadniana jest przez bezimienny ciek będący dopływem Nidy. Pozostały obszar odwadnia rzeka Nidzica, przepływająca na niewielkim odcinku na południu gminy oraz jej bezpośrednie większe dwa dopływy: wypływająca w rejonie Stępciec - rzekę Sancygniówkę oraz rzekę Jakubówkę biorącą swój początek ze źródeł w rejonie Dzierążni. Rzeki te, szczególnie Sancygniówka, posiadają rzadką sieć dopływów, przeważnie cieków okresowych oraz gęstą sieć dolin suchych prowadzących wody opadowe i roztopowe.

Na omawianym obszarze tylko czystość wód rzeki Nidzicy oceniana jest corocznie w ramach monitoringu prowadzonego przez WIOŚ w Kielcach. Podstawą tej oceny jest trzystopniowa klasyfikacja śródlądowych wód powierzchniowych, stosowana zgodnie z rozporządzeniem MOŚNiL z dnia 5 listopada 1991r. (Dz. U. Nr 116, poz. 503), która ustala poszczególne wskaźniki zanieczyszczenia wody. Jak wynika z badań przeprowadzonych w 2003r. stan czystości Nidzicy jest zły - na całej jej długości utrzymują się nadal wody pozaklasowe.

Tabela nr 4. Zmiany czystości wód rzeki Nidzicy w latach 1997-2003.

Rok badania	Długość badanej rzeki km	Udział długości rzeki w poszczególnych klasach czystości według oceny ogólnej				
		I	II	III	non	
		km	km	km	km	%
1997	35,5	-	-	-	35,5	100
1998	35,5	-	-	-	35,5	100
1999	35,5	-	-	-	35,5	100
2000	35,5	-	-	-	35,5	100
2001	35,5	-	-	-	35,5	100
2002	35,5	-	-	-	35,5	100
2003	35,5	-	-	-	35,5	100

Źródło: Dane WIOŚ Kielce.

Zlewnia Nidzicy wymaga więc pilnych działań ochronnych, tym bardziej, że w okresie perspektywicznym do 2020r. na omawianym obszarze planowane jest osiągnięcie I klasy czystości rzeki.

Ze względu na brak sieci pomiarowej, nie można natomiast określić jakości wód powierzchniowych pozostałych cieków. Z dużym prawdopodobieństwem można przyjąć, że w swym początkowym biegu cieków te nie są zanieczyszczone. Jednak w miarę przepływania przez obszary zabudowane i tereny upraw polowych wzrasta stopień zagrożenia zanieczyszczeniami pochodzenia rolniczego i bytowo-komunalnego.

Zasoby wód powierzchniowych uzupełniają: zbiorniki wodne, stawy rybne, cieków, kanały i rowy. Działoszyce są ubogie w zbiorniki retencyjne. Obecnie na terenie gminy znajduje się tylko kilka małych zbiorników w rejonie: Działoszyce, Januszewice, Kryszyńska i Nowin, które nie nadają się do wykorzystania rekreacyjnego. Podsumowując należy stwierdzić, że retencja zbiornikowa jest zdecydowanie za mała i nie odpowiada potrzebom gospodarki wodnej gminy, jest także niewystarczająca dla potrzeb gospodarczych, zwłaszcza turystyki i rolnictwa.

4.3. Wodociągi i kanalizacja

Istniejący na obszarze gminy system wodociągowy oparty jest o własne ujęcia wód podziemnych w Dzierżniamie i Sancygniowie, jak również o duże ujęcie „Plużki” zlokalizowane na obszarze gminy Słaboszów, ujęcie Rosiejów w gminie Skalbmierz oraz ujęcie Dosłońce w gminie Raclawice. Na ogół woda z tych ujęć jest dobrej jakości i nadaje się bezpośrednio po chlorowaniu do spożycia i na potrzeby gospodarcze.

Tabela nr 5. Sołectwa zaopatrywane w wodę systemem wodociągowym.

Ujęcia	Zasięg wodociągu
Sancygniów	Sancygniów - Wirówki, Podrózie, Wola Knyszyńska, Stępcice, Świerczyzna, Lipówka, Teodorów
Dzierżnia	Dzierżnia, Zagaje Dębiańskie, Gaik, Sudół, Dębiany, Sypów, Marianów, Szyszczycy, Bronów, Wymysłów, Ksawerów, Jastrzębniki, Dębowiec, Januszowice, Jakubowice (1 przystanek)
Plużki (gm. Słaboszów)	Działoszyce, Jakubowice, Dziekanowice, Niewiatrowice, Chmielów, Kwaszyn, Kujawki
Rosiejów (gm. Skalbmierz)	Bronocice
Dosłońce (gm. Raclawice)	Pierocice

Źródło: Dane uzyskane w Urzędzie Miasta i Gminy.

Tabela nr 6. Ujęcia komunalne na obszarze gminy Działoszyce.

Lp.	nazwa ujęcia	nr pozwolenia wodno-prawnego	Pobór wody wg pozwolenia wodno-prawnego
1.	Sancygniów	Decyzja Wojewody Kieleckiego OS.I-6210/204/97 ważna do końca 2006r.	$Q_{\text{śr dob}}=500\text{m}^3/\text{d}$ $Q_{\text{max dob}}=792\text{m}^3/\text{d}$ $Q_{\text{max god}}=50\text{m}^3/\text{h}$
2.	Dzierżnia	Decyzja Starosty Pińczowskiego RL i O VII. 6223/1/01 ważna do końca 2011r.	$Q_{\text{śr dob}}=670\text{m}^3/\text{d}$ $Q_{\text{max dob}}=826\text{m}^3/\text{d}$ $Q_{\text{max god}}=81\text{m}^3/\text{h}$

Źródło: Dane na podstawie ankiet wysyłanych do gmin.

Na koniec 2003 roku zbiorczym systemem wodociągowym objętych było ok. 38,6 % sołectw gminy (miasto 91,3 %). Długość sieci wodociągowej wyniosła 169 km. Podłączono do niej 1142 gospodarstw. Rzeczywisty pobór wody w gminie wyniósł łącznie 666 330 360 m³/rok (bez ujęcia Rosiejów).

Znacznie wolniej rozwiązywany jest problem gospodarki ściekowej. Między długością sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, istnieje znaczna dysproporcja, co w warunkach gminy stwarza duże zagrożenie dla czystości wód. Na 100 km sieci wodociągowej przypada zaledwie 0,71 km sieci kanalizacyjnej (średnia wojewódzka - na 100 km sieci wód. 10,8 km sieci kan. i powiatowa na 100 km sieci wód. 7,51 km sieci kan.). Dysproporcja ta jest w istocie jeszcze większa, gdyż po stronie zaopatrzenia w wodę uwzględnić należy dodatkowo znaczną liczbę gospodarstw posiadających studnie przydomowe.

Tabela nr 7. Procent kanalizacji i wodociągów w gminie oraz długość sieci.

Wodociąg [%]	Kanalizacja [%]	Długość wodociągów [km]	Długość kanalizacji [km]	Ilość przyłączy wodociągowych	Ilość przyłączy kanalizacyjnych
38,6 (miasto 91,3)	tylko obszar miasta	169	1,2	1142	34

Źródło: Dane na podstawie ankiet wysyłanych do gmin.

Zorganizowanym systemem odprowadzania ścieków objęte jest tylko miasto Działoszyce, które posiada niewielką mechaniczno-biologiczną oczyszczalnię. Zasięgiem systemu kanalizacyjnego objęte są ulice: Szkolna, Zakościelna i Młody Orzeł. Oczyszczalnia posiada pozwolenie wodno-prawne nr RLiO VII 6223/27/01 wydane przez Starostę Pińczowskiego, które stwarza możliwość odprowadzenia ścieków w ilości $Q_{\text{śrdob}}=83,3\text{m}^3/\text{d}$. Oczyszczone ścieki są odprowadzane do rzeki Jakubówki.

Powyższa oczyszczalnia nie zapewnia właściwej gospodarki ściekowej. Większość obszaru gminy nie ma zbiorczej kanalizacji, zaś ścieki wywożone są do punktu zlewowego w Działoszycach, lub wylewa je w miejscach przypadkowych. Za szybkim rozwiązaniem gospodarki ściekowej przemawia fakt położenia większości gminy w zasięgu GZWP Niecka Miechowska-SE, jak również przewidywany rozwój produkcji „zdrowej” żywności dla której coraz szerzej otwierają się rynki zbytu w Unii Europejskiej.

Na obszarze gminy brak jest kanalizacji deszczowej. Wody opadowe odprowadzane są systemem rowów przydrożnych.

4.4. Zagrożenie powodziowe

Możliwość wystąpienia powodzi jest uwarunkowana okresowym, ale bardzo silnym, zwiększeniem zasilania rzek opadami atmosferycznymi lub wodą roztopową. Na poziomie gminnym podjęcie jakiegokolwiek działalności budowlanej, czy też sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego musi bazować na znajomości obszarów potencjalnie zagrożonych zalaniem. Zgodnie z Rozporządzeniem Nr 11/92 Wojewody Kieleckiego z dnia 21 grudnia 1992r. w sprawie określenia nieobwałowanych obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi w „Operacie przeciwpowodziowym dla terenu województwa kieleckiego” wykonanym w 1989r. (stanowiącym załącznik do tego rozporządzenia), wyznaczono granice terenów zalewowych wzdłuż rzeki Nidzicy (na niewielkim obszarze gminy, w rejonie m. Bronocice).

Na nieobwałowanych terenach narażonych na niebezpieczeństwo powodzi (zalanie wielkimi wodami), zabronione jest:

- wznoszenie obiektów budowlanych,
- składowanie materiałów,
- zmienianie ukształtowania powierzchni gruntu,
- sadzenie drzew i krzewów oraz wykonanie urządzeń lub robót, które mogą utrudnić ochronę tych obszarów przed powodzią.

Zagrożenie zalaniem wodami powodziowymi i podtopieniem istnieje również wzdłuż większych cieków w czasie roztopów i deszczy nawalnych, szczególnie w sołectwach: Jakubowice Chałupki, Dziekanowice, Lipówka.

4.5. Główne zagrożenia i problemy w dziedzinie gospodarki wodnej

- zły stan jakościowy wód powierzchniowych;
- duża dysproporcja pomiędzy siecią kanalizacyjną a wodociągową;
- brak dostatecznej retencji zbiornikowej.

5. Gospodarka odpadami

Gospodarka odpadami jest przedmiotem szeregu dyrektyw Unii Europejskiej, z których najważniejsza jest Dyrektywa Ramowa nr 75/422/EWG o odpadach. Podstawowym polskim aktem prawnym regulującym postępowanie z odpadami jest: ustawa o odpadach z dnia 27 kwietnia 2001r., która w myśl art. 1 „określa zasady postępowania z odpadami w sposób zapewniający ochronę życia i zdrowia ludzi oraz ochronę środowiska zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, a w szczególności zasady zapobiegania powstawaniu odpadów lub ograniczania ilości odpadów i ich negatywnego oddziaływania na środowisko, a także odzysku lub unieszkodliwiania odpadów”.

Wśród innych aktów prawnych podejmujących problematykę gospodarki odpadami należy wymienić: ustawę o opakowaniach i odpadach opakowaniowych z dnia 11 maja 2001r., ustawę o obowiązkach przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz o opłacie produktowej i opłacie depozytowej z dnia 11 maja 2001r. oraz ustawę o utrzymaniu czystości i porządku w gminach z dnia 13 września 1996r.

Zgodnie z polskim ustawodawstwem poprzez gospodarowanie odpadami rozumie się zbieranie, transport, odzysk i unieszkodliwianie odpadów, w tym również nadzór nad tymi działaniami oraz nad miejscami unieszkodliwiania odpadów.

Ustawa o odpadach nałożyła na władze gminy obowiązek sporządzenia gminnego „Planu gospodarki odpadami”, który rozwiązywałby kompleksowo tą problematykę na całym jej terenie. Opracowanie to mimo, że jest odrębnym dokumentem stanowi integralną część niniejszego „Programu ochrony środowiska dla gminy Działoszyce”.

Zgodnie z ustawą o odpadach przez odpady komunalne rozumie się odpady powstające w gospodarstwach domowych, a także odpady nie zawierające odpadów niebezpiecznych pochodzące od innych wytwórców odpadów, które ze względu na swój charakter i skład są podobne do odpadów powstających w gospodarstwach domowych (źródłem takich odpadów mogą być m.in.: handel, usługi, rzemiosło, szkolnictwo, obiekty turystyczne, targowiska).

Obecny stan gospodarki odpadami w gminie nie spełnia zadań polityki w zakresie zapobiegania i minimalizacji odpadów. Łączna ilość odpadów komunalnych wytworzonych w gminie Działoszyce (razem z miastem) obliczona w „Planie gospodarki odpadami dla powiatu pińczowskiego” na podstawie wskaźnika wytwarzania odpadów kształtuje się na poziomie ok. 810 Mg/rok. Zorganizowanym systemem zbierania odpadów komunalnych w gminie w 2002r. było objętych ok. 18 % mieszkańców.

Podstawowym sposobem zagospodarowania odpadów komunalnych w gminie (podobnie jak w całym kraju) jest ich deponowanie na składowiskach odpadów. Odpady z terenu gminy Działoszyce wywożone są na składowisko Sielec Biskupi, znajdujące się na terenie gminy Skalbierz.

Odbiór nieczystości stałych z terenu miasta odbywa się z gospodarstw indywidualnych co dwa tygodnie. Natomiast mieszkańcy budynków komunalnych gromadzą odpady w pojemnikach kontenerowych, które są wywożone sukcesywnie (wg potrzeb). Z terenu sołectw odpady są wywożone raz w miesiącu.

Istotnym problemem gospodarki odpadami jest narastająca ilość odpadów niebezpiecznych w strumieniu odpadów komunalnych. Są to przede wszystkim świetlówki, lampy fluorescencyjne i halogenowe, akumulatory, zużyte baterie, przeterminowane leki i chemikalia. Są one deponowane łącznie z odpadami komunalnymi i stanowią istotne zagrożenia dla zdrowia ludzi i stanu środowiska. Szacunkowa ilość takich odpadów wytworzonych w gospodarstwach domowych w gminie Działoszyce wynosi 6,18 Mg/rok („Plan gospodarki odpadami dla powiatu pińczowskiego”).

Szczególną grupę odpadów niebezpiecznych stanowią odpady zawierające azbest. Do niedawna z uwagi na swoje zalety był on szeroko stosowany do produkcji materiałów budowlanych (płyty i rury cementowo-azbestowe). Najwięcej odpadów zawierających azbest powstaje podczas wymiany cementowo-azbestowych pokryć dachowych w ramach realizacji ogólnokrajowego „Programu usuwania azbestu i wyrobów azbestowych”. Wg danych z „Planu gospodarki odpadami dla powiatu pińczowskiego” szacunkowa ilość wyrobów azbestowych w gminie Działoszyce wynosi 95 960 m² (1 056 Mg).

Wśród odpadów pochodzących z sektora gospodarczego zdecydowanie dominują odpady nieorganiczne i pochodzące z procesów termicznych oraz odpady wytworzone w rolnictwie i przetwórstwie żywności.

Poważnym zagrożeniem związanym z gospodarką odpadami są tzw. „dzikie” wysypiska. Szczególnie niebezpieczne jest ich powstawanie w dolinach rzecznych oraz w wyrobiskach (szczególnie o przepuszczalnym podłożu), co stwarza szczególne zagrożenie w związku z łatwością przedostawania się zanieczyszczeń do podłoża i wód. „Dzikie” wysypiska są sukcesywnie likwidowane przez Urząd Miasta i Gminy, a także corocznie przez mieszkańców w ramach akcji „Sprzątanie świata”.

Główne zagrożenia i problemy w dziedzinie gospodarki odpadami

- składowanie odpadów jako główna forma ich unieszkodliwiania;
- nierozwiązany docelowo system gospodarki odpadami;
- brak selektywnej zbiórki i segregacji odpadów;
- powstawanie „dzikich” wysypisk odpadów;
- konieczność bezpiecznego usunięcia materiałów azbestowych na obszarze gminy.

6. Powietrze atmosferyczne

Podstawowym aktem prawnym w dziedzinie ochrony powietrza w UE jest Dyrektywa Ramowa w sprawie oceny i zarządzania jakością powietrza w otoczeniu 96/62/EC. Określa ona ramy prawne oraz ujednolicone metody i kryteria oceny jakości powietrza i jest uzupełniona licznymi pochodnymi aktami prawnymi. Polskie prawodawstwo (POŚ wraz z rozporządzeniami wykonawczymi) uwzględnia niemal w całości wymagania prawa europejskiego. Zgodnie z nim przez ochronę powietrza rozumiemy zapobieganie powstawaniu zanieczyszczeń, ograniczanie lub eliminowanie wprowadzanych do powietrza substancji zanieczyszczających w celu zmniejszenia stężeń do dopuszczalnego poziomu, względnie utrzymania ich na poziomie dopuszczalnych wielkości.

Województwo świętokrzyskie posiada niski poziom zanieczyszczenia powietrza, co potwierdzały dotychczasowe badania. Największy udział w emisji zanieczyszczeń ma przemysł energetyczny (w tym energetyka zawodowa oraz ciepłownictwo w gospodarce komunalnej i przemyśle), przemysł cementowo-wapieniczny i materiałów budowlanych oraz przemysł maszynowy i metalurgiczny.

W gminie Działoszyce brak jest dużych zakładów przemysłowych. Głównym źródłem emisji zanieczyszczeń do powietrza z tego obszaru jest niska emisja. Pochodzi ona głównie ze spalania węgla w lokalnych kotłowniach i paleniskach indywidualnych (najczęściej nie posiadają one żadnych urządzeń ochrony powietrza). Wielkość tej emisji jest trudna do oszacowania i wykazuje zmienność sezonową, związaną z sezonem grzewczym. Oprócz źródeł lokalnych znaczący wpływ na jakość powietrza mają także ponadregionalne zanieczyszczenia gazowe i pyłowe pochodzące z dużych ośrodków przemysłowych (głównie z aglomeracji krakowskiej i śląskiej).

W samych Działoszykach ilość kotłowni opalanych innym paliwem niż węgiel jest jeszcze zbyt mała. Załedwie 2 indywidualne kotłownie opalane są olejem opałowym, w pozostałych nadal wykorzystuje się paliwo stałe (węgiel, miał, koks). Przeważnie ogrzewają one jedynie budynek, w którym się znajdują.

Drugim ważnym źródłem niskiej emisji jest transport, który stwarza szczególne zagrożenie w pobliżu dróg o dużym natężeniu ruchu kołowego. Istotne znaczenie ma również zapylenie powstające na skutek ścierania się opon i nawierzchni dróg.

Tabela 8. Rozkład emisji w województwie świętokrzyskim wg powiatów (2002r.)

Powiat	Pyły ogółem		Zanieczyszczenia gazowe									
			SO ₂		NO _x		co		CO ₂		pozostałe	
	Mg	%	Mg	%	Mg	%	Mg	%	Mg	%	Mg	%
buski	5	0,1	971	2,2	54	0,3	7	0,1	23797	0,2	5	0,8
jędrzejowski	318	5,0	405	0,9	2115	10,8	201	1,8	804855	7,4	0	0,0
kazimierski	24	0,4	71	0,2	33	0,1	119	1,1	26987	0,3	0	0,0
kielecki	659	10,4	448	1,0	888	4,5	3042	28,0	1116727	10,3	0	0,0
konecki	181	2,9	233	0,5	83	0,4	169	1,5	49644	0,5	0	0,0
opatowski	258	4,1	91	0,2	2158	11,0	2118	19,5	1357550	12,5	0	0,0
ostrowiecki	592	9,4	835	1,9	668	3,4	400	3,7	227902	2,1	343	53,5
pińczowski	154	2,4	274	0,6	174	0,9	129	1,2	67504	0,6	1	0,2
sandomierski	275	4,4	202	0,5	422	2,2	224	2,1	37682	0,4	14	2,2
skarżyski	528	8,4	822	1,9	268	1,4	482	4,4	80024	0,7	17	2,6
starachowicki	211	3,3	647	1,5	213	1,1	301	2,8	116477	1,1	11	1,7
staszowski	1869	29,6	37273	84,4	11763	60,1	335	3,1	6168217	57,0	51	8,0
włoszczowski	248	3,9	277	0,6	156	0,8	2439	22,5	449948	4,2	179	27,9
m. Kielce	991	15,7	1602	3,6	584	3,0	893	8,2	293032	2,7	20	3,1
województwo	6313	100	44151	100	19579	100	10859	100	10820346	100	641	100

Źródło: Stan środowiska w województwie świętokrzyskim w 2002r., WIOŚ.

Rozkład emisji zanieczyszczeń powietrza w województwie jest przestrzennie zróżnicowany. Z obszaru powiatu pińczowskiego, w porównaniu z innymi powiatami, emitowane jest niewiele pyłów i gazów. Według danych statystycznych w 2002r. wyemitowano 154 t zanieczyszczeń pyłowych (wzrost o 62 t w stosunku do 2001r.) i 68 082 t zanieczyszczeń gazowych (spadek o 8 658 t).

Zgodnie z ustawą POŚ oceny jakości powietrza dokonuje się w strefach, którymi są aglomeracje o liczbie mieszkańców powyżej 250 tys. oraz obszary powiatu nie wchodzące w skład aglomeracji. Wojewoda co roku dokonuje oceny poziomu substancji w powietrzu w każdej ze stref i przeprowadza ich klasyfikację (odrębnie dla każdego rodzaju zanieczyszczenia). Następnie na podstawie klas wynikowych określa się jedną klasę ogólną, dla każdej strefy, ze względu na kryterium ochrony zdrowia i ochrony roślin.

Obszar całego powiatu pińczowskiego posiada dobry stan jakości powietrza atmosferycznego. Ze względu na obydwaj kryteria w roku 2003 został on zakwalifikowany do klasy ogólnej A (poziom stężenie nie przekracza wartości dopuszczalnej). W tak ocenionych strefach wymagane będzie utrzymanie jakości powietrza co najmniej na tym samym lub lepszym poziomie.

Tabela nr 9. Klasy ogólne poszczególnych stref z uwzględnieniem kryterium ochrony zdrowia i kryterium ochrony roślin (2003r.).

Lp.	Nazwa strefy (powiatu)	Klasa ogólna strefy (kryt. ochrony zdrowia)	Klasa ogólna strefy (kryt. ochrony roślin)
1.	Kielce m.	B	-
2.	p. buski	A	A
3.	p. jędrzejowski	A	A
4.	p. kazimierski	A	A
5.	p. kielecki	B	A
6.	p. konecki	A	A
7.	p. opatowski	A	A

8.	p. ostrowiecki	A	A
9.	p. pińczowski	A	A
10.	p. sandomierski	A	A
11.	p. skarżyski	A	A
12.	p. starachowicki	A	A
13.	p. staszowski	B	A
14.	p. włoszczowski	A	A

Źródło: Ocena jakości powietrza w województwie świętokrzyskim w roku 2003, WIOŚ.

Główne zagrożenia i problemy w dziedzinie ochrony powietrza

- wykorzystywanie węgla, często niskiej jakości, jako głównego źródła energii;
- niska emisja;
- brak gazyfikacji gminy;
- napływ zanieczyszczeń powietrza z sąsiednich regionów;
- brak wykorzystania alternatywnych źródeł energii.

7. Jakość i podstawowe zagrożenia gleb

7.1. Prawno-organizacyjne uwarunkowania ochrony gleb na obszarze miasta i gminy

Ochrona gleb w rozumieniu ustawy POŚ prowadzona jest w ramach ochrony powierzchni ziemi i polega na zachowaniu możliwości ich produkcyjnego wykorzystania oraz utrzymaniu jakości na poziomie wymaganych standardów (określonych rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 09.09.2002r. w sprawie standardów jakości gleby oraz standardów jakości ziemi).

Ww. przepisy nakazują prowadzenie 3 niezależnych monitoringów gleb i ziemi, których zadaniem jest obserwacja i ocena zmian jakości tych elementów. Są to: monitoring krajowy (wykonywany przez JUNG Puławy drogą badań wykonywanych w stałych punktach pomiarowych), monitoring regionalny (realizowany przez WIOŚ Kielce na wytypowanych obszarach problemowych) oraz monitoring lokalny podejmowany przez właściwego Starostę w wyniku skarg mieszkańców lub działalności kontrolnej organów, które stwierdziły ryzyko przekroczenia standardów jakości gleb i ziemi. W tak zorganizowanym systemie monitoringu gminom przypada zadanie informowania Starostwa o powstałych lokalnie zanieczyszczeniach gleb. Dotyczy to w szczególności terenów, na których brak zabiegów rekultywacyjnych może spowodować pogorszenie stanu środowiska o znacznych rozmiarach lub zagrożenie zdrowia i życia ludzi. Gminy mogą również zgłaszać potrzeby rekultywacji terenów zdegradowanych w wyniku lokalnej eksploatacji surowców mineralnych, na których nie można ustalić sprawcy takiej degradacji (obowiązek rekultywacji przejmuje wówczas Starosta).

Zgodnie z ustawą z dn. 3 lutego 1995r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. Nr 16, poz. 78 z późniejszymi zmianami) samorząd lokalny uczestniczy, w procesie ochrony gruntów rolnych przed nieuzasadnionym lub nadmiernym zagospodarowaniem na cele nierolnicze i nieleśne, który dokonuje się w trybie planowania miejscowego. Ochrona ta polega m.in. na zminimalizowaniu przeznaczania na cele nierolnicze i nieleśne gruntów wyższych klas bonitacyjnych (I-IVb), zachowaniu cennych elementów agro i ekosystemu, oraz zapobieganiu degradacji lub dewastacji tych gruntów na skutek działalności nierolniczej, względnie wadliwej działalności rolniczej. Zgodnie z wymienioną wyżej ustawą Burmistrz Miasta i Gminy w toku opracowania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego sporządza wniosek o przeznaczenie gruntów rolnych na cele nierolnicze i nieleśne oraz uzyskuje zgodę Wojewody (na grunty klas bonit. IVa-IVb i grunty organiczne pod inwestycje infrastrukturalne) lub Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi (na grunty klas bonit. I-IIIb). W wyłącznej gestii Rady Miasta i Gminy pozostaje zagospodarowanie na cele nierolnicze gruntów rolnych klas bon. I-III, jeśli zwarty obszar tych gruntów nie przekracza 0,5 ha oraz gruntów klas IV, jeżeli ich zwarty obszar nie przekracza I ha.

7.2. Ogólna ocena jakości gleb i ziemi

Jak wynika z badań gleb wykonywanych w ramach monitoringu krajowego ocena zanieczyszczenia powierzchniowej warstwy gleb użytków rolnych (0-20 cm) miasta i gminy Działoszyce metalami ciężkimi jest na ogół zadawalająca. Mniej korzystnie kształtuje się zawartość siarki i węglowodorów aromatycznych. Na terenie gminy nie zlokalizowano punktów pobierania prób, nie mniej o jakości gleb mogą świadczyć wyniki pomiarów z najbliższych punktów badawczych w Rzędowie gm. Tuczępy oraz w Olszówce Nowej gm. Wodzisław, których dokonano wg kryteriów obowiązujących do października 2002r.

Tabela nr 10. Zawartość metali ciężkich i stopień zanieczyszczenia gleb.

Lokalizacja Badań	Rok badań	pH	Zawartość metali ciężkich w mg/kg gleby i stopień zanieczyszczenia						Zawartość siarki S-SO ₄ w mg/100g gleby i st. zanieczyszczenia	Zawartość WWA w µg/kg gleby i st. zanieczyszczenia*
			Cd	Cu	Cr	Ni	Pb	Zn		
Rzędów gm. Tuczępy (367)	1995	3,6	0,19 0	4,4 0	5,5 0	4,0 0	9,9 0	16,0 0	1,63 II	103 0
	2000	5,3	0,11 0	3,5 0	4,8 0	2,8 0	11,3 0	17,2 0	1,45 I	411 I
Olszówka Nowa gm. Wodzisław (357)	1995	5,4	0,47 0	5,2 0	8,7 0	6,0 0	17,6 0	32,5 0	1,50 I	1,49 0
	2000	5,3	0,61 I	8,3 0	10,2 0	5,9 0	19,5 0	35,0 0	1,68 I	1,82 0

Źródło: Raport WIOŚ, 2001.

Zarówno wcześniejsze badania WIOŚ Kielce jak i ww. wyniki monitoringu krajowego wskazują, że gleby miasta i gminy cechuje:

- naturalna zawartość metali ciężkich (ołowiu, miedzi, chromu, niklu i cynku) określana jako O stopień zanieczyszczenia w skali 0-V, tj. od naturalnej zawartości do bardzo silnego zanieczyszczenia;
- podwyższona w jednym profilu zawartość kadmu (do stopnia I), co wskazuje na potrzebę uszczegółowienia badań zawartości tego pierwiastka na obszarze gminy przy okazji monitoringu regionalnego lub lokalnego;
- podwyższona zawartość siarki siarczanowej (8-804), określana jako I stopień zanieczyszczenia siarką w obu profilach, co może mieć związek z naturalnym występowaniem związków siarki w skale macierzystej (gips, siarka rodzima);
- mniej korzystna w jednym profilu zawartość węglowodorów aromatycznych, która przekroczyła próg 200 (µg/kg kwalifikujący ten obszar do I stopnia zanieczyszczenia).

Jednak w odniesieniu do zanieczyszczenia gleb przez WWA wg (Kabata-Pendias i in.) dopuszcza się możliwość uprawy wszystkich roślin przy O i I stopniu zanieczyszczenia bez obawy zanieczyszczenia ziemiopłodów.

Podsumowując można stwierdzić, że na obszarze gminy nie występują przeciwwskazania do rozwoju rolnictwa ekologicznego i produkcji zdrowej żywności na przeważającym obszarze. Przesądza o tym brak większych zakładów przemysłowych, tras o dużym nasileniu ruchu samochodowego oraz umiarkowany poziom chemizacji rolnictwa.

Mogą natomiast wystąpić ograniczenia punktowe w produkcji warzyw dla dzieci wynikające z podwyższonej zawartości siarki i WWA. Brak dokładnych pomiarów z monitoringu regionalnego i lokalnego nie pozwala jednak zweryfikować tych danych, a także określić wyników w oparciu o nowe, obowiązujące w Polsce wskaźniki kryterialne.

Miasto i Gmina Działoszyce w ujęciu całościowym charakteryzuje się wysoką jakością rolniczą gleb, która w skali 120 punktowej, opracowanej przez JUNG Puławy wynosi 88,2 pkt (20 miejsce w województwie), podczas gdy analogiczny wskaźnik w woj. świętokrzyskim kształtuje się na poziomie 70,4 pkt.

Tabela nr 11. Jakość gleb gminy Działoszyce na tle gmin sąsiednich i powiatu pińczowskiego.

	Ogólny wsk. jakości rpp	Wskaźnik bonitacji UR	Udział gleb kl. bon. I-III w UR [%]
Działoszyce	88,2	1,20	69,1
Czarnocin	100,9	1,45	91,6
Pińczów	68,0	1,01	33,4
Michałów	61,6	1,00	32,9
Złota	93,9	1,29	89,2
pow. pińczowski	71,8	1,07	46,4

Źródło: Dane JUNG Puławy z 1994r.

Jakość gleb w gminie jest znacznie zróżnicowana przestrzennie i w dużej mierze zależy od spadków terenów, na których te gleby zalegają. Najwyższą przydatność rolniczą posiadają gleby lessowe położone na terenach płaskich o spadkach nie przekraczających 4 %. W miarę wzrostu nachylenia terenu przydatność ta ulega jednak zmniejszeniu. Gleby stokowe stanowią 30,4 % gruntów ornych i skupiają się w północnej i centralnej części gminy wchodzącej w skład mezoregionu Wyżyna Miechowska.

Tabela nr 12. Udział gruntów stokowych w ogólnej powierzchni użytków rolnych w gminie Działoszyce na tle gmin sąsiadujących.

Gmina	% udział gruntów położonych w poszczególnych przedziałach spadków terenu w ogólnej powierzchni użytków rolnych				
	0-3°	3-6°	6-10°	10-15°	>15°
Działoszyce	37	37	13	10	3
Pińczów	70	15	8	4	3
Czarnocin					
Michałów	59	27	7	5	2
Złota	84	12	2	1	1

Źródło: Dane JUNG Puławy z 1984r.

Niewielkie jest, natomiast zróżnicowanie typologiczne gleb, które wykształciły się głównie z lessów. Nie mniej w części północnej gminy spotyka się gleby rędzinowe (wytworzone z wapieni i margli), jak również gleby piaszczyste ukształtowane z utworów polodowcowych., które posiadają najniższą bonitację. W dolinach rzek dominują natomiast urodzajne mady powstałe w wyniku procesów namulania, gleby pochodzenia organicznego (głównie torfy niskie) oraz czarne ziemie - zdegradowane.

Tabela nr 13. Udział poszczególnych klas bonitacyjnych gleb gminy w ogólnym areale gruntów ornych i sadow na tle powiatu, województwa i kraju.

Klasa gleb	Grunty orne i sady w %			
	Gmina	Powiat	Województwo	Polska
I	3,7	4,0	3,2	0,5
II	17,0	9,1	9,2	3,3
IIIa	27,7	16,5	13,4	10,4
IIIb	20,7	16,8	9,5	14,4
IVa	15,7	22,2	16,4	22,5
IVb	7,7	13,1	15,4	16,6
V	5,7	11,7	19,4	20,3
VI	1,4	5,4	12,5	11,1
VI z	0,4	1,2	1,0	0,9
Razem	100	100	100	100

Źródło: Dane US Kielce z 1999r.

Istotnym składnikiem oceny jakości gleb jest poziom zakwaszenia. Zależy ono od rodzaju skały macierzystej, natężenia procesów degradacyjnych (np. erozji wodnej, ługowania, zasolenia), a także ogólnego poziomu kultury rolnej. Gleby silniej zakwaszone posiadają niższą przydatność rolniczą, cechują się słabszą przyswajalnością składników pokarmowych oraz wymagają większych nakładów na rekultywację w przypadku skażenia MC. Zakwaszenie gleb gminy Działoszyce jest niewielkie, co wynika głównie z typologii gleb (dominują gleby lessowe).

Tabela nr 14. Poziom zakwaszenia gleb gminy na tle powiatu i województwa.

Wyszczególnienie	Odczyn gleb (pH w %)		
	b. kwaśny i kwaśny	lekko kwaśny	obojętny i zasad.
Gmina Działoszyce	14	19	67
Powiat pińczowski	23	23	54
Województwo	56	20	24

Źródło: Wg. badań OSChR w Kielcach z 1999r.

Największym zagrożeniem gleb w gminie Działoszyce jest erozja wodna (rzadziej wąwozowa), którą objętych jest ok. 40 % gruntów ornych, z czego aż 26 % narażonych jest na niszczącą erozję intensywną, silną i bardzo silną. Są to z reguły grunty orne położone na stokach, o spadkach pow. 6°. Najwięcej terenów zagrożonych erozją wodną występuje w północnej części gminy. Ponadto ok. 15 % gleb jest potencjalnie zagrożona splywem powierzchniowym w przypadku wystąpienia deszczów nawalnych. Część omawianych gruntów z uwagi na brak koni i trudności w uprawie mechanicznej nie jest użytkowana rolniczo i pozostaje w odłogowaniu lub jest przeznaczana na pastwiska.

Znaczny areal gleb lessowych, wykorzystywanych pod intensywne uprawy polowe zagrożony jest również erozją wietrzną (szacunkowo 38 %). Erozji tej sprzyja niedobór lasów, nadmierne uproszczenie agrocenoz, niedobór zadrzewień i zakrzewień śródpolnych, spełniających rolę wiatrochronną oraz występujące przesuszenia gleb (w okresie letnich susz). Zapewnienie odpowiedniej kultury rolnej gleb warunkowane jest również pokryciem potrzeb melioracyjnych.

Tabela nr 15. Potrzeby melioracyjne w gminie Działoszyce.

Gmina	Użytki rolne wymagające melioracji	Zmeliorowano do 31.12.2000r.	% zaspokojenia potrzeb	Pozostaje do zmeliorowania	Meioracje. do odbudowy i modernizacji	Pow. UR do melioracji
Działoszyce	444	225	50,7	219	-	219

Źródło: Wg szacunków SZMiUWz 2000r.

Z uwagi na fakt, że potrzeby melioracyjne zostały określone w oparciu o warunki przyrodniczo-glebowe dane te powinny zostać zweryfikowane i dostosowane do aktualnych potrzeb rolników.

7.3. Główne zagrożenia i problemy ochrony gleb

- zagrożenie gleb procesami erozji wodnej i wietrznej;
- konieczność ograniczania zabudowy na terenach dolin bocznych oraz w sąsiedztwie większych skarp zagrożonych wpływem wierzchniej warstwy gleby,
- możliwość wystąpienia podwyższonej punktowo zawartości węglowodorów aromatycznych i siarki siarczanowej (wywołuje to potrzebę weryfikacji danych monitoringu krajowego na poziomie regionalnym i lokalnym przy okazji najbliższych badań gleb),
- zagrożenie powodzią i zamulaniem w dolinie Nidzicy;
- pogarszanie się stanu użytków zielonych wynikające m.in. z braku lub źle funkcjonującej melioracji oraz ograniczeń w chowie bydła (część łąk i pastwisk znajduje się w odłogowaniu).

8. Lasy

8.1. Uwarunkowania prawno-organizacyjne ochrony zasobów leśnych

Podstawowymi przepisami prawnymi regulującymi zagadnienia gospodarki leśnej będące w gestii samorządu gminnego są obecnie:

- Ustawa z dnia 28 września 1991r. o lasach,
- Ustawa z dnia 8 czerwca 2001r. o przeznaczeniu gruntów rolnych do zalesienia,
- Ustawa z dnia 27 marca 2003 o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym,
- Rozporządzenie Rady Wspólnot Europejskich Nr 2080/92 EWG. określające m.in. zasady wsparcia finansowego udzielanego właścicielom zalesiającym grunty rolne (postanowienia tego dokumentu są podstawą polityki zalesieniowej, przyjętej w krajowym „Planie rozwoju obszarów wiejskich”).

Do najważniejszych obowiązków gminy wynikających z obowiązujących przepisów prawa, odnoszących się do problematyki zalesieniowej należy zaliczyć:

- określenie kierunków i zasad kształtowania przestrzeni leśnej w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (ustalenia studium są wiążące dla organów gminy przy sporządzaniu planów miejscowych),
- określenie terenów do zalesienia w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego (ustawa o lasach w sytuacji braku tego planu dopuszcza ustalenie terenów do zalesienia w drodze decyzji o warunkach zagospodarowania terenu),
- opiniowanie wniosku o zalesienie gruntów nie stanowiących własności Skarbu Państwa (składanego przez zainteresowane osoby w Starostwie Powiatowym) pod względem zgodności z gminną polityką przestrzenną,
- uzgodnienie ze Starostą „rocznego limitu zalesień” (w zakresie odnoszącym się do gminy) do 31 marca roku poprzedzającego zalesienie.

Ponadto przepisy wykonawcze do ustawy POŚ wprowadzają, w przypadku lokalizacji zalesień o powierzchni powyżej 20 ha, wymóg sporządzenia przez gminę raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko.

Samorząd gminny odpowiada, więc na swoim terenie za kształtowanie polityki zalesieniowej oraz przygotowanie planistyczne terenów do zalesienia. Ponosi, więc współodpowiedzialność za absorpcję środ-

ków pomocowych UE kierowanych na te cele w ramach Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnictwa (EAGGF).

Zadanie to utrudnia niedobór miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (opracowanych zgodnie z wymogami powołanej wyżej ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym) określających tereny do zalesienia, który zbiegł się z utratą ważności miejscowych planów ogólnych, rozwiązujących te kwestię do końca 2003r. Ograniczenia stwarzał będzie również wysoki koszt sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, jak też decyzji urbanistycznej, zwłaszcza w odniesieniu do terenów o złożonej strukturze funkcjonalnej i własnościowej. W tej sytuacji pewnym ułatwieniem może być wcześniejsze opracowanie granicy rolno-leśnej w trybie geodezyjnym, określonym w „Wytycznych ....” Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dn. 31.07.2003r., które są wynikiem realizacji zadania pozalegisłacyjnego, wynikającego z Narodowego Programu Przygotowań do Członkostwa Polski w UE. Opracowanie to musi być jednak poddane procedurze związanej z uchwaleniem miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Skutecznym rozwiązaniem byłaby, natomiast zapowiadana nowelizacja przepisów o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym i wprowadzenie „planów przeznaczenia terenów” obejmujących obszar całej gminy.

8.2. Ogólna ocena zasobów leśnych

Lasy w krajowej i regionalnej polityce ekologicznej uznaje się za „ważny element bezpieczeństwa ekologicznego”, a gospodarka leśna uzyskała „rangę strategiczną podobną jak bezpieczeństwo militarne czy energetyczne”.

Lesistość miasta i gminy Działoszyce jest znacznie niższa od wojewódzkiej (27,6 %) i krajowej (28,5 %), bowiem wynosi ca 12 %. Należy jednak podkreślić fakt, że niski udział lasów jest historycznie ukształtowanym elementem krajobrazu rolniczego terenów lessowych, który był systematycznie „oddrzewiany” w wyniku procesu intensyfikacji gospodarki rolnej. Większe kompleksy leśne pozostały tylko na terenach niedostępnych dla rolnictwa (stromie stoki i wierzchołki wzniesień) lub w miejscach o bardzo niskiej bonitacji gleb, nie przydatnych do uprawy roślin polowych.

Obecnie lasy zajmują areał 1322 ha w tym 1032 ha stanowią lasy państwowe zarządzane przez Nadleśnictwo Pińczów. LP skupiają się w północnej i środkowej części gminy na jej obrzeżach w kilku zwartych masywach o wyrównanej linii brzegowej. Część tych kompleksów przechodzi na tereny gmin sąsiadujących. Główną funkcją lasów państwowych jest funkcja gospodarcza ukierunkowana na pozyskanie surowca drzewnego. Tylko ca 15 % tych lasów zostało uznanych za ochronne (glebochronne i wodochronne).

Pod względem siedliskowym przeważają zbiorowiska żyzne i bardzo żyzne zaliczone do lasowych (głównie lasu mieszanego odmiany wyżynnej), w których przeważa drzewostan liściasty z panującym bukiem i grabem, dębem oraz z domieszką świerka i sosny. Podszyt i runo silnie rozwinięte stwarza ograniczenie dostępności turystycznej.

Niedobór lasów i zadrzewień spowodował na niektórych terenach negatywne skutki w środowisku rolniczym jak np.: pogorszenie się bilansu wód i stepowanie oraz erozję wodną i wietrzną. Utrudnia zachowanie ciągłości naturalnych ekosystemów i nisz ekologicznych, stanowiących ostoję dziko żyjącej fauny i flory. Oddziały wuj e też niekorzystnie na lokalny mikroklimat i rozwój turystyki. Może również stanowić utrudnienie wdrożenia rolnictwa ekologicznego.

Gmina Działoszyce posiada umiarkowane potrzeby zalesieniowe, które są dość równomiernie rozmieszczone.

Tabela nr 16. Szacunkowa powierzchnia gruntów do zalesienia.

Sołectwo	Pow. gruntów do zalesień	Sołectwo	Pow. gruntów do zalesień	Sołectwo	Pow. gruntów do zalesień
m. Działoszyce	10	Januszowice	15	Stępocice	10
Biedrzykowice	12	Jastrzębniki	10	Sudół	5
Bronocice	30	Ksawerów	10	Sypów	15
Bronów	15	Kujawki	10	Szczotkowice	10
Chmielów	-	Kwaszyn	15	Szyszczyce	15
Dębiany	10	Lipówka	15	Świerczyna	10
Dębowiec	10	Marianów	20	Teodorów	10
Dziekanowice	23	Niewiatrowice	20	Wola Knyszyńska	20
Dzierążnia	50	Opatkowice	10	Wolica	15
Dziewięczyce	15	Pierocice	20	Wymysłów	10
Gaik	10	Podrózie	5	Zagaje Dębiańskie	5
Iżykowice	10	Sancygniów	25	Zagórze	10
Jakubowice	15			Razem	530

Powierzchnia gruntów zgłoszonych do zalesienia w wojewódzkim i krajowym programie zwiększenia lesistości na lata 2001-2020 jest znacznie mniejsza i wynosi zaledwie 74 ha (wielkość ta przy kolejnych szacunkach wykazuje tendencje rosnącą). Umiarkowane są również limity zalesieniowe przyznawane gminie przez Starostę Powiatu Pińczowskiego (w 2002r. - 17,23 ha, w 2003r. - 22,83 ha).

Skala krajowych preferencji zalesieniowych ustalona w obowiązującym KPZL dla gminy Działoszyce (w porównaniu do gmin sąsiadujących) jest natomiast bardzo wysoka, co wskazuje na duże, potencjalne potrzeby przyrodnicze i gospodarcze.

Tabela nr 17. Skala krajowych preferencji zalesieniowych ustalona w obowiązującym KPZL.

Miasto i gmina Gmina	Pow. lasów w ha	Preferencje zalesieniowe ¹⁾	Pozycja w województwie
Pińczów	4440	13,27	66
Działoszyce	1360	20,87	9
Michałów	2155	13,94	56
Złota	995	14,25	50

¹⁾ - liczba punktów przyznana w „Krajowym programie zwiększenie lesistości” - punktacja obejmuje wycenę 12 cech rzutuujących na potrzeby zalesieniowe.

8.3. Główne zagrożenia i problemy w zakresie lesistości

- lokalny niedobór lasów oraz duże rozdrobnienie kompleksów leśnych w lasach prywatnych,
- niepełne wykonywanie zabiegów pielęgnacyjnych oraz nie realizowanie odnowień w tych lasach, na gruntach przejściowo pozbawionych drzewostanu,
- kradzieże drzewa z lasów wszystkich kategorii własności,
- zaśmiecanie terenów leśnych wokół terenów mieszkaniowych oraz dróg,
- niewystarczająca ilość infrastruktury turystycznej i komunalnej w sąsiedztwie lasów oraz brak zbiorników p. poż.
- ostry niedobór środków na zalesienia.

9. Hałas i promieniowanie elektromagnetyczne

Walka z hałasem i ujemnym wpływem pól elektromagnetycznych nie będzie w najbliższych latach (do 2010 roku) działaniem priorytetowym, o czym przesądza stosunkowo niewielka skala tych problemów jak też brak przepisów wymuszających szybkie działania. W Polsce obowiązują dwa podstawowe akty prawne regulujące zagadnienia hałasu i ochrony przed promieniowaniem. Są to:

- Ustawa z dnia 21 kwietnia 2001 roku Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 62 poz. 627);
- Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 27 marca 2003 roku (Dz. U. nr 80 poz. 717).

9.1. Hałas

Rozpoznanie problemu zanieczyszczenia środowiska hałasem jest znacznie mniejsze w porównaniu do innych zagadnień ochrony środowiska. Z badań przeprowadzonych w ostatnich latach na obszarze województwa wynika, że następuje poszerzanie się obszarów o niekorzystnym klimacie akustycznym, co prowadzi do zwiększenia populacji objętej szkodliwym jego wpływem. Do głównych źródeł hałasu powodujących zwiększenie uciążliwości akustycznej dla środowiska zewnętrznego należy ruch drogowy i kolejowy oraz działalność gospodarcza prowadzona na terenach niektórych obiektów przemysłowych.

Hałas drogowy

Szybki rozwój motoryzacji indywidualnej w połączeniu ze wzrostem przewozów transportowych oraz opóźnieniami w rozbudowie układów drogowo-ulicznych przyczynił się do znacznego pogorszenia klimatu akustycznego zwłaszcza na obszarach zurbanizowanych.

Badania hałasu wywołanego ruchem pojazdów samochodowych na obszarze województwa prowadzone są od 1978 roku. Dotychczas na obszarze gminy przeprowadzone zostały w 2004r. pomiary natężenia hałasu na drodze wojewódzkiej nr 768 Jędrzejów - Brzesko, lecz wyniki badań nie zostały jeszcze ostatecznie opracowane. Wg roboczych danych uzyskanych z dwóch punktów pomiarowych zlokalizowanych w Opatkowicach i Dziekanowicach przekroczenia dopuszczalnych norm (60 dB w porze dziennej) są niewielkie nieprzekraczające 5 dB.

Przez teren gminy przebiega droga wojewódzka nr 768 Jędrzejów - Działoszyce - Skalbmierz - Kazimierza W. - Koszyce - Brzesko obciążona stosunkowo niewielkim ruchem o przewadze ruchu lokalnego. Wg pomiarów z 2000r. odcinek drogi 768 Węchadłów - Działoszyce obciążony był 1043 pój. samochodowymi na dobę (w tym 191 poj. ciężkich), a odcinek Działoszyce - Drożejowice - 1579 p./d (191 poj. cięż.). Na 111 pomierzonych odcinków dróg wojewódzkich odcinki w gminie Działoszyce plasują się z uwagi na wielkość ruchu odpowiednio na 98 miejscu (91) i 86 miejscu (99).

Najbardziej narażonym na ujemny wpływ hałasu jest miasto Działoszyce oraz sołectwa: Dziekanowice, Opatkowice, Niewiatrowice i Lipówka położone przy drodze nr 768. Poprawa klimatu akustycznego miasta stanowiącego węzeł dróg lokalnych będzie trudna bez poniesienia nakładów na inwestycje drogowe.

Doraźną poprawę sytuacji można uzyskać jedynie poprzez polepszenie stanu nawierzchni, oraz zmianę prędkości strumienia pojazdów. Wprowadzenie ograniczeń dla ruchu pojazdów ciężarowych w centrum miasta i na obszarze o dużym wskaźniku zaludnienia jest w przypadku Działoszyce niemożliwe z powodu braku alternatywnych tras przejazdu. Głównym powodem wzrostu hałasu drogowego na terenach poza miejskich jest intensyfikacja ruchu samochodowego (zwłaszcza ciężarowego) na drogach znaczenia ponadlokalnego

Hałas przemysłowy

Na obszarze gminy nie występują większe zakłady produkcyjne stwarzające potencjalne zagrożenia ze strony hałasu przemysłowego. Dotychczas nie stwierdzono przekroczenia norm hałasu również ze strony małych zakładów wytwórczych.

9.2. Główne problemy wynikające z diagnozy stanu

Przedstawiony obraz klimatu akustycznego środowiska na obszarze miasta i gminy pozwala na wysunięcie następujących wniosków:

- niekorzystne trendy rozszerzania się terenów zagrożonych akustycznie przez hałas samochodowy;
Znaczny wzrost ruchu pojazdów, w tym całodobowego ruchu samochodów ciężarowych, nie zawsze sprawnych technicznie, powoduje poszerzenie liczby osób narażonych na ponadnormatywny hałas. Na obszarach zagrożonych należy obligować inwestorów do wypełniania zobowiązań dotyczących eliminacji uciążliwości poprzez realizację infrastruktury przeciwhałasowej. Dotyczyć to będzie przede wszystkim dróg i ulic objętych modernizacją lub rozbudową.
- działalność zakładów produkcyjnych.
Mniejszym problemem jest działalność zakładów produkcyjnych. Nie mniej w ramach modernizacji lub zmiany profilu produkcyjnego powinny one ograniczać uciążliwość dla środowiska.
- zagrożenie hałasem w pobliżu drogi nr 768 w Działoszycach;
Poprawa klimatu akustycznego 00 w najbardziej narażonej części gminy, jakim jest otoczenie drogi wojewódzkiej nr 768 w Działoszycach wymaga zachowania rezerw terenowych na przełożenie trasy drogi na ul. Skalbmierską w I etapie oraz docelowe przełożenie ruchu (zwłaszcza ciężarowego) na obwodnicę.

9.3. Elektromagnetyczne promieniowanie niejonizujące

Promieniowania to jest obecnie zjawiskiem powszechnym. Emitują je systemy przesyłowe energii elektrycznej, stacje radiowe, telewizyjne, telefonii komórkowej, oraz urządzenia o mniejszej uciążliwości, (diagnostyczne, terapeutyczne, przemysłowe a także domowe). Dla ochrony środowiska istotne znaczenia mają urządzenia, które emitują fale elektromagnetyczne wysokiej częstotliwości (radiofale o częstotliwości 0,1-300 MHz i mikrofale od 300 do 300 000 MHz, umieszczone w środowisku naturalnym).

Na obszarze gminy brak jest urządzeń emitujących promieniowanie niejonizujące za wyjątkiem stosunkowo niewielkiego obiektu, jakim jest stacja bazowa telefonii komórkowej Era Plus w Dziekanowicach, umieszczona na maszcie, co zwiększa zasięg nadajnika, jak również ogranicza ujemny wpływ promieniowania.

Ochrona ludzi i środowiska przed niejonizującym promieniowaniem elektromagnetycznym uregulowana jest ustawowo (prawo budowlane, prawo ochrony środowiska, ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym), przepisami bezpieczeństwa i higieny pracy oraz sanitarnymi.

9.4. Główne problemy wynikające z diagnozy stanu zagrożenia promieniowaniem

- brak jest powszechnych pomiarów pól elektromagnetycznych, uniemożliwiający dokładne określenie stopnia zagrożenia i sposobów ograniczenia uciążliwości;
- wzrost zapotrzebowania na usługi radiokomunikacji, dalszy rozwój systemów telefonii komórkowych oraz poprawa zasilania elektroenergetycznego powodujące zwiększenie emisji promieniowania elektromagnetycznego;

- konieczność zweryfikowania dotychczasowych pomiarów i wniosków z nich wynikających w celu dostosowania ich do nowych przepisów (Rozporządzenie MOS z dn. 30 października 2003r w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku oraz sposobów sprawdzania dotrzymania tych poziomów - Dz. U. Nr 192 poz., 1883, zastąpiło dotychczasowe rozporządzenie MOSZNiL z dn. 11 sierpnia 1998r w sprawie ochrony przed promieniowaniem szkodliwym dla ludzi i środowiska).

10. Poważne awarie przemysłowe

Podstawowym aktem prawnym regulującym zagadnienia przeciwdziałania poważnym awariom jest ustawa Prawo Ochrony Środowiska, w której zawarte są: przepisy ogólne, instrumenty prawne służące przeciwdziałaniu tym awariom, obowiązki zakładu stwarzającego takie zagrożenie, obowiązki organów administracji w tym zakresie oraz zagadnienia dotyczące współpracy międzynarodowej (w przypadku wystąpienia awarii trans granicznych). Dodatkowo wiele rozwiązań związanych z tym tematem zawartych jest w ustawie o ochronie przeciwpożarowej z dn. 24 sierpnia 1991r. (z późniejszymi zmianami) i ustawie o Państwowej Straży Pożarnej z dn. 24 sierpnia 1991r. (z późniejszymi zmianami).

Zgodnie z art. 3 ust. 23 POŚ przez poważną awarię należy rozumieć: „zdarzenie, w szczególności emisję, pożar lub eksplozję, powstałe w trakcie procesu przemysłowego, magazynowania lub transportu, w których występuje jedna lub więcej niebezpiecznych substancji, prowadzące do natychmiastowego powstania zagrożenia życia lub zdrowia ludzi lub środowiska lub powstania takiego zagrożenia z opóźnieniem”. Z kolei poważna awaria przemysłowa to: „poważna awaria w zakładzie” (art. 3, ust. 24 POŚ).

Zakład stwarzający zagrożenie wystąpienia poważnej awarii przemysłowej w zależności od rodzaju, kategorii i ilości substancji niebezpiecznej będącej w jego posiadaniu zostaje uznany za zakład o zwiększonym lub dużym ryzyku wystąpienia awarii. Minister Gospodarki Rozporządzeniem z dnia 9 kwietnia 2002r. w sprawie rodzajów i ilości substancji niebezpiecznych, których znajdowanie się w zakładzie decyduje o zaliczeniu go do zakładów o zwiększonym ryzyku albo zakładów o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej ustalił szczegółowe kryteria kwalifikowania, kategorie i ilości substancji niebezpiecznych, których posiadanie kwalifikuje zakład do ww. kategorii. W myśl tego rozporządzenia do zakładów o zwiększonym i dużym ryzyku zalicza się przedsiębiorstwa, w których występuje jedna lub więcej substancji niebezpiecznych w ilości równej lub większej niż określone w załączniku do ww. rozporządzenia.

Istotnym źródłem zagrożenia oprócz awarii w zakładach przemysłowych może być również transport i przeładunek substancji niebezpiecznych.

W województwie funkcjonuje obecnie kilka jednostek stwarzających zagrożenie zaistnienia poważnej awarii przemysłowej. Do zakładów o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii zaliczono w regionie 7 przedsiębiorstw, a do zakładów o zwiększonym ryzyku 6, jednak żaden z nich nie jest zlokalizowany na terenie gminy Działoszycy. Nie odnotowano również (zgodnie z danymi WIOŚ) w gminie żadnego zdarzenia o charakterze poważnej awarii.

11. Edukacja ekologiczna

Edukacja ekologiczna, wspomagająca zrozumienie zależności między człowiekiem, jego wytworami i przyrodą, musi obejmować wszystkich ludzi bez wyjątku, w pierwszej kolejności najmłodszych, którzy powinni przekazywać osobom starszym wzorce zachowań proekologicznych. Edukacja ekologiczna ma na celu przełamanie stereotypu konsumpcyjnego modelu życia na rzecz rozwoju zrównoważonego. Będzie on osiągany w oparciu o Narodową Strategię Edukacji Ekologicznej (NSEE) oraz Narodowy Program Edukacji Ekologicznej (NPEE), wskazujący zadania edukacyjne oraz instytucje odpowiedzialne za ich realizację.

NSEE podkreśla istotną rolę samorządów lokalnych, których decyzje oddziałują bezpośrednio na środowisko człowieka w miejscu jego zamieszkania.

Obowiązkiem samorządu lokalnego jest również określenie celów i form edukacji, uwzględniających specyfikę regionu, lokalną tożsamość i tradycję kulturową.

Urząd Miasta i Gminy w Działoszycach tylko w niewielkim zakresie realizuje zalecenia NSEE. W 2003 roku był współorganizatorem wraz z Gminnym Ośrodkiem Kultury i Zespołem Szkół Ponadgimnazjalnych w Działoszycach obchodów „Światowego Dnia Ochrony Środowiska” - „Pamiętajmy o ogrodach” oraz wraz z ze Szkołą Podstawową w Stąpolicach - obchodów „Dni Ziemi” - „Ziemia moim przyjacielem”. Niestety z przygotowywanej corocznie przez Departament Ochrony Środowiska Urzędu Marszałkowskiego Woj. Świętokrzyskiego oferty programowej z zakresu edukacji ekologicznej wynika, że w 2004 UMiGM w Działoszycach nie partycypuje w działaniach na rzecz podnoszenia świadomości ekologicznej.

Na terenie gminy nie działają w chwili obecnej pozarządowe organizacje ekologiczne.

Liga Ochrony Przyrody dysponuje co roku szeroką i ciekawą ofertą działań edukacyjnych, skierowanych głównie do dzieci w wieku przedszkolnym, uczących się w szkołach podstawowych oraz gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych, ale również do nauczycieli, opiekunów przedszkolnych kół LOP, itp. Jednak wysyłana rokrocznie oferta nie spotyka się ze szczególnym zainteresowaniem ze strony placówek oświatowych znajdujących się w mieście i gminie.

Nie notuje się również znaczącej aktywności w tym kierunku wśród społeczności lokalnej. Zauważa się jedynie rosnące zainteresowanie problematyką ekologiczną wśród rolników, o czym może świadczyć dość duża frekwencja na szkoleniach organizowanych przez WODR, dotyczących ekologicznych metod gospodarowania, jak również rosnąca ilość gospodarstw ekologicznych (omówione szerzej w dalszej części rozdziału).

Dużą rolę w procesie poszerzania świadomości ekologicznej pełni działalność Zarządu Świętokrzyskich i Nadnidziańskich Parków Krajobrazowych, który koordynuje edukację ekologiczną na terenie województwa świętokrzyskiego, a także prowadzi działalność naukową i dydaktyczną na terenie parku krajobrazowego i jego otuliny. Działania edukacyjne ZSiNPK na terenie miasta i gminy Działoszyce, kierowane są głównie do dzieci i młodzieży szkolnej. Aktywną współpracę z ZSiNPK w tym zakresie podejmują szkoły: SP w Dzierążni, SP w Działoszycach oraz Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Działoszycach. W placówkach tych prowadzone były prelekcje i wykłady o tematyce ekologicznej, odbywały się tam również wystawy. ZSiNPK organizuje również od lat, przy współpracy z Kuratorium Oświaty w Kielcach, Świętokrzyskim Centrum Doskonalenia Nauczycieli, Regionalną Dyrekcją Lasów Państwowych w Radomiu, konkurs „Ekologia my i region w którym żyjemy”. Impreza ta skierowana jest do wszystkich szkół podstawowych i gimnazjów z terenu woj. świętokrzyskiego. Niestety w tym roku żadna ze szkół znajdujących się na terenie Działoszyce nie zgłosiła chęci udziału w tym konkursie. Pozytywnym aspektem wskazującym na zainteresowanie problematyką ekologiczną jest natomiast udział dzieci i młodzieży szkolnej w organizowanej rokrocznie akcji „Sprzątanie Świata”.

Działalnością edukacyjną, skierowaną głównie do rolników zajmuje się Wojewódzki Ośrodek Doradztwa Rolniczego - oddział w Pińczowie. Ośrodek ten prowadzi działalność upowszechnieniową, oświatową i doradczą. Zadania upowszechnieniowe realizuje poprzez urządzenie pokazów i demonstracji, mających na celu przybliżenie nowych technologii uprawy roślin bądź chowu zwierząt. Zadania oświatowe, których celem jest prowadzenie pozaszkolnej edukacji rolniczej w celu uzupełnienia i poszerzenia wiedzy przyszłych i obecnych beneficjentów realizowane poprzez organizację szkoleń, wycieczek i pokazów.

Realizowane są również zadania doradcze w zakresie technologii produkcji roślinnej i zwierzęcej, przedsiębiorczości i dostosowania produkcji rolnej do standardów obowiązujących w UE. Ośrodek prowadzi również doradztwo merytoryczne związane z organizowaniem grup producenckich. W 2003r. WODR przeprowadził na terenie gminy Działoszyce szkolenia w zakresie: dopłat obszarowych, dostosowania gospodarstw prowadzących produkcję zwierzęcą do standardów UE, wdrażania programu SAPARD, kwotowania produkcji mleka, technologii produkcji roślinnej i zwierzęcej, programu PRON, SPO.

WODR zajmuje się również problematyką ekologiczną i ochroną środowiska. Rokrocznie w siedzibie oddziału - w Pińczowie organizowane są kursy podstaw rolnictwa ekologicznego, które cieszą się rosnącym zainteresowaniem. W 2003 roku kurs taki ukończyło 180 osób, w tym 40 z gminy Działoszyce. Rezultaty szkoleń widoczne są w postaci rosnącej liczby gospodarstw ekologicznych. Obecnie na terenie gminy funkcjonuje około 10 tego typu gospodarstw, z czego 5 posiada już atest (na podstawie danych z Oddziału WODR Pińczów).

Ponadto pracownicy WODR prowadzą działania szkoleniowe, pokazowe itp. w zakresie: agroturystyki, estetyzacji gospodarstw wiejskich oraz aktywizacji społeczności wiejskiej. Na terenie gminy Działoszyce co prawda występuje zainteresowanie problematyką agroturystyki, jednak nie przekłada się ono na udział w szkoleniach. Gospodarstwa wiejskie z obszaru gminy chętnie natomiast biorą udział w konkursach tj. m.in.: wojewódzkim - „Piękna i bezpieczna zagroda, przyjazna środowisku”, ogólnokrajowym - „Bezpieczne gospodarstwo rolne” itp.

WODR prowadzi też działalność szkoleniową mającą na celu reaktywację Kół Gospodyń Wiejskich, tworzenia młodzieżowych klubów 4H, w których oprócz tematyki ekologicznej, prowadzi się szkolenia z zakresu małej przedsiębiorczości. Jednak jak do tej pory nie zauważa się większej aktywności w tym zakresie ze strony gminy.

Główne zagrożenia i problemy w dziedzinie edukacji ekologicznej

- niedostateczna oferta działań w zakresie edukacji ekologicznej, ze strony samorządu lokalnego;
- niewielkie zainteresowanie przedszkoli i placówek szkolnych działalnością edukacyjną prowadzoną przez Ligę Ochrony Przyrody i ZSiNPK;
- zbyt mała aktywność społeczności lokalnej w dążeniu do zdobywania wiedzy w zakresie ochrony środowiska;
- niedobór środków finansowych na cele edukacyjne.

III. Ocena realizacji dotychczasowych działań proekologicznych

Osiągnięcie odpowiednich standardów ochrony środowiska przyrodniczego określonych w Traktacie Akcesyjnym należy do najważniejszych, a zarazem najbardziej kosztownych zadań jakie muszą być zrealizowane po uzyskaniu przez Polskę członkostwa w Unii Europejskiej. Dotychczasowe działania gminy w zakresie ochrony środowiska określały z jednej strony obowiązujące przepisy prawne (przypisujące samorządowi gminnemu określone kompetencje wykonawcze), zaś z drugiej pozostające do jego dyspozycji środki finansowe. Mimo istotnych ograniczeń (zwłaszcza finansowych) zrealizowane na terenie gminy Działoszyce projekty i inwestycje proekologiczne świadczą, że, działania Samorządu nie ograniczały się jedynie do zadań wynikających z kompetencji ustawowych.

Gospodarka wodno-ściekowa

Do zadań własnych gminy należą m.in. sprawy dotyczące gospodarki wodnej, wodociągów, zaopatrzenia w wodę, kanalizacji oraz usuwania i oczyszczania ścieków komunalnych. Gmina posiada opracowaną w 2003 roku „Dwuwariantową koncepcję gospodarki ściekowej”, w której zakłada się dwa warianty rozwiązania problemu gospodarki wodnej na tym terenie:

- I. przerzut ścieków z miasta i gminy do zbiorczej oczyszczalni w Skalbmierzu;
- II. budowa własnej zbiorczej oczyszczalni ścieków dla miasta i gminy Działoszyce.

Samorząd przyjął ostatecznie pierwszy wariant lokalizacji, który umożliwi objęcie kanalizacją większej liczby wsi. Szacunkowy koszt realizacji tego przedsięwzięcia będzie wynosił ok. 24 454 500 zł.

Eksploatacja surowców mineralnych

Działalność górnicza na terenie gminy nie była prowadzona od szeregu lat. Wcześniejsze, niewielkie wydobywanie wapieni, surowców ilastych i piasku na bardzo małą, lokalną skalę nie spowodowało znaczących zmian w środowisku przyrodniczym. Powstałe odkrywki z reguły uległy samorekultywacji. Żadne miejsce poboru surowców, oprócz złoża Kujawki, nie było eksploatowane w oparciu o koncesję. Nie ma też projektów rekultywacji terenów poeksploatacyjnych. Ujemne skutki lokalnego wydobycia są tak niewielkie dla środowiska, że nie jest konieczna ingerencja człowieka w celu ich likwidacji.

Ochrona powietrza atmosferycznego

Ze względu na brak na terenie gminy uciążliwych dla środowiska zakładów przemysłowych stan czystości powietrza atmosferycznego na tym terenie jest dobry. Dalsze zmniejszenie emisji zanieczyszczeń nastąpi niewątpliwie po zrealizowaniu planowanej gazyfikacji gminy w oparciu o gazociąg wysokoprężny Proszowice.

Do poprawy jakości powietrza atmosferycznego przyczyni się także zainicjowanie wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych. Należy odnotować zainteresowanie mieszkańców gminy uprawą wierzby energetycznej. Szkolenia z tego zakresu prowadzi Rejonowy Oddział WODR w Pińczowie.

Leśnictwo

Jednym z ważniejszych zadań realizowanych przez samorząd miasta i gminy, które posiada charakter proekologiczny jest prowadzenie polityki zalesieniowej oraz wyznaczanie terenów do zalesienia w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. Kierunki oraz zasady tej polityki określone są w obowiązującym „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Działoszyce” sporządzonym w 2000r. Dokument ten precyzuje m.in. obszary przewidziane do zalesienia, które wskazano w większości wsi (za wyjątkiem Chmielowa). Ustalenia „Studium....” są wiążące dla organów gminy przy sporządzaniu planów miejscowych zalesień, lecz nie mogą służyć do opiniowania wniosków o zalesienie składanych przez właścicieli gruntów do Starostwa Powiatowego. Umożliwił to do niedawna miejscowy plan ogólny zagospodarowania przestrzennego gminy Działoszyce, który stracił jednak ważność z dniem 31.12.2003r. Aktualnie miasto i gmina nie dysponuje planami miejscowymi terenów do zalesienia. W tej sytuacji, do czasu opracowania tych planów przedmiotowe tereny muszą być każdorazowo określane decyzją urbanistyczną.

Ogółem w studium gminnym przewidziano do zalesienia ok. 530 ha użytków rolnych, z czego rocznie przeznaczanych jest na te cele ca 20 ha. Przewiduje się wzrost zainteresowania rolników zalesieniami z chwilą uruchomienia finansowania tych prac z Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnictwa.

Zachowanie jakości gleb i ziemi oraz ochrona gruntów rolnych i leśnych

Działania samorządu miasta i gminy w tej dziedzinie ochrony środowiska sprowadzały się do respektowania przepisów ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych w toku sporządzania i uchwalania miejsco-

wych planów zagospodarowania przestrzennego. Jak już wcześniej wspomniano Burmistrz Miasta i Gminy był zobowiązany do opracowania i przedłożenia właściwym organom wniosku o wyrażenie zgody na wyłączenie z użytkowania rolniczego gruntów rolnych przewidzianych w tych planach na cele nierolnicze i nieleśne jak również (od 2002r) wykonania prognozy oddziaływania planu na środowisko, w której ujmuje się wszystkie aspekty ochrony przed zabudową gruntów rolnych wyższych klas bonitacyjnych położonych w otwartej przestrzeni rolniczej (włącznie ze wskazaniem rozwiązań alternatywnych jeżeli istnieją możliwości realizacji inwestycji na gorszych gruntach i w bezpośrednim sąsiedztwie istniejącej zabudowy). Zgodnie z ww. ustawą otrzymanie pozwolenia na budowę warunkowane było wcześniejszym uzyskaniem przez inwestora decyzji Starosty zezwalającej na wyłączenie z produkcji rolniczej gruntów rolnych objętych ochroną. Należy podkreślić fakt, że zgoda na wyłączenie z użytkowania rolniczego gruntów podlegających ochronie prawnej jest dalej ważna mimo utraty ważności niektórych planów miejscowych (mpozp).

W zakresie rekultywacji gruntów zdewastowanych na skutek eksploatacji surowców mineralnych na terenie gminy nie zachodziła konieczność realizacji żadnych zadań.

Edukacja ekologiczna

Na podstawie analizy działań na rzecz podniesienia świadomości ekologicznej społeczeństwa w mieście i gminie Działoszyce, dokonanej w oparciu o wydawane co roku przez Urząd Marszałkowski opracowanie „Edukacja ekologiczna w województwie świętokrzyskim oraz o informacje nt. przedsięwzięć z zakresu edukacji ekologicznej w tym regionie, wysunięto następujące wnioski:

- brak dostatecznej oferty działań w zakresie edukacji ekologicznej ze strony przedszkoli, szkół podstawowych, gimnazjów, niewielkie zainteresowanie współpracą z ZSiNPK, LOP, WODR-em np. w zakresie zakładania klubów 4h;
- minimalne zaangażowanie Urzędu Miasta i Gminy Działoszyce w szerzenie świadomości ekologicznej;
- dość duże zainteresowanie rolników szkoleniami dotyczącymi ekologicznych metod gospodarowania, prowadzonymi głównie przez Rejonowy Oddział WODR, natomiast niewielka mobilizacja do podjęcia szkoleń w zakresie np. agroturystyki, pomimo zainteresowania tą dziedziną.

Podsumowując należy podkreślić, iż działalność mająca na celu edukację ekologiczną mieszkańców miasta i gminy jest niewystarczająca, wyjątek stanowi tu działalność szkoleniowa WODR-u. Częściowo może to być spowodowane ograniczonymi środkami finansowymi, jednak wynika to również z braku zainteresowania tą problematyką w szerszym zakresie. Należy tu podkreślić, iż niedostateczna edukacja ekologiczna całego społeczeństwa, a zwłaszcza najmłodszych, nie wykształca prawidłowych postaw proekologicznych i niesie zagrożenie dla stanu środowiska.

IV. Priorytety ekologiczne

Aktualny stan środowiska w mieście i gminie Działoszyce oraz związane z nim problemy ekologiczne wywołują potrzebę realizacji wielu przedsięwzięć ochronnych zarówno inwestycyjnych jak i pozainwestycyjnych. Równoczesna realizacja tak wielu zadań przekroczyłaby jednak znacznie wielkość możliwych do pozyskania środków finansowych. Podstawowym zadaniem gminnego „Programu ochrony środowiska” jest więc dokonanie zobjektywowanego wyboru priorytetów ekologicznych poprzez ustalenie hierarchii ich ważności oraz skoncentrowanie na obszarach i w dziedzinach zapewniających maksymalne korzyści dla środowiska. Przyjmuje się zatem do realizacji następujące priorytety ekologiczne:

Główne elementy ochrony środowiska	Podstawowe zadania	Obszary działań priorytetowych
1	2	3
Zasoby przyrodnicze	Renaturalizacja zniszczonych ekosystemów” Wdrożenie programów rolno-środowiskowych	W pierwszym rzędzie doliny rzeczne Część obszaru gminy (ok. 18 % gospodarstw rolnych, 45 % użytków rolnych)
Surowce mineralne	Likwidacja nielegalnego wydobycia na potrzeby lokalne	Obszar całej gminy
Gospodarka wodno-ściekowa	Wyrównanie dysproporcji pomiędzy długością sieci wodociągowej i kanalizacyjnej	Szczególnie na obszarach zwodociagowanych i w mieście Działoszyce
	Likwidacja niezorganizowanych zrzutów ścieków	Punktowo cały obszar gminy
	Przywrócenie wysokiej jakości wód powierzchniowych	Wody powierzchniowe
	Ochrona ilości i jakości wód podziemnych w tym ograniczenie do niezbędnego minimum stosowania nawozów naturalnych i sztucznych oraz środków ochrony roślin	Obszar GZWP nr 409, w tym strefy ochrony zbiornika i ujęć wód
	Ochrona przeciwpowodziowa m.in. poprzez zwiększenie retencji i utrzymanie w sprawności obiektów melioracyjnych.	Obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi i obszary melioracji wodnych

1	2	3
Gospodarka odpadami	Wdrożenie systemu segregacji i odzysku odpadów	Obszar całej gminy
	Zmniejszenie ilości wytwarzanych odpadów	Obszar całej gminy
	Likwidacja „dzikich” wysypisk	Sukcesywnie obszar całej gminy
Ochrona powietrza	Zamiana nośników energii na bardziej ekologiczne	Obszar całej gminy
	Gazyfikacja gminy	Obszar całej gminy
	Likwidacja źródeł niskiej emisji	Obszar całej gminy, w pierwszym rzędzie m. Działoszyce
	Termorenowacja budynków	Obszar całej gminy, w pierwszym rzędzie m. Działoszyce
	Zainicjowanie wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych	Obszar całej gminy
Ochrona gleb i powierzchni ziemi	Upowszechnienie zasad ochrony gleb wynikających z „Kodeksu dobrych praktyk rolniczych” oraz wymagań rolnictwa ekologicznego	Właściciele i użytkownicy gospodarstw rolnych podejmujących produkcję ekologiczną i objętych Krajowym Programem Rolno-środowiskowym
	Zgłaszanie potrzeby badań gleb w przypadku wystąpienia lokalnego skażenia powierzchni ziemi.	Cała gmina ze szczególnym uwzględnieniem stref ochrony ujęć wód i GZWP
	Domeliorowania gruntów rolnych oraz renowacje czynnych obiektów melioracyjnych (w tym w oparciu o środki pomocowe)	Obszary melioracji wodnych
	Zapobieganie erozji wodnej gleb oraz oddrzewianiu krajobrazu (m. innymi z wykorzystaniem środków pomocowych w ramach KRRŚ)	Tereny lessowe o dużych spadkach (pow. 9 %)
Ochrona i zwiększenie zasobów leśnych	Określenie oraz sukcesywna aktualizacja gminnej polityki zalesieniowej	Obszary do zalesienia wskazane w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w gminnym programie zwiększenia lesistości
	Kontynuowanie współpracy z Nadleśnictwem Pińczów w zakresie nadzoru leśnego. Bieżące opiniowanie wniosków o uznanie lasów za ochronne	Tereny lasów prywatnych oraz lasów państwowych wnioskowane do uznania za ochronne
	Wyznaczenie terenów do zalesienia w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego (planach przeznaczenia terenów)	Obszary przewidywane do zalesienia w latach 2005-2006
Edukacja ekologiczna	Włączenie w program zajęć wychowania przedszkolnego problematyki ekologicznej oraz tworzenie w szkołach ścieżek edukacji ekologicznej	Przedszkola, Szkoły
	Kontynuacja oraz poszerzenie oferty działań w zakresie edukacji ekologicznej i działalności szkoleniowej	wszystkie szkoły, jednostki samorządowe, Rejonowy Oddział WODR, ZSiNPK, LOP
	Udział w imprezach masowych zorganizowanych z okazji prowadzonych akcji typu: Sprzątanie Świata, Dzień Ziemi, Dzień bez samochodu	Wszyscy mieszkańcy miasta i gminy
	Promocja zrównoważonego rozwoju oraz proekologicznego stylu życia w środkach przekazu, instytucjach kultury i wypoczynku, kościołach i Związkach Wyznaniowych, w miejscu pracy	Środki przekazu, instytucje kultury i wypoczynku, gospodarstwa agrotury styczne, ekologiczne, kościoły i Związki Wyznaniowe, miejsca pracy
	Współpraca administracji publicznej, społeczności lokalnej i innych jednostek w przygotowaniu ofert edukacyjnych oraz ich współfinansowaniu	Jednostki samorządu, grupy społeczne, WODR, ZSiNPK, zakłady pracy, instytucje religijne, szkoły, mieszkańcy powiatu i inne organizacje

V. Strategia działań proekologicznych

1. Cel polityki ekologicznej gminy

Punktem wyjścia do sformułowania podstaw polityki ekologicznej Samorządu miasta i gminy jest określenie celów tej polityki, który z jednej strony powinien uwzględniać krajowe, wojewódzkie i powiatowe zadania ochrony środowiska, zaś z drugiej tworzyć warunki do realizacji celów społeczno-ekonomicznych.

Uniwersalnym celem Polityki Ekologicznej Państwa jak również samorządów lokalnych jest „zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego” (mieszkańców, infrastruktury społecznej i zasobów przyrodniczych) oraz „wdrażanie takiego modelu rozwoju, który zapewni na tyle skuteczną regulację i reglamentację korzystania ze środowiska, aby rodzaj i skala tego korzystania realizowane przez wszystkich użytkowników nie stwarzały zagrożenia dla jakości i trwałości przyrodniczych zasobów”.

Pod pojęciem bezpieczeństwa ekologicznego należy rozumieć:

- czyste środowisko we wszystkich jego elementach;
- racjonalne gospodarowanie zasobami naturalnymi;
- trwałe występowanie wszystkich stwierdzonych na tym obszarze dziko żyjących gatunków;
- bezpieczną dla zdrowia człowieka żywność;
- możliwość rekreacji i wypoczynku.

Bezpieczeństwo ekologiczne wymaga więc nie tylko wprowadzenia zabezpieczeń przed niekorzystnym oddziaływaniem na środowisko działalności gospodarczej, ale także: zapewnienia odpowiednich zasobów dyspozycyjnych wody, powietrza, zachowania pożądanych parametrów rolniczej przestrzeni produkcyjnej, wzrostu lesistości kraju i gminy oraz zwiększenia powierzchni obszarów chronionych.

Skuteczną realizację tak określonego celu ułatwi wdrożenie przepisów i standardów ekologicznych obowiązujących w UE oraz przepisów konwencji i umów międzynarodowych, regionalnych i dwustronnych dotyczących problematyki ochrony środowiska.

Biorąc pod uwagę lokalne uwarunkowania i problemy ochrony środowiska przyjmuje się, że podstawowym celem polityki Samorządu Miasta i Gminy Działoszyce będzie:

Kompleksowa poprawa jakości środowiska przyrodniczego gminy zmierzająca do stworzenia warunków rozwoju rolnictwa ekologicznego i produkcji „zdrowej” żywności oraz poprawy bezpieczeństwa ekologicznego jej mieszkańców

Realizacja tak nakreślonego celu wiąże się z koniecznością nałożenia obowiązków na administrację i podmioty korzystające z zasobów środowiska, jak też wykonania wszystkich, przyjętych w „Programie...” zadań. Niepełna lub fragmentaryczna ich realizacja może bowiem sprawić, że założone cele nie zostaną osiągnięte, a nawet może nastąpić pogorszenie stanu środowiska. Niezwykle istotna jest zatem konsekwentna i całościowa realizacja „Programu...” zarówno w krótkim horyzoncie czasu jak i w okresie perspektywicznym.

Strategia działań proekologicznych stanowi zasadniczy trzon niniejszego „Programu...”. Została ona opracowana w odniesieniu do poszczególnych komponentów środowiska. W każdej z omawianych dziedzin wyznaczono cel główny, który następnie rozpisano na działania zmierzające do jego osiągnięcia. Działania te określono na lata 2004-2007 oraz w perspektywie do roku 2010. Należy przy tym podkreślić, że „Program ochrony środowiska dla gminy Działoszyce” jest dokumentem otwartym na wszystkie nowe projekty i zadania prowadzące do poprawy stanu środowiska i osiągnięcia nakreślonych w nim celów.

2. Zasoby przyrodnicze

Konwencja o różnorodności biologicznej zakłada, że podstawowym zadaniem współczesnej ochrony przyrody jest utrzymanie cennych przyrodniczo obszarów w warunkach ich gospodarczego użytkowania, a jednocześnie wskazanie takich form działalności człowieka, które sprzyjają utrzymaniu i zwiększeniu różnorodności biologicznej.

Polityka Ekologiczna Państwa w sferze ochrony przyrody za główny cel postawiła sobie utrzymanie na odpowiednim poziomie krajowej różnorodności biologicznej i krajobrazowej. Podobny cel stawia sobie „Krajowa strategia ochrony i umiarkowanego użytkowania różnorodności biologicznej”, której celem nadrzędnym jest: „zachowanie całego rodzimego bogactwa przyrodniczego oraz zapewnienie trwałości i możliwości rozwoju wszystkich poziomów jego organizacji”.

Podobnie do zagadnień tych podchodzi „Program ochrony środowiska dla województwa świętokrzyskiego” i „Program ochrony środowiska dla powiatu pińczowskiego”. W związku z powyższym za najważniejszy cel w dziedzinie ochrony przyrody w gminie Działoszyce uznaje się:

Zachowanie różnorodności biologicznej i krajobrazowej gminy

Do działań priorytetowych, które należy podjąć w latach 2004-2007, na rzecz realizacji tak określonego celu należą:

- ekologizacja gospodarki rolnej poprzez wdrażanie programów rolno-środowiskowych;
- renaturalizacja zdegradowanych ekosystemów, ze szczególnym uwzględnieniem dolin rzecznych;
- ochrona istniejących i wprowadzanie nowych zadrzewień i zakrzewień śródpolnych oraz pasów roślinności wzdłuż rzek i cieków wodnych, zapobiegających przedostawaniu się do wód powierzchniowych zanieczyszczeń;
- W perspektywie do roku 2010 należy również wykonać następujące zadania:
- ochrona i renaturalizacja korytarzy i ciągów ekologicznych, ze szczególnym uwzględnieniem dolin rzecznych;
- uwzględnianie w opracowaniach z zakresu zagospodarowania przestrzennego ustaleń opracowywanego aktualnie „Planu ochrony Zespołu Nadnidziańskich Parków Krajobrazowych”, zapisów ekofizjografii i innych dokumentów podejmujących problematykę ochrony przyrody;
- kontynuacja prac inwentaryzacyjno-badawczych w celu rozpoznania walorów przyrodniczych gminy;
- podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców gminy.
- odpowiednie eksponowanie i zagospodarowanie walorów przyrodniczych i kulturowych bez uszczerbku dla środowiska;
- wyznaczenie i oznakowanie w terenie szlaków turystyki pieszej, przystosowanych dla turystyki rowerowej oraz narciarstwa biegowego (w tym ścieżek dydaktycznych);

- rozbudowa infrastruktury technicznej i turystycznej służącej ochronie przyrody na styku z turystyką;
- zapewnienie dogodnych warunków organizacyjno-przestrzennych do rozwoju agroturystyki we wszystkich wsiach, w których istnieją możliwości oraz zainteresowanie miejscowej ludności;
- kreowanie urozmaiconej oferty turystycznej i rekreacyjnej dostosowanej do miejscowych warunków i inicjatyw;
- zorganizowanie punktów informacji turystycznej.

Ze względu na walory przyrodniczo-krajobrazowe cały obszar gminy Działoszyce został objęty prawną ochroną przyrody. Skuteczna ochrona tych walorów musi być prowadzona zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa (ustawa o ochronie przyrody, akty prawne ustanawiające obszary i obiekty chronione). Ważne jest także respektowanie w planach miejscowych i innych opracowaniach planistycznych ustaleń aktualnie opracowywanego „Planu ochrony Zespołu Nadnidziańskich Parków Krajobrazowych”, ekofizjografii i innych dokumentów przyrodniczych.

Na obszarze gminy znajduje się również szereg obszarów i obiektów cennych przyrodniczo, które dotychczas nie są chronione prawnie. Zgodnie z ustawą o ochronie przyrody Rada Gminy może objąć je ochroną w formie: obszaru chronionego krajobrazu, użytku ekologicznego, stanowiska dokumentacyjnego, zespołu przyrodniczo-krajobrazowego i pomnika przyrody (art. 23 pkt 4, art. 44 pkt 1), co niewątpliwie zwiększy atrakcyjność przyrodniczą i turystyczną całego obszaru.

Zachowaniu dziedzictwa biologicznego gminy będzie również służyć ochrona dolin rzek i cieków, które pełnią funkcję korytarzy ekologicznych różnej rangi. Istotnym działaniem w tym zakresie będzie likwidacja lub minimalizowanie negatywnego działania barier ekologicznych, które wywołują brak łączności przestrzennej pomiędzy elementami systemu przyrodniczego. Skutkuje to zakłóceniem równowagi ekologicznej i prowadzi do obniżenia sprawności funkcjonowania całego systemu. Chronione powinny być także tereny zieleni i drzewostan parkowy.

Szczegółnej ochrony wymagają zadrzewienia i zakrzewienia, których znaczny niedobór można zaobserwować na obszarze gminy. Pełnią one ważne funkcje ekologiczne (glebochronne, wiatrochronne, biocenotyczne i krajobrazowe). Sprzyjają zachowaniu ciągłości naturalnych ekosystemów i nisz ekologicznych, które stanowią ostoje dziko żyjącej fauny i flory. Ich znaczenie wiatrochronne związane jest z ograniczeniem prędkości wiatru i zapobieganiem erozji wietrznej. Ograniczają one także erozję wodną, szczególnie na terenach pagórkowatych, podatnych na wymywanie składników rozpuszczalnych. Wpływają na gospodarkę wodną poprzez zwiększenie wilgotności gleb i zmniejszenie parowania. Odgrywają również bardzo istotną rolę w ochronie wód (obudowa biologiczna cieków). Rozbudowany system korzeniowy drzew i krzewów przechwytuje bowiem związki chemiczne stosowane w rolnictwie, które spływają z pól i łąk. Zgodnie z art. 78. ustawy o ochronie przyrody „Rada gminy jest obowiązana zakładać i utrzymywać w należyłym stanie tereny zieleni i zadrzewienia”. W związku z powyższym ważne będzie zahamowanie oddrzewiania krajobrazu, a także istotne zwiększenie zadrzewień, zakrzewień oraz różnych skupień roślinności.

Renaturalizacja cennych przyrodniczo, zdegradowanych ekosystemów jest jednym z priorytetów Polityki Ekologicznej Państwa (zwłaszcza dolin rzecznych i obszarów wodno-błotnych). Przykładem takich niszczących działań jest realizacja jednostronnych (odwadniających) melioracji, które powodują obniżenie poziomu wód gruntowych i degradację ekosystemów związanych z podmokłym podłożem.

Podstawowym narzędziem ekologizacji gospodarki rolnej na terenach cennych przyrodniczo będzie „Krajowy program rolno-środowiskowy”. Jest on jednym z najważniejszych instrumentów polityki zrównoważonego rozwoju terenów wiejskich i dzięki niemu realizowana będzie ochrona walorów przyrodniczych i kulturowych na terenach rolniczych.

W warunkach gminy Działoszyce będzie on wdrażany od 2007 roku w ramach tzw. obszarów przyrodniczo-wrażliwych (OPW). Proces wyznaczenia tych obszarów w woj. świętokrzyskim (koordynowany w skali kraju przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Narodową Fundację Ochrony Środowiska) został już praktycznie zakończony, przy czym cała gmina zaliczona została do OPW 33 „Dolina Nidy i Powiśle Dąbrowskie”, położonego transgranicznie w woj. świętokrzyskim i małopolskim. Głównym celem OPW w gminie Działoszyce będzie ochrona agro-ekosystemów o wysokich walorach przyrodniczych (murawy kserotermiczne, pastwiska ciepłolubne, miedze i skarpy zagrożone sukcesją lasu itp.) oraz ochrona gleb przed erozją. Przewiduje się m.in. wdrażanie następujących, płatnych pakietów działań ochronnych, które będą realizowane w ramach 5 letnich, dobrowolnych umów z rolnikami:

- upowszechnienie rolnictwa zrównoważonego o wielostronnej produkcji;
- wsiewki poplonowe;
- ochrona gleb narażonych na erozję;
- zwiększenie powierzchni łąk nizinnych z opóźnionym koszeniem oraz przekształcenie łąk uprawnych na półnaturalne;
- zachowanie łąk i pastwisk na murawach ciepłolubnych.

Wstępnie przewiduje się, że programem tym w gminie Działoszycy w ciągu pierwszych 5 lat wdrażania objętych zostanie ok. 18 % gospodarstw rolnych oraz 45 % użytków rolnych.

Skuteczność ochrony zasobów przyrodniczych gminy uzależniona jest w znacznym stopniu od dokładnego rozpoznania środowiska naturalnego gminy, a także od poziomu wiedzy społeczeństwa na ten temat. Dlatego niezwykle istotne jest również przygotowanie odpowiednich programów edukacyjnych z zakresu ochrony przyrody.

Miejscowe walory przyrodnicze i kulturowe skupiają się w północnej, bardziej urozmaiconej kraj obrazowo części gminy oraz w dolinie Nidzicy. Mogą one stanowić podstawę do rozwoju różnych form turystyki, a zwłaszcza agroturystyki i turystyki objazdowej. Turystyka w Działoszycach mogłaby również spełniać rolę czynnika aktywizacji lokalnej społeczności oraz stać się instrumentem wspomagającym restrukturyzację rolnictwa, stymulując inwestycje z zakresu rozwoju usług, handlu i mieszkalnictwa.

W warunkach gminy ważną sprawą w aktywizacji turystyki byłoby więc, zaangażowanie mieszkańców, zaś oferta turystyczna powinna kojarzyć miejscowe walory i potencjały (np.: krajobraz, zabytki, lokalne tradycje) z pomysłami i oczekiwaniami lokalnej społeczności. Sprzyjać to powinno rozwijaniu alternatywnych źródeł dochodu, uzyskiwanych z szeroko pojętej turystyki i rekreacji.

Niestety obecny stan zainwestowania w bazę turystyczną w gminie można uznać za niedostateczny. Znajdują się tutaj trzy piesze trasy turystyczne: „szlak praojców”, „staropolski” i „rycerski”. Przez teren gminy przebiega także historyczny szlak Piłsudskiego (do upamiętnienia i oznakowania). Infrastrukturę sportowo-rekreacyjną stanowią słabo na ogół wyposażone boiska przyszkolne oraz boisko „Świt Działoszycy”.

Odczuwa się także niedobór urządzonej sieci parkingów, obiektów gastronomicznych i noclegowych oraz wyznaczonych szlaków turystyki pieszej i rowerowej - w sąsiedztwie ciekawych miejsc i obiektów mogących wzbudzić zainteresowanie turystów. Są to m.in.:

- malownicza dolina Nidzicy;
- liczne pozostałości prehistoryczne - Gaik, Sudół, Szczętkowice, Bronocice;
- kościoły i zespoły kościołów - Wolica, Sancygniów, Dzierążnia, Działoszycy;
- zespoły dworskie - Pierocice, Sancygniów;
- zabytkowy układ urbanistyczny Działoszycy;
- pozostałości innych kultur i religii (bóżnice, zbory ariańskie);
- historyczny szlak Piłsudskiego.

Udostępnienie turystyczne miejscowych walorów przyrodniczych i kulturowych wymaga więc rozbudowy i modernizacji infrastruktury komunalnej oraz zapewnienia odpowiedniej infrastruktury turystycznej, w tym wytyczenia i oznakowanie w terenie tras turystycznych: pieszych i rowerowych. Konieczne jest także odpowiednie wyeksponowanie wszystkich atrakcyjnych miejsc oraz doposażenie ich w „małą architekturę”. Rozwojowi turystyki sprzyjać winny podjęte już lub przewidywane działania inwestycyjno-organizacyjne jak m.in.:

- wytyczenie i zagospodarowanie szlaków rowerowych;
- zagospodarowanie istniejących oraz budowa nowych zbiorników wodnych na cele rekreacyjne.

Konieczne jest również pobudzenie zainteresowania rozwojem turystyki miejscowej ludności.

Podsumowując, należy jednak pamiętać, iż cały obszar gminy Działoszycy objęty jest różnymi formami ochrony przyrody i niekontrolowany ruch turystyczny może powodować liczne zagrożenia środowiska będące wynikiem przekroczenia chłonności turystycznej. Dlatego też odpowiednia organizacja tego ruchu powinna być oparta o rygorystyczne respektowanie norm ochrony środowiska.

3. Surowce mineralne

Występujące na terenie gminy surowce mineralne nie mają znaczenia gospodarczego. Jest to spowodowane ich złą jakością, ograniczonym zasięgiem występowania oraz położeniem na obszarach występowania gleb chronionych. Podstawą działalności gospodarczej miasta i gminy Działoszycy jest rolnictwo oraz przemysł związany z bezpośrednio z obsługą rolnictwa i przetwórstwa płodów rolnych, a co za tym idzie nie przewiduje się rozwoju wydobycia surowców mineralnych oraz konieczności późniejszej rekultywacji terenów poeksploatacyjnych. Strategia działań będzie się więc ograniczać do likwidacji nielegalnego wydobycia kopalin na potrzeby lokalne.

4. Gospodarka wodna

Podstawą gospodarowania zasobami wodnymi na wszystkich szczeblach zarządzania będzie Ramowa Dyrektywa Wodna 2000/60/EC, która jest głównym aktem prawnym Unii Europejskiej kształtującym politykę ekologiczną w zakresie ochrony zasobów wodnych. Jej transpozycją na grunt Polski jest ustawa Prawo Wodne, które przewiduje m.in.:

- wyposażenie do końca 2015 roku w oczyszczalnię ścieków i systemy kanalizacyjne aglomeracji o wielkości powyżej 2000 RLM;

- stopniową (w ciągu 5 lat od dnia akcesji) eliminację niektórych substancji niebezpiecznych z produkcji i użycia w przedsiębiorstwach oraz ograniczenie emisji substancji niebezpiecznych w ściekach (dyr. 76/464/EWG);
- ochronę zasobów wodnych przed azotanami pochodzenia rolniczego poprzez stosowanie zasad „dobrej praktyki rolniczej”;
- zapewnienie odpowiedniej jakości wody ujmowanej do picia (dyr. 75/440/EWG).

Polityka Ekologiczna Państwa za główny cel w gospodarce wodnej stawia sobie: zwiększenie skuteczności ochrony wód podziemnych, zwłaszcza zbiorników tych wód, przed ilościową i jakościową degradacją, eliminowanie wykorzystania wód podziemnych na cele przemysłowe, kontynuację rozpoczętych w ubiegłych latach inwestycji w zakresie budowy zbiorników retencyjnych, efektywną ochronę przed powodzią oraz osiągnięcie dobrego stanu ekologicznego wód powierzchniowych tak pod względem jakościowym jak i ilościowym.

„Program Ochrony środowiska dla województwa świętokrzyskiego” tak jak i „Powiatowy program ochrony środowiska” za główne cele w tej dziedzinie uznały:

- uzyskanie i utrzymanie wysokiej jakości wód powierzchniowych poprzez budowę i rozbudowę kanalizacji sanitarnej i deszczowej wraz z infrastrukturą towarzyszącą;
- skuteczną ochronę dobrego stanu jakościowego wód podziemnych z jednoczesną racjonalizacją struktury ich zużycia;
- przejście na całościowe gospodarowanie zasobami wodnymi, realizowane w układzie zlewniowym;
- poprawę ochrony przeciwpowodziowej;
- osiągnięcie zamierzeń programu małej retencji;
- racjonalne stosowanie nawozów naturalnych i sztucznych, w celu utrzymania dobrej jakości wód powierzchniowych i podziemnych.

Przystosowanie gospodarki wodnej gminy do tych wymagań i obowiązujących przepisów prawnych będzie więc oznaczało konieczność osiągnięcia następujących celów priorytetowych:

- 1) Zauważalna poprawa jakości wód powierzchniowych**
- 2) Stopniowe przejście na całościowe gospodarowanie zasobami wodnymi, realizowane w układzie zlewniowym**
- 3) Kompleksowa ochrona przeciwpowodziowa i zwiększenie stopnia retencji zbiornikowej**

Najistotniejszymi działaniami, warunkującymi realizację wytyczonych celów będą w najbliższym okresie czasu (w latach 2004-2007):

- opracowanie niezbędnej dokumentacji warunkującej pozyskanie środków pomocowych UE dla projektów planowanych do realizacji w zakresie gospodarki wodno-ściekowej;
- dalsze sukcesywne wodociągowanie gminy, w tym miejscowości Sancygniów, Biedrzykowice, Łżykowice, Opatkowice, Dziewięczyce i Wolica;
- uporządkowanie gospodarki ściekowej, a w perspektywie i deszczowej na obszarze miasta i wsi o zwartej zabudowie;
- budowa oczyszczalni indywidualnych na terenach o rozproszonej zabudowie;
- wykonanie dokumentacji technicznej kanalizacji sanitarnej;
- budowa magistrali kanalizacyjnej z Działoszyc do Skalbmierza (6500 mb);
- budowa stacji zlewczej ścieków dowożonych w Dziekanowicach;
- budowa kanalizacji na terenie sołectwa Dziekanowice (1300 mb., 150 os.);
- budowa kanalizacji w mieście Działoszyc (4000 mb., 850 os.);
- egzekwowanie ograniczeń w zagospodarowaniu terenu na obszarach zasilania ujęć wody do picia;
- ograniczanie spływu zanieczyszczeń pochodzenia rolniczego z pól oraz sukcesywna likwidacja nielegalnych zrzutów ścieków;
- stopniowe przechodzenie na rolnictwo „zrównoważone” i ekologiczne realizowane w aspekcie ograniczenia chemizacji;
- efektywna ochrona przed powodzią (przeciwdziałanie wkraczaniu zabudowy na tereny zalewowe);
- respektowanie obszarów zalewowych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i egzekwowanie ustaleń tych planów przy lokalizacji nowych inwestycji;
- budowa magistrali kanalizacyjna z Działoszyc (6 500 mb.) i podłączenie jej do istniejącej magistrali w Skalbmierzu;
- kontynuacja procesu wodociągowania i kanalizowania miejscowości, które jeszcze nie posiadających tego uzbrojenia;
- sukcesywna konserwacja urządzeń melioracji szczegółowej;
- podjęcie działań formalno-prawnych dotyczących realizacji zbiornika Stępcovice.

w perspektywie do roku 2010:

- dalsza sukcesywna rozbudowa wodociągów i kanalizacji na obszarze gminy;
- budowa kanalizacji deszczowej na obszarze miasta i wsi o zwartej zabudowie;
- konserwacja urządzeń melioracji szczegółowej;
- kontynuacja działań zmierzających do uruchomienia zbiornika wodnego w m. Stępcice.

Rozwiązanie głównego problemu w gminie w dziedzinie gospodarki wodnej jakim jest zanieczyszczenie wód powierzchniowych i niedobór kanalizacji uzależnione jest od kompleksowych działań ochronnych prowadzonych zlewniowo (na terenie gminy system zlewniowy byłby realizowany w aspekcie ochrony zlewni rz. Nidzicy).

Głównym instrumentem tych działań będzie ustawa Prawo wodne wprowadzająca zintegrowany system zarządzania zasobami wodnymi, obejmujący zarówno wody podziemne jak i powierzchniowe, który oparty jest o następujące założenia:

- gospodarowanie zasobami wodnymi powinno uwzględniać zasadę wspólnych interesów i być realizowane przy współpracy administracji publicznej na wszystkich szczeblach, użytkowników wód i przedstawicieli lokalnej społeczności;
- wprowadza się obowiązek ochrony wód niezależnie od tego czyją stanowią własność i obliuguje się wszystkich właścicieli do stosowania przyjętych w Prawie wodnym zasad ochrony wód;
- respektowany będzie wprowadzony ustawą system zakazów i nakazów mających na celu osiągnięcie dobrego stanu ekologicznego zasobów wodnych, który obejmuje również użytkowników wód (art. 42 powyższej ustawy).

Ochrona wód to przede wszystkim zespół środków i ograniczeń: naukowych, technicznych i legislacyjnych w użytkowaniu terenów. Będzie ona realizowana w sposób bierny i czynny. Ochrona bierna sprowadza się głównie do przestrzegania zakazów. Służą temu odpowiednie regulacje prawne, które skutkować będą ograniczeniem działań mogących wpływać negatywnie na jakość wód. Ochrona czynna będzie natomiast realizowana poprzez wykonywanie nakazów. Zwykle wiązać się to będzie z nakazem stosowania środków technicznych, których celem jest usunięcie przyczyn zanieczyszczeń (oczyszczanie i uzdatnianie).

4.1. Wody podziemne

Wody podziemne na obszarze gminy są na ogół dobrej jakości i nadają się po prostym procesie chlorkowania do bezpośredniego spożycia lub wykorzystania na cele przetwórstwa rolno-spożywczego. Ochrona jakości tych wód przed degradacją polega na prowadzeniu działań administracyjno-prawnych, przyrodniczych i technicznych. Głównymi instrumentami realizacji ochrony będą:

- monitoring środowiskowy - jako system pomiarów i obserwacji cech i właściwości zasobów wodnych w celu dostarczenia informacji o aktualnym stanie i tendencjach zmian tych zasobów oraz przewidywania skutków zmian,
- system ocen oddziaływania na środowisko - działania prognostyczne, oceniające wpływ przedsięwzięć na środowisko,
- ochrona bierna - przestrzeganie zakazów i ograniczeń dotyczących wprowadzania zanieczyszczeń do wód,
- ochrona czynna - wykonywanie nakazów dotyczących usuwania przyczyn zanieczyszczenia wód, wspomagania naturalnych procesów samooczyszczania i bezpośrednie oczyszczanie wód (w tym w warstwie wodonośnej).

Do ważnych instrumentów ochrony biernej wód podziemnych należy ustanawianie stref i obszarów ochronnych, na których obowiązywać będą zakazy, nakazy i ograniczenia w zakresie korzystania z zasobów wody i użytkowania gruntów. Strefy ochronne winny być również respektowane w systemie planowania przestrzennego (plany miejscowe, studia gminne), jak również w codziennej praktyce realizacyjnej (wydawanie lub opiniowanie decyzji administracyjnych).

Jednym z głównych instrumentów tej ochrony będzie również zakaz bezpośredniego wprowadzania ścieków do poziomów wodonośnych i ograniczenia wprowadzania ścieków do ziemi. Jest to tym bardziej istotne, że większa część gminy położona jest na GZWP nr 409 - Niecka Miechowska SE, który chroniony jest poprzez wyznaczenie obszarów ochronnych: „A”, „B” i „C”. Na tych obszarach wprowadza się system ochrony czynnej i biernej oparty o następujące zakazy, nakazy i ograniczenia:

„A” - obszary aglomeracji miejskich, w tym tereny przemysłowe

- zakaz lokalizowania inwestycji bez koniecznych zabezpieczeń przed negatywnym wpływem na wody podziemne, a w szczególności inwestycji, które mogą zanieczyścić wody podziemne, ze względu na wytwarzane ścieki, emitowane płyny i gazy oraz składowanie odpadów;
- stosowanie technologii nie pogarszających stanu środowiska wodno-gruntowego;
- uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej na danym obszarze;

- dokonanie oceny wpływu ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na środowisko, ze szczególnym uwzględnieniem wpływu na wody podziemne takich elementów jak: lokalizacja składowisk odpadów komunalnych, składowisk przemysłowych, terenów przemysłowych, terenów przeznaczonych pod zabudowę miejską;
- ograniczenie emisji pyłowych i gazowych, stosowanie paliw odpowiedniej jakości.

„B” - obszary upraw rolnych, w tym tereny zabudowy wiejskiej

- zakaz lokalizowania inwestycji szczególnie szkodliwych dla środowiska i zdrowia ludzi oraz mogących pogorszyć stan środowiska, a w szczególności składowisk odpadów i wylewisk nie zabezpieczonych przed przenikaniem do podłoża, przeprowadzenie rurociągów transportujących substancje niebezpieczne dla środowiska, przeładunku i dystrybucji ropopochodnych;
- kontrola w przypadku intensywnej produkcji rolnej;
- ograniczenie bezściótkowej hodowli zwierząt;
- likwidacja dzikich wysypisk odpadów;
- uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej;
- stosowanie środków ochrony roślin o okresie połowicznego rozpadu w glebie zdecydowanie krótszym niż 6 miesięcy;
- likwidacja punktów bezpośredniego zrzutu ścieków do wód podziemnych.

„C” - obszary leśne

- zachowanie dotychczasowego stanu zagospodarowania;
- zakaz lokalizowania inwestycji szczególnie szkodliwych dla środowiska i zdrowia ludzi oraz mogących pogorszyć stan środowiska;
- konieczność oceny oddziaływania na wody podziemne środków stosowanych przy nawożeniu lasów;
- konieczność kontroli działania środków ochrony roślin na wody podziemne stosowanie środków, dla których okres połowicznego rozpadu w glebie jest zdecydowanie krótszy niż 6 miesięcy.

3.2. Wody powierzchniowe

Ochrona wód powierzchniowych wiąże się głównie z wprowadzeniem zintegrowanego systemu gospodarki wodno-ściekowej, czyli równoczesnego rozwoju systemu wodociągowego oraz systemów odprowadzania i oczyszczania ścieków. Polityka Ekologiczna Państwa za najważniejsze w tej kwestii przyjmuje:

- przywrócenie jakości wód powierzchniowych do stanu wynikającego z planowanego ich użytkowania oraz potrzeb związanych z funkcjami ekologicznymi tych wód;
- budowę zbiorników o funkcjach retencyjnych;
- zdecydowane zahamowanie wzrostu i znaczące ograniczenie zrzutów nieoczyszczonych ścieków komunalnych z obszarów wiejskich.

Zgodnie z ustawą Prawo Wodne przyjmuje się, że w nieodległej perspektywie wszystkie aglomeracje o równoważnej liczbie mieszkańców powyżej 2000 powinny być wyposażone w sieć kanalizacyjną zakończoną oczyszczalnią ścieków (do 2015 aglomeracje 2000-15000 RLM, do 2010 aglomeracje pow. 15000 RLM).

Miasto i Gmina Działoszycy posiada opracowaną w 2003r. przez BIOPROKOM-KRAKÓW S.A. „Dwuwarianową koncepcję kanalizacji sanitarnej”. Zakłada ona dwa warianty realizacji systemu kanalizacji sanitarnej:

- przerzut ścieków do Skalbmierza i oczyszczanie ich na terenie projektowanej oczyszczalni ścieków;
- oczyszczanie ścieków na terenie projektowanej zbiorczej oczyszczalni zlokalizowanej w Działoszycach.

Jak już wyżej wspomniano do realizacji przyjęty został wariant I, który jednak znacznie przekracza możliwości finansowe gminy. Przewiduje się więc intensywne kontynuowanie starań o pozyskanie środków z funduszy pomocowych. Uwzględniając fakt, że warunkiem uzyskania dofinansowania będzie przygotowanie niezbędnej dokumentacji zakłada się jak najszybsze pozyskanie następujących dokumentów:

- studium wykonalności projektu,
- oceny oddziaływania projektu na środowisko,
- projektu budowlanego,
- odpowiednich decyzji administracyjnych związanych z procesem budowlanym (ogólnych warunków zabudowy i zagospodarowania terenu, pozwolenia na budowę itp.).

Ponadto przyjmuje się, że ze względu na nieopłacalność realizacji zbiorczych systemów kanalizacji na terenach posiadających rozproszoną zabudowę oraz niekorzystną konfigurację terenu, niektóre obszary gminy będą preferowane do budowy przydomowych oczyszczalni ścieków (obszary te winny zostać sprecyzowane przy okazji aktualizacji studium gminnego). Do czasu wybudowania tych oczyszczalni gospodarstwa domowe na przedmiotowych terenach winny posiadać szczelne zbiorniki bezodpływowe.

Należy zaznaczyć, że obowiązujące przepisy prawa dają możliwość kontroli wywożenia szamb, zaś na mocy ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminie, każdy wójt i burmistrz może kontrolować rachunki za wywóz szamb.

3.3. Ochrona przed powodzią

Podstawą wszelkich działań z zakresu ochrony przeciwpowodziowej jest dogłębna znajomość obszarów, które w wyniku powodzi mogą zostać zalane. Na poziomie gminy realizacja działań w tym zakresie, musi bazować na precyzyjnym określeniu obszarów potencjalnie zagrożonych. Zestawienie zasięgów zalewów z informacjami o stanie zagospodarowania terenów zalewowych oraz wiedzą o skutkach potencjalnych powodzi, pozwala bowiem wnioskować o ewentualnych konsekwencjach wystąpienia tych zagrożeń oraz podejmować odpowiednie działania prewencyjne. Obszary te powinny być określone we wszystkich dokumentach programowych, a szczególnie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i studiach gminnych. W tym celu wykorzystane powinny być instrumenty opiniowania i uzgadniania tych planów na szczeblu lokalnym (respektowanie obszarów zalewowych oraz ograniczanie na tych terenach istniejącej i planowanej zabudowy).

Zgodnie z art. 82.1 ustawy Prawy Wodne obszary zagrożone powodzią obejmują:

- obszary bezpośredniego zagrożenia powodzią (np. między wałem p.p. a linią brzegu rzeki),
- obszary potencjalnego zagrożenia powodzią (tereny narażone na przelanie się wód przez koronę wału lub zalanie w przypadku zniszczenia odcinka wału i zagrożone zniszczeniem budowli piętrzących), które w drodze rozporządzenia może określić minister właściwy ds. gospodarki wodnej.

Na obszarze gminy brak jest wałów przeciwpowodziowych, natomiast występują obszary nieobwałowane, szczególnie narażone na niebezpieczeństwo powodzi. Zgodnie z ustawą Prawo wodne dla obszarów tych Dyrektor właściwego RZGW powinien sporządzić studium określające m.in.: granice terenów bezpośredniego zagrożenia uwzględniające częstotliwość występowania powodzi, ukształtowanie dolin rzecznych i tarasów zalewowych, strefę przepływów wezbrań powodziowych, tereny zagrożone osuwiskami oraz depresyjne i bezodpływowe. Do czasu opracowania ww. studium, materiałem wiążącym w planowaniu miejscowym jest Rozporządzenie Wojewody Kieleckiego Nr 11/92 z dn. 21.12.92r. wraz z „Operatem przeciwpowodziowym dla woj. kieleckiego” (z 1989r.).

W celu minimalizowania potencjalnych skutków powodzi konieczna będzie również odbudowa i budowa obiektów melioracji szczegółowej i podstawowej, w tym utrzymanie drożności rowów w celu swobodnego przepływu wody m.in. w czasie wystąpienia deszczów nawaalnych. W ramach powyższych działań istotną mogłaby być pomoc z Sektorowego Programu Operacyjnego - „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego i rozwój obszarów wiejskich”, która obejmuje następujące obszary wsparcia:

- budowa lub modernizacja rowów wraz z budowlami związanymi z nimi funkcjonalnie - rurociągów o średnicy 0,6 m;
- realizacja drenowań, grobli na obszarach nawadnianych, systemów nawodnień grawitacyjnych;
- wykonanie fitomelioracji i agromelioracji oraz systemów przeciwoerozyjnych;
- pierwsze zagospodarowanie zmeliorowanych trwałych łąk i pastwisk.

Pomoc ta może być udzielona właścicielom gruntów zgłaszającym jej potrzebę do Świętokrzyskiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych, który na podstawie wniosków sporządza projekt. Dokument ten wraz z wymaganymi załącznikami składa się do Urzędu Marszałkowskiego. Wnioski te są przyjmowane do realizacji według kolejności zgłoszeń, w ramach dostępnych środków.

Jednym z istotnych warunków ograniczenia niebezpieczeństwa powodzi będzie zwiększenie retencji zbiornikowej, poprzez właściwe utrzymanie istniejących oraz budowę nowych zbiorników wodnych. Realizacja zbiorników przyczyniłaby się do rozwoju turystyki, a tym samym do aktywizacji całego obszaru. Gmina planuje budowę zbiornika wodnego w miejscowości Stępcice, na gruntach stanowiących własność komunalną.

4. Odpady

„Polityka ekologiczna państwa” za główne cele do osiągnięcia w tej dziedzinie uznaje: „zapobieganie powstawaniu odpadów, przy jednoczesnym rozwiązywaniu problemu odpadów „ u źródła”, odzyskiwanie surowców i ponowne wykorzystanie odpadów oraz bezpieczne dla środowiska końcowe unieszkodliwianie odpadów nie wykorzystanych”. Warunkiem realizacji tych celów jest zmniejszenie materiał- i energochłonności produkcji (stosowanie „czystych” technologii), wykorzystywanie alternatywnych, odnawialnych źródeł energii oraz stosowanie analiz pełnego „cyklu życia” produktu (produkcji, transportu, opakowania, użytkowania, ewentualnego ponownego wykorzystania i unieszkodliwiania).

Podstawowym celem systemu gospodarki odpadami, który został przyjęty w „Planie gospodarki odpadami dla województwa świętokrzyskiego” jest osiągnięcie odpowiednich standardów zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju oraz minimalizacja i eliminacja zagrożeń wynikających z gospodarowania odpadami wytwarzanymi w sektorze komunalnym i gospodarczym oraz odpadami niebezpiecznymi. W związku z powyższym za najważniejszy cel do osiągnięcia w dziedzinie gospodarki odpadami w gminie Działoszyce należy uznać:

Zminimalizowanie ilości wytwarzanych odpadów oraz wdrożenie przyjętego w powiatowym i wojewódzkim Planie gospodarki odpadami systemu gospodarowania nimi

Integralną częścią „Programu ochrony środowiska...” jest odrębny dokument - „Plan gospodarki odpadami dla gminy Działoszyce”, który omawia zagadnienia gospodarki odpadami na terenie gminy i prezentuje szczegółowe rozwiązania w tym zakresie. Poniżej zamieszczono jedynie ogólne założenia w tej dziedzinie oraz najważniejsze wytyczne z wojewódzkiego i powiatowego „Planu gospodarki odpadami”.

Ochrona przed odpadami jest specyficzną dziedziną ochrony środowiska, ponieważ inwestycje w tym zakresie poza efektami ekologicznymi w postaci likwidacji zagrożeń, mogą przynieść wymierne korzyści materialne wynikające z racjonalnego gospodarowania odpadami (np. odzysk surowców i materiałów, wykorzystanie energii). Ze względu na fakt, że odpady stanowią źródło zanieczyszczenia wszystkich elementów środowiska (wody powierzchniowe i podziemne, gleby, powietrze) racjonalna gospodarka nimi powinna być ona traktowana priorytetowo.

Gospodarka odpadami zgodnie z ustawą o odpadach powinna być prowadzona w sposób kompleksowy, obejmujący następujące elementy: zapobieganie powstawaniu odpadów, ograniczenie ich ilości i uciążliwości, wykorzystanie, unieszkodliwianie oraz na koniec składowanie, gdy zostaną już wyczerpane inne sposoby postępowania. Tymczasem w gminie Działoszyce (podobnie jak i w całym województwie) głównym sposobem zagospodarowania odpadów jest ich składowanie.

Ww. ustawa reguluje również obowiązki wytwórców odpadów. Zgodnie z nią każdy wytwórca ma obowiązek stosowania takich sposobów produkcji lub form usług oraz surowców i materiałów, które zapobiegają po wstawaniu odpadów lub pozwalają utrzymać na możliwie najniższym poziomie ich ilość, a także ograniczają negatywne oddziaływanie na środowisko, ewentualnie zagrożenie życia lub zdrowia ludzi.

Skuteczna gospodarka odpadami może być realizowana jedynie na poziomie ponadlokalnym (rejonowym), dlatego ważna jest w tym zakresie współpraca międzygminna i tworzenie związków komunalnych. Gmina Działoszyce wraz z gminami powiatu kazimierskiego oraz kilkoma gminami ościennymi (Słaboszów, Koszyce) należy do związku komunalnego mającego na celu wspólne rozwiązywanie problemów z tego zakresu.

Powstające rejonowe zakłady gospodarki odpadami powinny składać się z sortowni odpadów, kompostowni odpadów biologicznych i składowisk, na których będą deponowane odpady niemożliwe do wykorzystania. Uzupełnieniem tego systemu powinno być: wprowadzenie segregacji odpadów „u źródła”, gospodarcze ich wykorzystanie, stosowanie bezodpadowych i małodpadowych technologii, stworzenie rynku zbytu dla surowców wtórnych oraz prowadzona na szeroką skalę edukacja ekologiczna w tym zakresie.

Składowiska odpadów jako obiekty uciążliwe dla środowiska powinny być odpowiednio lokalizowane w terenie oraz muszą posiadać wymagane przepisami prawnymi zabezpieczenia zapobiegające przedostawaniu się zanieczyszczeń do podłoża (szczególnie wymagania muszą spełniać składowiska odpadów przemysłowych). Te spośród nich, które nie spełniają wymagań prawnych powinny być modernizowane lub sukcesywnie likwidowane, a następnie rekultywowane i zagospodarowywane, co pozwoli przywrócić tym obszarom funkcję użytkową. Szczególne wymagania w tym zakresie powinny spełniać składowiska odpadów przemysłowych i niebezpiecznych. Zagadnienia te szczegółowo precyzuje Rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie szczegółowych wymagań dotyczących lokalizacji, budowy, eksploatacji i zamknięcia, jakim powinny odpowiadać poszczególne typy składowisk odpadów.

Powstawaniu „dzikich” wysypisk odpadów będzie zapobiegać objęcie wszystkich mieszkańców zorganizowanym systemem odbioru odpadów. Istniejące w gminie „dzikie” wysypiska należy inwentaryzować i sukcesywnie likwidować.

W sposób szczególny muszą być traktowane odpady niebezpieczne. Powinny być one zagospodarowywane lub unieszkodliwiane w miejscu ich powstania, a ewentualne ich składowanie może się odbywać tylko w specjalnie do tego celu przystosowanych składowiskach. Odpady niebezpieczne znajdujące się w strumieniu odpadów komunalnych powinny zostać wyodrębnione i unieszkodliwione.

„Plan gospodarki odpadami dla województwa świętokrzyskiego” zakłada wdrożenie rejonowego systemu gospodarki odpadami. Do głównych zadań systemu należy zaliczyć: uporządkowanie do 2007 roku go-

spodarki odpadami w regionie (dotyczy to zwłaszcza odpadów niebezpiecznych i instalacji do ich unieszkodliwiania oraz inwestycji związanych z likwidacją i przebudową istniejących składowisk) oraz wdrożenie procesów odzysku i unieszkodliwiania odpadów. Działaniami wspomagającymi w tym zakresie powinny być: edukacja ekologiczna oraz weryfikacja danych o stanie gospodarki odpadami w województwie.

Dla potrzeb wdrożenia omawianego systemu dokonano wstępnego podziału województwa na 4 rejony biorąc pod uwagę uwarunkowania geograficzne, środowiskowe, gospodarcze i demograficzne. Gmina Działoszyce razem z pozostałymi gminami powiatu pińczowskiego oraz powiatami włoszczowskim, jędrzejowskim i kazimierskim) została włączona do rejonu południowo-zachodniego.

Wprowadzenie systemu gospodarki odpadami będzie związane z:

- ograniczeniem ilości odpadów kierowanych na składowiska;
- powstaniem sieci nowoczesnych zakładów gospodarowania odpadami (1 lub 2 w każdym rejonie), w skład których powinny wejść: sortownia, kompostownia i składowisko odpadów;
- powstaniem centralnego składowiska odpadów wraz z instalacjami do odzysku i unieszkodliwiania odpadów na terenach zdegradowanych górnictwem siarkowym.

Ponadto ogólny system gospodarki odpadami w województwie zakłada m.in.:

- selektywne zbieranie odpadów komunalnych, gospodarczych i niebezpiecznych;
- budowę 1 instalacji do termicznego przekształcania odpadów (preferowany rejon południowo-wschodni);
- przystosowanie cementowni i elektrociepłowni do spalania paliw alternatywnych;
- budowę gminnych punktów zbierania odpadów niebezpiecznych;
- budowę centralnego składowiska odpadów zawierających azbest (preferowany rejon południowo-wschodni) ewentualnie wydzielenie osobnych kwater na składowiskach komunalnych;
- budowę 1-4 linii do produkcji paliw alternatywnych;
- budowę 1 linii do odzysku odpadów opakowaniowych z tworzyw sztucznych oraz 2 linii do odzysku odpadów z sektora gospodarczego;
- przebudowę lub likwidację i rekultywację składowisk odpadów nie spełniających wymogów ochrony środowiska;
- budowę 1 stacji do unieszkodliwiania (za wyjątkiem składowania) odpadów pochodzących z akcji ratowniczo-gaśniczych (preferowany rejon południowo-wschodni) oraz utworzenie 4 punktów magazynowania odpadów powstałych podczas akcji ratowniczych, zdarzeń losowych i klęsk żywiołowych;
- zbieranie oraz unieszkodliwianie odpadów zawierających PCB, azbest i substancje zubażające warstwę ozonową.

5. Ochrona powietrza

Zgodnie z polskim prawodawstwem (POŚ) ochrona powietrza oparta jest na zapobieganiu powstawaniu zanieczyszczeń, ograniczaniu lub eliminowaniu wprowadzanych do powietrza substancji zanieczyszczających w celu zmniejszenia stężeń do dopuszczalnego poziomu lub utrzymania ich na poziomie dopuszczalnych wielkości.

Polityka ekologiczna państwa zakłada w dziedzinie ochrony powietrza m.in. prowadzenie działań zmierzających do podtrzymania tendencji poprawy jakości powietrza atmosferycznego oraz osiągnięcie następujących celów:

- do 2010r. - ograniczenie (w stosunku do stanu z roku 1990) emisji pyłów średnio o 75 %, dwutlenku siarki o 56 %, tlenków azotu o 31 %, lotnych związków organicznych (poza metanem) o 4 % i amoniaku o 8 %;
- do 2010r. - ograniczenie emisji toksycznych substancji z grupy metali ciężkich i trwałych zanieczyszczeń organicznych;
- w latach 2008-2012 - osiągnięcie wielkości emisji gazów cieplarnianych nie przekraczającej 94 % emisji z roku 1988 i spełnienie wymagań Protokołu z Kioto.

W dużym stopniu do poprawy jakości powietrza atmosferycznego może przyczynić się wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych. „Strategia rozwoju energetyki odnawialnej” zakłada, że do roku 2010 ich udział w bilansie paliwowo-energetycznym kraju wzrośnie do ok. 7,5 %, a do roku 2020 do 14 % (wielkość ta wynosi obecnie ok. 2,8 %, w Unii Europejskiej ok. 5,8 %).

„Program ochrony środowiska dla województwa świętokrzyskiego” oraz „Program ochrony środowiska dla powiatu pińczowskiego” za najważniejsze cele do osiągnięcia w tej dziedzinie uznały dalszą poprawę we jakości powietrza atmosferycznego.

Uwzględniając fakt, że jakość powietrza atmosferycznego na terenie całego powiatu pińczowskiego jest dobra, za główny cel do osiągnięcia w tej dziedzinie na obszarze gminy Działoszyce uznaje się:

Utrzymanie wysokiej jakości powietrza atmosferycznego na obszarze całej gminy

Do działań priorytetowych, które należy podjąć w latach 2004-2007, na rzecz realizacji tak określonego celu należą:

- likwidacja i wymiana wyeksploatowanych kotłów węglowych;
- termorenowacja budynków, zwłaszcza użyteczności publicznej;
- poprawa stanu nawierzchni dróg.

W perspektywie do roku 2010 należy również wykonać następujące zadania:

- zamiana systemu ogrzewania węglowego na ogrzewanie przyjazne środowisku (gaz ziemny, olej opałowy i in.);
- rozpoczęcie gazyfikacji gminy Działoszyce w oparciu o gazociąg wysokoprężny Proszowice;
- przełożenie trasy drogi nr 768 w Działoszytach;
- budowa obwodnicy dla Działoszy (lata 2016-2020);
- instalowanie wysokosprawnych urządzeń do redukcji zanieczyszczeń powstałych w procesach technologicznych oraz poprawa sprawności urządzeń już funkcjonujących;
- systematyczne wdrażanie nowoczesnych, przyjaznych środowisku technologii;
- zainicjowanie produkcji energii ze źródeł odnawialnych;
- wzrost poziomu świadomości ekologicznej społeczeństwa gminy.

Jakość powietrza atmosferycznego na obszarze całego powiatu pińczowskiego, a więc i gminy Działoszyce, należy uznać za dobrą. Główną przyczyną takiego stanu rzeczy jest brak na tym terenie dużych zakładów przemysłowych emitujących zanieczyszczenia do powietrza. Z tego powodu głównymi źródłami emisji na omawianym obszarze są: małe zakłady produkcyjne oraz tzw. niska emisja.

Wszystkie podmioty gospodarcze na obszarze gminy, które emitują zanieczyszczenia do powietrza powinny opracować i wdrażać programy zmierzające do ograniczenia emisji. Będą one obejmować wprowadzanie nowych, „czystych technologii”, modernizację procesów technologicznych oraz instalowanie urządzeń redukujących ilość emitowanych zanieczyszczeń. Szeroko powinna być stosowana zasada stosowania najlepszych, dostępnych środków technicznych (BAT).

W zakładach przemysłowych i usługowych powinny coraz częściej być wprowadzane systemy zarządzania (ISO, EMAS i in.), dające korzyści nie tylko w zakresie ochrony środowiska, ale również ekonomiczne. Ich wprowadzenie pozwoli na ograniczenie kosztów produkcji m.in. poprzez oszczędne korzystanie z surowców, zmniejszenie zużycia energii i wody, minimalizację ilości powstających odpadów i podniesienie efektywności produkcji.

Ważnym źródłem zanieczyszczenia powietrza jest tzw. „niska emisja”. Lokalne kotłownie, często o niskiej sprawności, pracujące dla potrzeb centralnego ogrzewania oraz piece używane w indywidualnych gospodarstwach domowych nie posiadają z reguły żadnych urządzeń redukujących emisję zanieczyszczeń do powietrza. Wykorzystywany w nich węgiel jest przeważnie niskiej jakości (zasiarczony). Często spala się w nich różnego rodzaju odpady, co powoduje emisję specyficznych zanieczyszczeń np. dioksyn (spalanie opakowań plastikowych, kartonów z powłoką aluminiową, butelek typu „pet” i in.). W związku z powyższym niezwykle ważna jest systematyczna likwidacja i modernizacja starych, niskosprawnych kotłowni oraz wymiana wyeksploatowanych kotłów na nowoczesne, wysokosprawne i posiadające atesty.

Równie istotnym działaniem jest promocja przedsięwzięć zmniejszających straty ciepłe w budynkach (izolacja cieplna). Termoizolacja prowadzona zarówno w skali indywidualnego odbiorcy, jak i budynków użyteczności publicznej oraz zakładów przemysłowych może znacznie zredukować zużycie energii, co automatycznie ograniczy emisję zanieczyszczeń do powietrza.

Głównym źródłem energii wykorzystywanym w gminie jest nadal węgiel (często niskiej jakości). Powinien być on systematycznie zastępowany innymi, bardziej ekologicznymi nośnikami ciepła (gaz ziemny, olej opałowy i in.). Gazyfikacja gminy Działoszyce będzie realizowana w oparciu o gazociąg wysokoprężny Proszowice (Związek Między gminny do sprawy Gazyfikacji Rozwoju Terenów Wiejskich i Ochrony Środowiska w Proszowicach). Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo S.A. w Warszawie przewiduje budowę gazociągu wysokoprężnego Proszowice - Działoszyce do 2020r. (6,3 MPa; DN 250/200/150/125; L = 0,3/16/1,8/5,7 km). Należy przy tym dodać, że przeszkodą w szerszym wykorzystaniu ekologicznych nośników ciepła są obecnie niekorzystne relacje cenowe w stosunku do węgla.

Na obszarze miasta Działoszyce i na terenach znajdujących się w bezpośrednim sąsiedztwie szlaków komunikacyjnych o dużym natężeniu ruchu pojazdów istotnym zagrożeniem jest emisja zanieczyszczeń ze źródeł komunikacyjnych. Do jej redukcji przyczyni się egzekwowanie norm emisji spalin, niedopuszczanie do ruchu pojazdów w złym stanie technicznym oraz nie posiadających katalizatorów. Czynnikiem sprzyjającym będzie również stosowanie paliw ekologicznych - benzyny bezołowiowej i biopaliw.

Ograniczenie ruchu samochodowego w miastach może nastąpić poprzez: realizację odpowiedniej polityki parkingowej, stworzenie sieci ścieżek rowerowych, budowę obwodnic wyprowadzających ruch tranzytowy z centrum oraz przełożenie dróg. Zgodnie z „Kompleksowym programem rozwoju sieci dróg wojewódz-

twą świętokrzyskiego” do roku 2010 przewidziane jest przełożenie trasy drogi nr 768 w Działoszycach, a na lata 2016-2020 planowana jest budowa obwodnicy dla tej miejscowości. W obliczu szybkiego rozwoju motoryzacji konieczna jest także rozbudowa i modernizacja infrastruktury drogowej. Duże znaczenie będzie miało podniesienie standardu dróg i poprawa ich stanu technicznego.

Jednym ze sposobów znacznego ograniczenia niskiej emisji jest wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych. Alternatywą dla spalania paliw tradycyjnych jest wykorzystanie: energii biomasy, energii geotermalnej, energii wód płynących, wiatru i słońca. Największe szansę na rozwój w gminie Działoszyce ma wykorzystanie biomasy (np. uprawa wierzby energetycznej). W chwili obecnej nie ma jeszcze takich upraw. Rozwój energetyki odnawialnej pozwoli na aktywizowanie społeczności lokalnej, co w konsekwencji prowadzić będzie do rozwoju terenów wiejskich, wykorzystania gruntów nie uprawianych na plantacje biomasy, wykorzystania niepełnowartościowego drewna z gospodarki leśnej. Odpowiednie szkolenia z tego zakresu prowadzi WODR.

Istotnymi barierami jakie napotyka rozwój energetyki alternatywnej są wysokie koszty inwestycyjne oraz niewystarczające mechanizmy finansowe adresowane do producentów energii odnawialnej. Podjęcie przez Państwo odpowiednich działań organizacyjnych, prawnych i finansowych zwiększy stopień zainteresowania społeczeństwa tą problematyką.

Jednym z istotnych czynników wpływających na jakość powietrza atmosferycznego jest wzrost świadomości ekologicznej społeczeństwa w tym zakresie. Szczególną rolę powinny tu odegrać szkoły, środki masowego przekazu i pozarządowe organizacje ekologiczne wspierające działania samorządów.

6. Jakość i podstawowe zagrożenia gleb

6.1. Podstawowe założenia ochrony

Zgodnie z ustawą POŚ ochrona gleb powinna być realizowana w szerszym kontekście - ochrony powierzchni ziemi (do głębokości oddziaływania człowieka) i będzie obejmować: zachowanie wartości przyrodniczych i możliwości produkcyjnego ich wykorzystania, ograniczenie zmian naturalnego ukształtowania, utrzymanie jakości gleby i ziemi co najmniej na poziomie wymaganych standardów oraz zachowanie wartości kulturowych ze szczególnym uwzględnieniem walorów archeologicznych oraz tradycyjnego krajobrazu rolniczego.

Zasoby gleb wysokiej jakości są głównym potencjałem gospodarczym gminy i winny podlegać szczególnej ochronie. Ponad 69 % gleb użytkowanych rolniczo posiada najwyższą przydatność gospodarczą i zalicza się do tzw. „nienaruszalnych zasobów dla potomności”, które powinny być zachowane dla przyszłych pokoleń w stanie możliwie nienaruszonym. Dalsze 23 % zalicza się do tzw. zasobów nienaruszalnych warunkowo. Ogółem 91 % gleb wymaga ochrony dla potrzeb rolnictwa zarówno przed degradacją spowodowaną nieracjonalnym użytkowaniem jak i nadmiernym, nieuzasadnionym ubytkiem na cele nierolnicze. W warunkach gminy zadaniem priorytetowym będzie także zachowanie wartości przyrodniczo-krajobrazowych i kulturowych na terenach najcenniejszych przyrodniczo (objętych ochroną prawną).

Racjonalne użytkowanie gleb jest szczególnym obowiązkiem rolnika, dla którego stanowią one warsztat pracy i podstawę utrzymania. Powinien on jednak otrzymać konkretne wsparcie fachowe, organizacyjne i finansowe ze strony wszystkich instytucji, placówek i organów współodpowiedzialnych za proces ochrony na podstawie obowiązujących przepisów prawa. Ważna rola w tym zakresie przypada Samorządowi Miasta i Gminy, którego zadaniem jest koordynacja na swoim terenie wszystkich działań proekologicznych zarówno w sferze szkoleń i edukacji, jak też wdrażania projektów ochronnych i programów rolno-środowiskowych.

Jak wynika z diagnozy stanu istniejącego głównym zagrożeniem gleb na terenie gminy są procesy degradacyjne związane z erozją wodną gleb lessowych, a także (w mniejszej skali) z zaniechaniem uprawy i utratą kultury rolnej. Na niektórych terenach może wystąpić degradacja chemiczna, związana z zakwaszeniem gruntów oraz nieracjonalnym stosowaniem nawozów mineralnych i chemicznych środków ochrony roślin. Nie można również wykluczyć incydentalnego skażenia gleb szkodliwymi substancjami chemicznymi (metalami ciężkimi, węglowodorami wielopierścieniowymi lub pozostałościami stosowanych doglebowo chemicznych środków ochrony) zwłaszcza w sąsiedztwie tzw. dzikich wysypisk. Rzadko spotykana jest punktowa dewastacja gleb na skutek lokalnej eksploatacji surowców mineralnych.

Innego rodzaju zagrożenie o charakterze strukturalnym stwarza proces nadmiernego „upraszczania agrocenoz” i krajobrazu rolniczego, który ma miejsce na obszarach intensywnie użytkowanych rolniczo. Z terenów tych znikają systematycznie zadrzewienia i zakrzewienia o różnych funkcjach ochronnych, podmokłe zatorfienia i oczka wodne spełniające rolę retencyjną, a także różnego rodzaju nieużytki, murawy i inne tereny nie użytkowane rolniczo stanowiące ostoje bioróżnorodności i umożliwiające rozprzestrzenianie się dzikiej flory i fauny. Wszystkie te elementy winny podlegać ochronie i rewitalizacji gdyż są warunkiem wdrożenia rolnictwa ekologicznego, stanowiącego kierunkowy model gospodarki rolnej zarówno w gminie, jak i w województwie.

7.2. Cele i działania priorytetowe

W polityce ekologicznej Miasta i Gminy Działoszyce celem strategicznym w omawianej dziedzinie będzie:

wzmocniona ochrona i racjonalne użytkowanie gleb przydatnych dla rolnictwa z jednoczesnym zachowaniem oraz wzmocnieniem walorów ekologicznych i krajobrazowych tych terenów, szczególnie na obszarach najcenniejszych pod względem przyrodniczym

Osiągnięcie celu głównego, który posiada charakter długofalowy wymaga ustanowienia celów operacyjnych o różnym czasokresie realizacji. Są to:

- racjonalne zagospodarowanie gruntów odłogujących i źle rolniczo wykorzystywanych;
- ochrona gleb przed erozją wodną i wpływem powierzchniowym;
- zminimalizowanie przeznaczania na cele nierolnicze gleb klas bonitacyjnych I-III;
- utrzymanie i zwiększenie walorów ekologicznych i krajobrazowych rolniczej przestrzeni produkcyjnej, zwłaszcza na terenach objętych prawną ochroną przyrody.

Najpilniejszymi działaniami na rzecz realizacji ww. celów, które należy podjąć w latach 2004-2007 oraz kontynuować w następnych latach będą:

- upowszechnienie zasad ochrony i podniesienia walorów ekologicznych gleb określonych w „Kodeksie dobrej praktyki rolniczej”, ze szczególnym zwróceniem uwagi na przeciwdziałanie procesom degradacyjnym;
- stworzenie podstaw wdrożenia rolnictwa ekologicznego oraz zachowanie specyficznych walorów krajobrazu rolniczego;
- stworzenie podstaw edukacyjno-organizacyjnych do wdrożenia I schematu KPRŚ w roku 2007 (obszar całej gminy);
- sukcesywne zwiększanie liczby gospodarstw ekologicznych, wprowadzających metody produkcji przyjazne środowisku oraz posiadających wymagany przepisami certyfikat (obszar całej gminy);
- proekologiczne zagospodarowanie gruntów odłogujących i źle rolniczo wykorzystanych;
- przeciwdziałanie erozji wodnej i wietrznej gleb na terenach szczególnie zagrożonych przy założeniu pozyskania środków z FOŚiGW i Funduszu Leśnego oraz instrumentów finansowych przewidywanych w krajowym „Planie rozwoju obszarów wiejskich” (w pierwszej kolejności tereny objęte erozją bardzo silną i silną);
- domeliorowanie oraz modernizacja obiektów i urządzeń melioracyjnych, wymagających działań renowacyjnych (obszary konkurencyjne melioracji wodnych w uzgodnieniu z właściwym oddziałem ŚwZMiGW).

Istotnym polem działania Samorządu Miasta i Gminy w dziedzinie ochrony gleb i powierzchni ziemi będzie polityka przestrzenna określona w „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Działoszyce” oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego (względnie przewidywanych planach przeznaczenia terenów).

Podstawowe zadania polityki ekologicznej adresowane do służb planowania przestrzennego obejmują:

- dostosowanie działalności inwestycyjnej w rolnictwie do lokalnej chłonności i odporności środowiska przyrodniczego na antropopresję;
- stworzenie warunków przestrzennych do wdrożenia rolnictwa ekologicznego i innych działań proekologicznych realizowanych w ramach „Planu rozwoju obszarów wiejskich” (KPRŚ, zalesienia, odnowa wsi i ochrona dziedzictwa kulturowego, melioracje wodne, scalenia gruntów w aspekcie zachowania i powiększenia walorów przyrodniczych);
- respektowanie w planowaniu przestrzennym uniwersalnych stref polityki ekologicznej w tym:
  - obszarów o najwyższych walorach przyrodniczo-krajobrazowych, (działalność gospodarcza powinna być tu ukierunkowana na aktywne przeciwdziałanie potencjalnej degradacji tych walorów, zwiększenie powierzchni terenów podlegających różnym formom ochrony specjalnej oraz odpowiednie reglamentowanie wszelkich mogących negatywnie oddziaływać na środowisko rodzajów tej działalności);
  - obszarów pośrednich, na których polityka ekologiczna powinna być ukierunkowana na utrzymanie równowagi pomiędzy ochroną przyrody i krajobrazu a funkcją rolniczą i turystyczną;
  - obszarów szczególnej wrażliwości na antropopresję, pełniących różne funkcje w lokalnym systemie ekologicznym (węzły, korytarze ekologiczne, strefy buforowe itp.);
- pogłębienie dotychczasowego rozpoznania przestrzeni rolniczej w zakresie nie ujętych w ewidencji konserwatorskiej zasobów dziedzictwa kulturowego, erozji wodnej, melioracji i domeliorowań oraz ewent. potrzeb rekultywacji gleb;
- wskazanie i ochrona terenów obecnych i perspektywicznych zadań w zakresie retencji wodnej dla potrzeb rolnictwa.

Biorąc pod uwagę fakt, że najważniejszymi obszarami działań proekologicznych (nie licząc terenów objętych lub przewidywanych do objęcia prawną ochroną przyrody i KRRŚ) będą obszary lokalizacji inwestycji

warunkujących poprawę stanu środowiska przyrodniczego (system wodno-kanalizacyjny, retencja wodna, zalesienia itp.) wskazane byłoby jak najszybsze określenie tych terenów w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, bowiem warunkuje to uzyskanie wsparcie finansowe z funduszy strukturalnych UE.

Ponadto zakłada się podjęcie starań o zadrzewienie i zakrzewienie gruntów ornych zagrożonych czynną erozją wodną (tzw. krawędzi erozyjnych) drogą zaopatrzenia zainteresowanych właścicieli gruntów w sadzonki drzew i krzewów. Łącznie przewiduje się wdrożyć te działania na gruntach o pow. ca 5ha.

W realizacji zadań ochrony środowiska, z których część posiada charakter bezinwestycyjny lub wiąże się z działalnością statutową niektórych jednostek, uczestniczyć będą (prócz Urzędu Miasta i Gminy): Rejonowy Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Pińczowie, Świętokrzyski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych (Rejonowy Oddział w Busku Zdrój), Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Kielcach, Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Kielcach, dyrektorzy szkół.

7. Lasy

7.1. Główne założenia polityki leśnej

Zwiększenie zalesień oraz ochrona istniejących zasobów leśnych jest jednym z niezbędnych działań proekologicznych, warunkujących poprawę stanu środowiska przyrodniczego oraz rozwój funkcji turystycznej. Jak już wspomniano zasoby leśne gminy są rozmieszczone nierównomiernie, zaś obecne potrzeby zalesieniowe należy uznać za umiarkowane. Ponadto wykazują one niewielkie różnicowanie przestrzenne. Z drugiej strony niedobór lasów i zadrzewień pogarsza stan środowiska rolniczego i może stanowić istotne ograniczenie upowszechnienia rolnictwa ekologicznego.

Według szacunków gruntów do zalesienia objętych granicą rolno-leśną określoną w studium gminnym podaż ziemi na te cele może wynieść ca 530 ha.

Tabela nr 18. Szacunkowa powierzchnia gruntów do zalesienia zgłoszonych do „Programu...” na tle powiatu pińczowskiego (w ha).

Gmina	2004 (plan)	2005-2006	2007-2010	Razem
Działoszyce	15	10	50	75
Powiat pińczowski	125	200	400	725

Źródło: Wojewódzki Program Zwiększenia Lesistości.

Zgodnie z „Krajowym programem zwiększenia lesistości” z maja 2003r. w gminie Działoszyce szczególnie istotne jest zwiększenie i racjonalne kształtowanie istniejących kompleksów leśnych na terenach:

- objętych prawną ochroną przyrody -otuliny parków krajobrazowych, OChK, obszary funkcjonalne, tworzące leśne powiązania ekologiczne, wododziały i tereny najsilniej zagrożone erozją, grunty wzdłuż brzegów rzek i obrzeży zbiorników wodnych jak również w kształtujących się rejonach i strefach turystycznych,
- na obszarach określonych w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy.

Lokalizacja zalesień powinna m.in. zapewniać: zmniejszenie rozdrobnienia i rozproszenia kompleksów leśnych, tworzenie korytarzy ekologicznych pomiędzy większymi kompleksami leśnymi oraz połączenie ich z obszarami o funkcjach ekologicznych.

W odniesieniu do lasów istniejących szczególnie istotna będzie powszechna i ciągła ochrona lasów przed wyłączeniem z użytkowania leśnego w trybie planowania przestrzennego (zagospodarowanie lasów na cele nieleśne w planach miejscowych może być dokonane tylko w uzasadnionych przypadkach i przy braku innych rozwiązań przestrzennych). Konieczne jest także zapewnienie właściwego rozpoznania potrzeb zalesieniowych celem zaopiniowania rocznego limitu zalesień ustalanej przez Starostę.

7.2. Cele i działania priorytetowe

W polityce leśnej Samorządu Miasta i Gminy celem strategicznym będzie:

**pełne wykorzystanie możliwości zwiększenie powierzchni leśnej gminy
w aspekcie ochrony gleb i powierzchni ziemi oraz poprawy walorów turystycznych i krajobrazowych**

Jako cele operacyjne w okresie objętym programem przyjmuje się natomiast: zwiększenie wskaźnika lesistości gminy w roku 2010 do min. 13 %, oraz usprawnienie polityki przestrzennej w zakresie lokalizacji zalesień.

- Najpilniejszymi działaniami na rzecz realizacji tych celów, które należy podjąć w latach 2004-2007 będą:
- opracowanie w 2005r. gminnego programu zwiększania lesistości oraz ustalenie w planach miejscowych zagospodarowania przestrzennego najpilniejszych terenów do zalesienia (przewidzianych na te cele w latach 2005-2006),
  - systematyczne usprawnianie systemu opiniowania wniosków o zalesieniu gruntów oraz ustalania rocznego limitu zalesień ze szczególnym uwzględnieniem dostosowania harmonogramu działań do terminów prac zalesieniowych.

Biorąc pod uwagę potrzebę intensyfikacji zalesień na obszarach, które nie wykazują obecnie większych potrzeb zalesieniowych wskazana byłaby również stosowna weryfikacja do 2005r. studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy.

Zakłada się, że finansowanie zalesień w sektorze niepaństwowym następować będzie zgodnie z zapisami ustawy o przeznaczaniu gruntów rolnych do zalesienia, a od 2005 roku również zgodnie z przepisami ustawy o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich, wg której udział środków budżetowych wyniesie 20 % natomiast pozostałe 80 % kosztów pokryje Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej (EAGGF). Przyjmuje się, że zasady naliczania ekwiwalentu jak też wymagania wobec właścicieli gruntów porolnych będą analogiczne do zawartych w Rozporządzeniu Rady Wspólnot Europejskich Nr 2080/92 EWG, regulującym problematykę zalesieniową w UE.

8. Hałas i pola elektromagnetyczne

Zgodnie z przepisami ochrony środowiska bieżące przeciwdziałanie wymienionym zagrożeniom polegać będzie na zapewnieniu jak najlepszego klimatu akustycznego oraz utrzymaniu dobrego stanu środowiska. W planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym przewiduje się natomiast możliwość ustanowienia stref ograniczonego użytkowania (tworzonych ze względu na zwiększoną emisję tych zagrożeń) w obrębie, których wykluczona byłaby realizacja określonych form zabudowy. Celami długoterminowymi, które przekraczając horyzont czasowy programu (2010r.) są natomiast:

- w zakresie hałasu

<p style="text-align: center;">Ograniczenie uciążliwości hałasu poprzez obniżenie jego natężenia do poziomu gwarantowanego prawem</p>
--

- w zakresie niejonizującego promieniowania elektromagnetycznego

<p style="text-align: center;">Kontrola i ograniczenie emisji do środowiska promieniowania elektromagnetycznego do poziomów dopuszczalnych</p>

Działania na lata 2004-2007

Ustawa z dnia 27 lipca 2001r. o wprowadzeniu ustawy Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 100 poz. 1085, z późniejszymi zmianami) nie zobowiązuje obecnie do opracowania w terminie do 31.12.2006r. map akustycznych powiatów, które miały być podstawą przyspieszenia działań zmierzających do poprawy klimatu akustycznego.

Przyjęte ostatecznie terminy sporządzenia takich map przez Starostów Powiatu (do 30 czerwca 2012r.), jak i określenia przez właściwego wojewodę programu działań poza aglomeracjami (do 30 czerwca 2008r.) nie obligują, więc natychmiastowych działań, a nawet je uniemożliwiają. Tym niemniej z uwagi na termin wynikający z art. 119.1 powyższej ustawy (30.06.2008r.), przedłożenia radom powiatów programów działań, których celem jest dostosowanie poziomu hałasu do dopuszczalnego, wskazane jest wcześniejsze podjęcie stosownych opracowań.

Działania w tym okresie czasowym można ująć w następujące punkty:

- rozbudowa systemów monitorowania głównie hałasu drogowego na odcinkach tras o dużym ruchu - przekraczającym 500 samochodów ciężarowych na dobę (wg pomiarów ruchu wykonanych w 2000r. odcinki takie na obszarze gminy nie występują, tym niemniej WIOŚ wykona w 2004r. pomiary na drodze nr 768 w Działoszycach);
- wyznaczenie obszarów zagrożonych hałasem w celu podjęcia działań poprawiających klimat akustyczny w I kolejności;
- izolacja budynków (np. wymiana okien) - sukcesywnie w obszarach zagrożonych hałasem;
- opracowanie planów zagospodarowania przestrzennego dla obszarów szczególnie zagrożonych hałasem (pod zadania do realizacji do 2010 roku);

- sporządzenie rejestrów (Wojewoda) terenów zagrożonych niejonizującym promieniowaniem elektromagnetycznym, po poprzednim ich wyznaczeniu zgodnie z aktualnymi przepisami;
- wprowadzenie do planów zagospodarowania przestrzennego zagadnień niejonizującego promieniowania elektromagnetycznego wraz z ewentualnymi strefami ograniczonego użytkowania.

Realizacja celów długoterminowych - do roku 2010 (i dalsze lata)

Hałas

Realizacja celu długoterminowego w zakresie zwalczania hałasu odbywać się będzie poprzez eliminację czynności powodujących hałas oraz stosowanie rozwiązań techniczno-organizacyjnych ograniczających hałas u jego źródła. Towarzyszyć temu winny następujące działania:

- poszerzenie dotychczasowego zakresu badania hałasu na obszary potencjalnie zagrożone (Starostwo);
- monitoring obszarów, na których podjęto przedsięwzięcia ograniczające ujemny wpływ hałasu (organizacja ruchu, budowa ekranów) - Starostwo;
- sukcesywne eliminowanie technologii i urządzeń przekraczających dopuszczalne normy hałasu w przemyśle i transporcie;
- zabezpieczenie terenów pod realizację przyszłych inwestycji drogowych umożliwiających ograniczenie uciążliwego ruchu całodobowego pojazdów ciężarowych (przełożenie trasy drogi wojewódzkiej nr 768 w Działoszycach, budowa obwodnicy Działoszyc po 2015 roku);
- przeciwdziałanie obudowy dróg ruchu tranzytowego zabudową mieszkaniową poprzez prawidłowe i świadome kształtowanie terenów budowlanych w planach zagospodarowania przestrzennego.

Niejonizujące promieniowanie elektromagnetyczne

Osiągnięcie celu kierunkowego należy zapewnić poprzez pilne (z uwagi na wygaśnięcie z dniem 31.12.2003r. ważności miejscowych planów ogólnych zagospodarowania przestrzennego) wprowadzenie do sporządzanych obecnie planów miejscowych zapisów dotyczących istniejących i projektowanych obiektów promieniowania niejonizującego wraz ze wskazaniem stref ograniczonego użytkowania (wykraczających poza granicę własności terenu). Działania towarzyszące to stałe prowadzenie badań określających skalę zagrożenia promieniowaniem.

9. Poważne awarie przemysłowe

Wystąpienie poważnych awarii w zakładach gdzie są wytwarzane lub stosowane niebezpieczne substancje chemiczne, a także podczas transportu takich substancji może spowodować katastrofalne skutki w środowisku naturalnym.

Polityka ekologiczna państwa w dziedzinie zapobiegania poważnym awariom przemysłowym zakłada, zgodnie z zasadami przezorności i prewencji eliminowanie lub zmniejszenie skutków dla środowiska i ludności z tytułu ich zaistnienia, a także doskonalenie istniejącego systemu ratowniczego.

Wojewódzki i powiatowy „Program ochrony środowiska” stawiają sobie za główny cel do osiągnięcia w tym zakresie stworzenie skutecznego systemu zapobiegania awariom przemysłowym oraz zmniejszenie negatywnych skutków dla środowiska w przypadku ich wystąpienia. W związku z powyższym za najważniejszy cel do osiągnięcia w tej dziedzinie uznaje się:

Zmniejszenie zagrożenia dla mieszkańców i środowiska gminy na skutek awarii przemysłowych i transportu substancji niebezpiecznych
--

Najważniejszymi działaniami na rzecz realizacji tak określonego celu będą:

- w przypadku lokalizacji na terenie gminy nowego zakładu o ryzyku wystąpienia awarii przemysłowych lub zastosowania w zakładach już istniejących technologii stwarzających takie ryzyko sporządzanie przez prowadzących taki zakład: raportów o bezpieczeństwie, programów zapobiegania poważnym awariom przemysłowym i wewnętrznych planów operacyjno-ratunkowych, a także dostarczanie Komendantowi Wojewódzkiemu PSP informacji niezbędnych do opracowania zewnętrznego planu operacyjno-ratunkowego;
- sporządzanie przez Komendanta Wojewódzkiego PSP zewnętrznych planów operacyjno-ratunkowych;
- uwzględnianie zagadnień związanych z przeciwdziałaniem poważnym awariom przemysłowym w opracowaniach z zakresu zagospodarowania przestrzennego;
- odpowiednie wyznaczenie i przystosowanie na terenie powiatu tras do przewozu substancji niebezpiecznych;
- opracowanie systemu informowania mieszkańców powiatu o zaistniałych poważnych awariach oraz wykreowanie właściwych zachowań społeczeństwa w sytuacji ich wystąpienia.

W chwili obecnej na terenie gminy Działoszyce nie ma zakładów należących do kategorii zakładów o dużym i zwiększonym ryzyku wystąpienia awarii przemysłowych. Nie mniej jednak takie zakłady mogą się w przyszłości pojawić.

Obowiązki związane z awariami przemysłowymi spoczywają głównie na prowadzącym taki zakład oraz na organach Państwowej Straży Pożarnej. Zgodnie z zapisami

POŚ każdy zakład stwarzający takie ryzyko musi zostać zgłoszony do właściwych organów PSP. Zgłoszenie to musi zostać przekazane do wiadomości Wojewódzkiemu Inspektorowi Ochrony Środowiska. Przewodzona ewidencja zakładów powinna być systematycznie weryfikowana.

Do obowiązków prowadzącego zakład, który stwarza takie zagrożenie należy:

- w przypadku zakładów o dużym ryzyku wystąpienia awarii - opracowanie raportu o bezpieczeństwie i wewnętrznego planu operacyjno-ratowniczego oraz dostarczenie Komendantowi Wojewódzkiemu PSP informacji niezbędnych do opracowania zewnętrznego planu operacyjno-ratowniczego;
- w przypadku zakładów o zwiększonym i dużym ryzyku wystąpienia awarii - opracowanie programu zapobiegania poważnym awariom przemysłowym.

Z punktu widzenia narażenia mieszkańców na skutki ewentualnych awarii przemysłowych największe znaczenie mają zewnętrzne plany operacyjno-ratunkowe dla terenów otaczających zakłady o dużym ryzyku wystąpienia awarii. Plany te leżą w gestii Komendanta Wojewódzkiego PSP, który opracowuje je na podstawie informacji uzyskanych od zakładów.

Istotne zagrożenie niesie za sobą załadunek i transport niebezpiecznych substancji. Pojazdy przewożące te substancje powinny być odpowiednio przystosowane i systematycznie kontrolowane. Trasy przewozu powinny być tak wyznaczone, aby zapewnić maksymalne bezpieczeństwo (wyprowadzenie transportu z terenów gęsto zaludnionych oraz stref ochrony ujęć wody). Powinny też być wyznaczone i oznakowane specjalne miejsca postojowe. Wyznaczone trasy przewozu powinny być uwzględniane w planach zagospodarowania przestrzennego.

W przypadku zaistnienia awarii szybkie i skuteczne usunięcie zagrożenia zależy od właściwie przeprowadzonej akcji ratowniczej. Duże znaczenia ma przy tym opracowanie planu informowania społeczeństwa o zagrożeniu oraz kształtowanie odpowiednich postaw i zachowań wśród mieszkańców powiatu.

10. Edukacja ekologiczna

Jednym z podstawowych celów Polityki ekologicznej państwa jest edukacja ekologiczna całego społeczeństwa oraz zapewnienie powszechnego dostępu do informacji o środowisku. Tematyka ta została rozwinięta w Narodowej Strategii Edukacji Ekologicznej, która przewiduje tworzenie m.in. gminnych programów edukacji ekologicznej, na płaszczyźnie których lokalne inicjatywy obywatelskie powinny zetknąć się z programami krajowymi i europejskimi oraz w jej programie wykonawczym - Narodowym Programie Edukacji Ekologicznej.

Program ochrony środowiska dla województwa świętokrzyskiego oraz Program ochrony środowiska dla powiatu pińczowskiego przyjmują następujące cele w zakresie edukacji ekologicznej:

- 1) **podniesienie świadomości ekologicznej wszystkich grup społeczeństwa, polegające na wykształceniu nawyków wdrażania zrównoważonego rozwoju, dbałości o stan środowiska i oszczędnego korzystania z jego zasobów,**
- 2) **stworzenie powszechnego dostępu do informacji dotyczących problematyki ochrony środowiska,**

Bardzo ważnym elementem każdego procesu, również edukacji ekologicznej jest działanie oddolne, co oznacza przejęcie inicjatywy przez społeczność lokalną, dlatego też istotnym dla miasta i gminy Działoszyce powinno być również pobudzenie społeczności lokalnej do organizacji aktywnych grup społecznych działających na rzecz krzewienia zasad ekorozwoju.

Działaniami priorytetowymi na rzecz realizacji ww. celów będą:

- wprowadzenie problematyki ekologicznej w harmonogram zajęć już na etapie wychowania przedszkolnego, poszerzenie zagadnień z zakresu ochrony środowiska w programie zajęć obowiązkowych szkół podstawowych, gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych oraz sukcesywne tworzenie sieci szkolenia fakultatywnego, udział w zajęciach terenowych, „zielonych szkołach”, organizacja olimpiad, konkursów, akcji, imprez o tematyce ekologicznej, itp., współpraca z innymi szkołami w tym z wyższymi, władzami samorządowymi oraz instytucjami i organizacjami (ZSiNPK, LOP itp.),
- współpraca jednostek - tzw. liderów ewentualnie większych grup społecznych z samorządem, instytucjami pozarządowymi w zakresie poszerzania świadomości ekologicznej, przy opracowaniu programów edukacji ekologicznej, a następnie przekazywanie zdobytych informacji na zebraniach sołeckich, rady miejskiej, działalność propagandowa, doradztwo, pomoc, zachęta do aktywnego udziału społeczeństwa w działaniach na rzecz środowiska oraz korzystania z praw do uczestniczenia w procedurze ocen oddziaływania na środowisko przedsięwzięć, planów i programów itp.,

- zwiększenie zakresu działań na rzecz edukacji ekologicznej przez władze samorządowe, oprócz zapewnienia sprawnego przepływu informacji o środowisku oraz umożliwienia skutecznego udziału społeczeństwa w jego ochronie, aktywna współpraca ze szkołami, grupami społecznymi, inicjowanie różnego typu szkoleń, akcji, konkursów ekologicznych, mających na celu kształtowanie odpowiednich postaw i nawyków ekologicznych, opracowanie (w miarę możliwości finansowych) gminnego programu edukacji ekologicznej, tworzenie ścieżek rowerowych, promocja zdrowego stylu życia, walorów przyrodniczych i kulturowych, poprawa ładu przestrzennego i sanitarnego,
- wspieranie działań na rzecz edukacji ekologicznej przez Miejsko-Gminne Centrum Kultury, rejonowy oddział WODR, ZNiSPK oraz inne organizacje i instytucje,
- działalność: edukacyjna, na terenach najcenniejszych pod względem przyrodniczo-kulturowym oraz pokazowo-wdrożeniowa w gospodarstwach ekologicznych, a także na organizowanych imprezach masowych, we współpracy z ZSiNPK, WODR-em, właścicielami gospodarstw, Związkami Gmin, Stowarzyszeniami itp.,
- rozpowszechnienie problematyki ekologicznej w mediach, promocja ekorozwoju, zdrowego stylu życia (audycje, publikacje, broszury, reklama, foldery).

NSEE podkreśla szczególnie rolę edukacji najmłodszych grup społeczeństwa. Na etapie wychowania przedszkolnego kształtują się bowiem podstawowe nawyki i zachowania. Dlatego też duża odpowiedzialność w tym zakresie spoczywa na opiekunach i nauczycielach, którzy powinni zapoznawać się podczas studiów, ewentualnie w trakcie kursów czy szkoleń, ze specyficznymi potrzebami edukacji ekologicznej wśród dzieci w wieku przedszkolnym. Należałoby również zapewnić odpowiednie, atrakcyjne dla dzieci pomoce naukowe i zabawki o charakterze dydaktycznym.

Niemniej istotną rolę przy rozpowszechnianiu wiedzy ekologicznej odgrywają szkoły. Pożądane jest poszerzenie problematyki ekologicznej na przedmiotach i blokach przedmiotowych, jak również prowadzenie w ramach ścieżek edukacyjnych o charakterze wychowawczo-dydaktycznym ścieżki - edukacja ekologiczna. Leży to głównie w gestii nauczycieli. Dużym zainteresowaniem cieszą się też konkursy, olimpiady, działalność szkolnych kół zainteresowań, jak również aktywne formy edukacji w terenie, np.: „zielone szkoły”, wycieczki edukacyjne itp. Szkoły powinny aktywnie współpracować z władzami samorządowymi, reprezentantami społeczności lokalnej, szkołami wyższymi oraz innymi instytucjami i organizacjami (m.in.: ZSiNPK, LOP, WODR), propagującymi edukację ekologiczną. Powinny również inicjować i uczestniczyć w programach edukacji ekologicznej, stale podejmować i rozszerzać zakres praktycznych działań na rzecz ochrony środowiska, jak również eksponować pozytywną rolę dzieci w edukacji ekologicznej dorosłych.

Metodą podnoszenia świadomości ekologicznej osób dorosłych jest m.in. zaangażowanie ich w procesy decyzyjne. Wymaga to jednak szerokiego informowania społeczeństwa o przysługującym mu prawie do uczestniczenia w podejmowaniu decyzji mających wpływ na środowisko. Ponadto pożądanym byłoby wykreowanie wśród społeczności lokalnej grupy liderów, którzy pośredniczyliby (pomysły, organizowanie środków itp.) w procesie poszerzania świadomości ekologicznej pomiędzy społecznością lokalną a władzami samorządowymi, czy też innymi organizacjami czy instytucjami. Istotną rolę w poszerzaniu świadomości ekologicznej rolników spełnia rejonowy oddział WODR z siedzibą w Pińczowie, który jest organizatorem wielu szkoleń, wyjazdów na targi, pokazy, propagatorem działań z zakresu estetyzacji gospodarstw wiejskich, aktywizacji społeczności wiejskiej. Utrzymuje również współpracę ze szkołami.

Konieczne jest również uwzględnianie problematyki ekologicznej w programach rozwoju turystyki oraz objęcie edukacją ekologiczną zarówno organizatorów turystyki i wypoczynku, jak i osób korzystających z tych usług.

NSEE podkreśla również wagę edukacji ekologicznej w rodzinie, miejscu pracy a także w Kościołach i Związkach Wyznaniowych.

Władze samorządowe powinny ponadto wspierać edukację ekologiczną w szkołach, współdziałać z innymi organizacjami, instytucjami, kościołami i związkami wyznaniowymi, zakładami pracy, przedstawicielami społeczności lokalnych przy opracowaniu i realizacji lokalnych programów proekologicznych, w tym gminnego programu edukacji ekologicznej.

Ponadto należy korzystać z oferty edukacyjnej innych organizacji (np. LOP), którym zależy na utrzymaniu bioróżnorodności w przyrodzie oraz zachowaniu czystego i sprawnie funkcjonującego środowiska dla dobra obecnych i przyszłych pokoleń.

Ustawa „Prawo ochrony środowiska” podkreśla rolę lokalnych środków masowego przekazu, które powinny kształtować świadomość ekologiczną oraz popularyzować zasady ochrony środowiska w publikacjach i audycjach, filmach popularnonaukowych, reklamie promującej produkty i działania przyjazne środowisku, artykułach proekologicznych.

Należałoby również dążyć do opracowania (w miarę możliwości finansowych) gminnego programu edukacji ekologicznej, który wskazywałby konkretne zadania edukacyjne oraz podmioty odpowiedzialne za ich realizację.

VI. Źródła finansowania „Programu...”

W realizacji „Programu...” weźmie udział wiele podmiotów i to nie tylko poprzez aktywne w nim uczestnictwo, ale również poprzez zaangażowanie własnych środków finansowych. Osiągnięcie celów tego dokumentu jest uwarunkowane stworzeniem sprawnego systemu finansowania przedsięwzięć proekologicznych, których koszt często przekracza zdolności finansowe inwestora i musi być uzupełniany z innych źródeł. Należy przy tym podkreślić, że budżet gminy może pokryć tylko część potrzeb, stąd w grę wchodzi przede wszystkim pozabudżetowe źródła finansowania ukierunkowane na wspomaganie inwestycji proekologicznych.

Głównymi źródłami pochodzenia środków finansowych, które będą przeznaczane na cele ochrony środowiska są m.in.: fundusze ekologiczne, środki fundacji i programów pomocowych UE, własne środki inwestorów, budżet centralny oraz budżety samorządów. Należy przy tym podkreślić, że istotny ciężar pozyskiwania środków na inwestycje infrastrukturalne spada jednak na barki gmin, które będą je finansować z kredytów zaciąganych w bankach komercyjnych i w przyszłości również z międzynarodowych instytucji finansujących.

W ubiegłych latach przeciętny udział funduszy ochrony środowiska i dopłat do kredytów uruchamianych przez Bank Ochrony Środowiska wynosił ok. 30 % wartości inwestycji. W założeniach krajowych przewiduje się jednak, że w przyszłości rola funduszy ekologicznych będzie polegać głównie na koncentrowaniu środków na wspieranie inwestycji priorytetowych z punktu widzenia integracji z UE. Oczekuje się przy tym spadku udziału funduszy ze względu na ogólną poprawę stanu środowiska, co będzie się wiązać ze zmniejszeniem wpływów z tytułu opłat i kar ekologicznych. Przewidywane jest za to większe zaangażowanie środków pomocowych UE.

Ponadto inwestycje komercyjne przewidziane do realizacji np. w przemyśle, będą finansowane ze środków własnych przedsiębiorstw i zwykłych kredytów bankowych, a także uzupełniająco z funduszy ochrony środowiska, pod warunkiem uznania danego zadania za priorytetowe (m.in. na podstawie tego dokumentu).

1. Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej funkcjonują obecnie na czterech poziomach administracji: narodowym, wojewódzkim, powiatowym i gminnym. Gromadzą one wpływy z opłat uiszczanych przez podmioty gospodarcze za korzystanie ze środowiska, administracyjnych kar pieniężnych nakładanych za przekraczanie wymogów ochrony środowiska oraz wpływy z opłat produktowych i in. Środki te są przeznaczane na dofinansowanie w formie pożyczek i dotacji do inwestycji proekologicznych (ustawa POŚ określa szczegółowo na jakie cele mogą być one przeznaczane).

2. Ekofundusz

EkoFundusz jest fundacją powołaną w 1992r. przez ministra Finansów. Jej zadaniem jest efektywne zarządzanie środkami finansowymi pochodzącymi z zamiany części zagranicznego długu na wspieranie inwestycji proekologicznych (ekokonwersja długu). Dofinansowywane są przedsięwzięcia z zakresu ochrony środowiska, które mają istotne znaczenie w skali regionu, czy kraju oraz takie, które wpływają na osiągnięcie celów ekologicznych uznanych za priorytetowe przez społeczność europejską, a nawet światową. Zadaniem EkoFunduszu jest również ułatwienie transferu na polski rynek najlepszych technologii z krajów - donatorów, a także stymulowanie rozwoju polskiego przemysłu ochrony środowiska.

Zgodnie ze statutem EkoFunduszu środki finansowe mogą być wykorzystywane przede wszystkim w 5 sektorach uznanych za priorytetowe. Są to:

- ochrona powietrza - ograniczenie emisji i transgranicznego transportu 862 i NO_x z elektrowni i elektrociepłowni, eliminacja niskich źródeł emisji, szczególnie na terenie uzdrowisk, w parkach narodowych, na terenach miejskich o ponadnormatywnym zanieczyszczeniu atmosfery;
- ochrona wód - ograniczenie dopływu zanieczyszczeń do Bałtyku (budowa oczyszczalni ścieków w pasie nadmorskim oraz w dorzeczu dolnej Wisły i Odry), zmniejszenie splotu zanieczyszczeń obszarowych, ochrona zasobów wody pitnej, ochrona GZWP przed infiltracją zanieczyszczonych wód powierzchniowych;
- ochrona klimatu - ograniczenie emisji gazów powodujących zmiany klimatyczne, oszczędność energii i poprawa efektywności jej wykorzystania, wykorzystanie odnawialnych źródeł energii;
- ochrona różnorodności biologicznej - ochrona lub renaturyzacja ekosystemów najcenniejszych przyrodniczo oraz ochrona gatunków roślin i zwierząt zagrożonych wyginięciem;
- gospodarka odpadami i rekultywacja gleb zanieczyszczonych - tworzenie kompleksowych systemów gospodarki odpadami obsługujących 50-250 tys. mieszk., eliminacja powstawania odpadów niebezpiecznych w przemyśle (promocja „czystych technologii”), likwidacja składowisk odpadów, rekultywacja gleb zanieczyszczonych odpadami niebezpiecznymi.

We wszystkich pięciu sektorach dotację EkoFunduszu uzyskać mogą tylko te projekty, które wykazują się wysoką efektywnością, tj. najkorzystniejszym stosunkiem efektów ekologicznych do kosztów.

3. Programy Pomocowe Unii Europejskiej

3.1. Fundusze przedakcesyjne

Fundusze przedakcesyjne są to środki bezzwrotnej pomocy finansowej udzielanej przez Unię Europejską państwom starającym się o członkostwo. Ich najważniejszym zadaniem jest pomoc w wyrównaniu różnic gospodarczych. W Polsce funkcjonują obecnie trzy fundusze przedakcesyjne: PHARE, ISPA i SAPARD. Ich rola w finansowaniu inwestycji proekologicznych w Polsce w roku 2004 (i w latach następnych) będzie już jednak niewielka, ze względu na fakt, od maja 2004 r. Polska jest już członkiem UE. W chwili obecnej kontynuowane są rozpoczęte projekty.

3.2. Fundusze strukturalne

Dzięki przystąpieniu do Unii Europejskiej Polska uzyskała dostęp do środków strukturalnych, udostępnianych państwom członkowskim UE. Generalnym celem polityki strukturalnej UE jest zapewnienie wszechstronnego i harmonijnego rozwoju całej Unii, a także zwiększenie stopnia spójności gospodarczej i społecznej. Instrumentem tej polityki będą wspomniane już Fundusze Strukturalne. Ich zadaniem będzie wspieranie restrukturyzacji i modernizacji gospodarek krajów stowarzyszonych. Fundusze kierowane są do tych sektorów gospodarki i do tych regionów, które bez pomocy finansowej nie są w stanie dorównać do średniego poziomu ekonomicznego w UE. Mają one pomóc władzom centralnym i regionom słabiej rozwiniętym w rozwiązaniu ich najważniejszych problemów gospodarczych.

Skuteczność oraz efektywność działań Unii Europejskiej na rzecz spójności społeczno-gospodarczej zależy od egzekwowania zasad leżących u podstaw wspólnotowej polityki rozwoju regionalnego. Obejmują one m.in. następujące zasady:

- subsydiarności - stanowi ona, że Wspólnota, w dziedzinach, które nie podlegają jej wyłącznej właściwości, podejmuje działania jedynie wówczas, kiedy cele zamierzonego działania nie mogą zostać zrealizowane w sposób wystarczający przez państwa członkowskie, mogą zaś, z racji zakresu lub skutków zamierzonego działania, zostać lepiej zrealizowane na szczeblu wspólnotowym;
- koncentracji - ma ona na celu koncentrację środków finansowych pochodzących z zasobów europejskich funduszy strukturalnych na realizację ograniczonej liczby priorytetowych celów, mających podstawowe znaczenie dla spójności społeczno-gospodarczej UE;
- wieloletniego programowania - ma ona na celu wypracowywanie wieloletnich programów rozwoju, które po zatwierdzeniu przez Komisję Europejską są wdrażane pod kierunkiem państw beneficjentów zgodnie z postanowieniami rozporządzeń wspólnotowych odnoszących się do funduszy strukturalnych;
- partnerstwa - rozumiana jest jako obowiązek uzgadniania wszystkich ustaleń w trakcie przechodzenia poprzez kolejne etapy procedury programowania, partnerami powinni być tutaj przedstawiciele władz publicznych, środowisk społeczno-gospodarczych, inwestorów, instytucji bankowych, organizacji zawodowych, wyższych uczelni;
- dodatkowości - stanowi ona, że dla osiągnięcia autentycznego oddziaływania gospodarczego pomoc wspólnotowa ma być uzupełnieniem środków wydatkowanych przez państwa członkowskie, co oznacza, że uzupełnia ona środki zgromadzone na dane działanie przez władze lokalne, regionalne lub krajowe.

Głównym zadaniem Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (ERDF) jest niwelowanie dysproporcji w poziomie rozwoju regionalnego krajów należących do UE. Pomoc w ramach tego funduszu obejmuje inicjatywy w następujących dziedzinach: inicjatywy na rzecz rozwoju lokalnego oraz tworzenia i zabezpieczania trwałych miejsc pracy, jak też działalności średnich i małych przedsiębiorstw, inwestycje produkcyjne umożliwiające tworzenie lub utrzymywanie trwałego zatrudnienia, infrastruktura, rozwój turystyki oraz inwestycji w dziedzinie kultury, ochrony i poprawy stanu środowiska, sfery badawczo-rozwojowej oraz rozwoju społeczeństwa informacyjnego. W ramach tego funduszu mogą być także finansowane tzw. duże projekty, których koszt przekracza 50 mln euro i które obejmują ekonomicznie niepodzieloną serię prac, spełniających ściśle określoną funkcję techniczną i posiadających jasno określone cele. Projekty te są bezpośrednio negocjowane z Komisją Europejską. Komisja ocenia projekty, konsultując się w razie potrzeby z Europejskim Bankiem Inwestycyjnym i podejmuje decyzję odnośnie poziomu pomocy wspólnotowej.

Fundusz Spójności (Kohezji) nie należy do grupy Funduszy Strukturalnych, ze względu na określony czas w którym działa. Jednak poprzez swój charakter i cel jest instrumentem polityki strukturalnej UE. Jest to czasowe wsparcie finansowe dla krajów Unii Europejskiej, których Produkt Krajowy Brutto nie przekracza 90 % średniej dla wszystkich krajów członkowskich. Z Funduszu Spójności współfinansowane są wydatki o charakterze infrastrukturalnym w dziedzinie transportu oraz na rzecz ochrony środowiska naturalnego. Realizację Funduszu Spójności zaplanowano na lata 1993-99, następnie postanowiono przedłużyć jego działanie do 2006r. Instytucją odpowiedzialną za wdrażanie i zarządzanie tym funduszem jest Ministerstwo Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej, a koordynatorem Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Istotne znaczenie będzie miał również Europejski Fundusz Gwarancji i Reorientacji Rolnictwa, który sfinansuje zadania określone w „Planie rozwoju obszarów wiejskich” (zalesienia, melioracje wodne, scalanie gruntów, odnowę wsi, a przede wszystkim programy rolno-środowiskowe).

4. Banki

Ważne miejsce na rynku finansowania inwestycji proekologicznych odgrywają banki, które coraz częściej rozszerzają swoją ofertę o kredyty preferencyjne przeznaczone na przedsięwzięcia proekologiczne. Szczególne miejsce mają tu także międzynarodowe instytucje finansowe, a zwłaszcza Bank Światowy i Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju.

Program Aktywizacji Obszarów Wiejskich (PAOW) jest realizowany w oparciu o umowę kredytową podpisaną między Rzeczpospolitą Polską a Międzynarodowym Bankiem Odbudowy i Rozwoju. Obok programu SAPARD jest to drugi z dużych programów, jakie wspierają restrukturyzację obszarów wiejskich w Polsce. Nadrzędnym celem tego programu jest tworzenie nowych, pozarolniczych miejsc pracy na obszarach wiejskich poprzez program inwestycji w infrastrukturę techniczną na tych obszarach oraz edukację, szkolenia i udzielanie mikropożyczek mieszkańcom wsi. Innym ważnym celem Programu jest również wsparcie wysiłków rządu RP, zmierzających do integracji Polski z UE, poprzez dofinansowywanie działań mających na celu wyrównywanie poziomu rozwoju gospodarczego między obszarami wiejskimi i miejskimi. Okres jego realizacji przewidziano na lata 2000-2004.

5. Kalkulacja kosztów wdrażania „Programu...”

Ważnym elementem „Programu...” jest określenie ram finansowych jego wdrażania poprzez szacunek środków, które mogą być zaangażowane w realizację zawartych w nim przedsięwzięć. Oszacowanie kosztów większości działań jest jednak na tym etapie niezwykle trudnym zadaniem ze względu na złożony system ich finansowania, jak również niedobór informacji umożliwiających dokładną wycenę kosztów. Brak jest też dokładnych danych o wszystkich wydatkach poniesionych dotychczas przez różne instytucje finansujące (fundusze, inwestorzy prywatni, władze wszystkich szczebli, banki).

Przedstawiona poniżej lista przedsięwzięć i ich szacunkowe koszty zostały opracowane głównie w oparciu o informacje uzyskane z Wojewódzkiego i Powiatowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Urzędu Marszałkowskiego. Posłużono się również kosztami porównawczymi poniesionymi przy realizacji podobnych przedsięwzięć wykonanych w innych województwach. W głównej mierze są to przedsięwzięcia przewidziane do realizacji, zgłoszone przez gminy i powiat w wystosowanych do nich ankietach. Wielkości te nie dają jednak pełnego obrazu finansowania działań z zakresu ochrony środowiska, gdyż część z nich jest finansowana z prywatnych źródeł, które nie są ewidencjonowane i z tego powodu nie mogą zostać ujęte w zestawieniach finansowych (np. osoby prywatne, właściciele firm - zmiana systemów ogrzewania, wymiana okien, ograniczenie zużycia zasobów).

Należy przy tym podkreślić, że przedstawiona poniżej lista najważniejszych przedsięwzięć proekologicznych ma charakter otwarty. Możliwa jest realizacja innych inwestycji nie wskazanych w tabeli, ale mieszczących się w ramach ogólnych kierunków działań nakreślonych w „Programie...”. Będzie ona sukcesywnie korygowana i uzupełniana w miarę napływu informacji z monitoringu realizacji „Programu...”.

Tabela nr 19. Lista przedsięwzięć przewidzianych do realizacji na terenie gminy Działoszycy.

Lp.	Opis przedsięwzięcia	Szacunkowe koszty [zł]	Źródła finansowania	Termin realizacji	Rodzaj przedsięwzięcia
1.	Przygotowanie do realizacji I schematu „Krajowego programu rolno-środowiskowego” na obszarze całej gminy	b.d.	Fundusze strukturalne, budżet państwa	po 2007r.	Zadania koordynowane
2.	Zwodociągowanie miejscowości: Sancygniów, Biedrzykowice, Łżykowice, Opatkowice, Dziewięczyce i Wolica	b.d.	budżet gminy, środki unijne	2005-2008	Zadania własne
3.	Wykonanie dokumentacji technicznej kanalizacji sanitarnej	24 454 500 zł.	ERDF, budżet gminy	2005-2006	Zadania własne
4.	Budowa magistrali kanalizacyjnej z Działoszyc do Skalbmierza (6500 mb)		ERDF, budżet gminy	2005-2006	Zadania własne
5.	Budowa stacji zlewczej ścieków dowożonych w Dziekanowicach		ERDF, budżet gminy	2005-2006	Zadania własne
6.	Budowa kanalizacji na terenie sołectwa Dziekanowice (1300 mb., 150 os.)		ERDF, budżet gminy	2005-2006	Zadania własne
7.	Budowa kanalizacji w mieście Działoszycy (4000 mb., 850 os.)		ERDF, budżet gminy	2005-2006	Zadania własne
8.	Realizacja zbiornika wodnego w miejscowości Stępcovice	b.d.	budżet gminy, fundusze unijne	2005-2010	Zadanie koordynowane

9.	Zalesienie ca. 70 ha gruntów porolnych tym: - koszty zalesień - koszty ekwiwalentu - koszty ogólne* - Razem	105 tys. zł 363 tys. zł 93 tys. zł 561 tys. zł	ARiMR EAGGF	2004-2010	Zadania koordynowane
10.	Opracowanie gminnego programu zwiększenia lesistości	10 tys. zł	budżet gminy	2005	Zadanie własne
11.	Edukacja ekologiczna w zakresie ochrony gleb oraz wdrożenia produkcji zdrowej żywności.	10 tys. zł	budżet gminy	2005-2007	Zadania koordynowane
12.	Zadrzewienia i zakrzewienia gruntów ornyc najsilniej zagrożonych erozją wodną	10 tys. zł	Fundusz leśny FOŚiGW	2005-2007	Zadanie koordynowane
13.	Melioracje użytków rolnych (domeliorowania i renowacje)	b.d.	Środki pomocowe UE (EFOiGR)	2006-2007	Zadanie koordynowane
14.	Wdrożenie ustaleń programu do „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodar. przestrzennego gminy Działoszycze”	20 tys. zł	budżet gminy	2005-2007	Zadanie własne
15.	Przełożenie trasy drogi nr 768 w Działoszycach;	b.d.	budżet województwa, środki unijne	do 2010r.	Zadanie koordynowane
16.	Budowa obwodnicy dla Działoszyc (lata 20 16-2020);	b.d.	budżet województwa, środki unijne	2010-2016	Zadanie koordynowane
17.	Kształcenie i doskonalenie nauczycieli szkolnych koordynatorów EE w zakresie metodyki realizowania ścieżki EE	9 zł x ilość osób x 20 godzin	Budżet szkół, środki własne uczestników	Jedno szkolenie w roku szkolnym	Zadanie koordynowane
18.	Zakup pomocy i materiałów dydaktycznych przybliżających problematykę ekologiczną do przedszkoli	W zależności od ilości środków	budżet gminy, sponsorzy	Proces ciągły	Zadanie koordynowane
19.	Prowadzenie i realizacja wyjazdów dzieci i młodzieży na tzw. „zielone szkoły”	Trzyletni koszt zadania to ok. 330 tys. zł	Środki własne uczestników, budżet samorządów, sponsorzy	Jeden wyjazd w roku	Zadanie koordynowane
20.	Prowadzenie i organizacja szkolnych kół zainteresowań o tematyce ekologicznej	Trzyletni koszt zadania to ok. 3.6 tys. zł.	Budżet samorządów	Proces ciągły	Zadanie koordynowane
21.	Prowadzenie i realizacja organizacji szkolnych i międzyszkolnych konkursów o tematyce ekologicznej	Trzyletni koszt zadania to ok. 1.32 tys. zł.	Budżet samorządów	Proces ciągły	Zadanie koordynowane
22.	Zapewnienie selektywnego zbierania i odbioru odpadów na terenie gminy oraz zbiórka odpadów typu zużyte żarówki, baterie na terenie szkół	b.d.	Budżet samorządów	Proces ciągły	Zadanie koordynowane
23.	Kontynuacja oraz poszerzenie oferty szkoleniowej w zakresie gospodarowania metodami ekologicznymi, agroturystyki, uprawy roślin energetycznych, ekologiczacji otoczenia oraz kształtowania postaw proekologicznych	9 zł x ilość osób x ilość godzin	Budżet samorządów, WODR-u, sponsorzy	Proces ciągły	Zadanie koordynowane
24.	Organizacja imprez masowych, rozwijających świadomość ekologiczną	Jednodniowa impreza dla gm. wiejskiej ok. 6 tys. zł, dla miejskiej - ok. 9-12 tys. zł.	Budżet samorządów, sponsorzy	Proces ciągły	Zadanie koordynowane
25.	Opracowanie (w miarę możliwości finansowych) i realizacja Programu edukacji ekologicznej	Trzyletni koszt zadania ok. 4 tys. zł.	budżet samorządów, sponsorzy	Proces ciągły	Zadanie koordynowane

* Koszty ogólne zalesień obejmują działania formalno-prawne, koszt opracowania dokumentacji, koszt ewent. scaleń oraz niezbędnej infrastruktury (np. dróg dojazdowych)
Koszty przedsięwzięć z zakresu edukacji ekologicznej podano na podstawie Narodowego Programu Edukacji Ekologicznej
Przedsięwzięcia z zakresu gospodarki odpadami zawarte są w „Planie gospodarki odpadami dla gminy Działoszycze”

VI. Monitoring realizacji „Programu”

W procesie wdrażania „Programu...” niezwykle ważną jest kontrola przebiegu tego procesu oraz ocena stopnia realizacji jego zadań, z punktu widzenia wypełniania założonych celów. Na podstawie odpowiednio prowadzonego monitoringu dokonywana będzie okresowo ocena procesu wdrażania tego dokumentu, jak również będą mogły być dokonywane w nim ewentualne modyfikacje.

Zgodnie z ustawą Prawo Ochrony Środowiska (art. 18) z wykonania gminnego programu ochrony środowiska Burmistrz Miasta i Gminy sporządza co 2 lata raporty, które przedstawia Radzie Miejskiej w Działoszycach.

Monitoring realizacji „Programu...” powinien obejmować:

- ocenę stopnia wykonania działań (przedsięwzięć) założonych w „Programie...”;
- określenie stopnia realizacji założonych celów;

- ocenę rozbieżności pomiędzy celami i działaniami a ich wykonaniem wraz z analizą przyczyn ewentualnych rozbieżności.

Ocena stopnia realizacji celów założonych w „Programie...” będzie dokonywana poprzez mierniki stanu środowiska i zmiany presji na to środowisko. Będą one odpowiednio dobrane do celów założonych w poszczególnych dziedzinach. Ich określenie nastąpi na podstawie monitoringu aktualnego stanu środowiska, jaki jest dokonywany przez WIOŚ.

Tabela nr 20. Mierniki realizacji „Programu...”

Dziedzina	Cel	Mierniki
Zasoby przyrodnicze	zachowanie dziedzictwa biologicznego gminy	- powierzchnia obszarów chronionych; - powierzchnia użytków rolnych objętych programem rolno-środowiskowym; - procent zalesienia.
Surowce mineralne	1) racjonalne korzystanie z surowców i zminimalizowanie skutków eksploatacji 2) poprawa stanu środowiska naturalnego zmienionego w wyniku działalności górniczej	- ilość zrealizowanych przedsięwzięć oraz powierzchnia terenów zrehabilitowanych [ha]
Gospodarka wodna	1) uzyskanie zauważalnej poprawy jakości wód powierzchniowych; 2) zaopatrzenie w wodę obszarów deficytowych; 3) gospodarowanie zasobami wodnymi w układzie zlewni; 4) zwiększenie stopnia retencji powierzchniowej oraz poprawa ochrony przeciwpowodziowej	- jakość wód powierzchniowych, udział wód pozaklasowych; - jakość wód podziemnych, udział wód o bardzo dobrej i dobrej jakości; - stosunek długości sieci kanalizacyjnej do wodociągowej; - ilość i powierzchnia zbiorników retencyjnych; - udział nieoczyszczonych ścieków komunalnych i przemysłowych.
Gospodarka odpadami	zminimalizowanie ilości wytwarzanych odpadów i wdrożenie przyjętego w wojewódzkim i powiatowym „Planie gospodarki odpadami” systemu gospodarowania nimi	- ilość wytwarzanych odpadów; - procent składowanych odpadów przemysłowych i komunalnych.
Ochrona powietrza	zachowanie dobrej jakości powietrza atmosferycznego na obszarze całej gminy	- wielkość emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych; - stopień redukcji zanieczyszczeń; - procent energii uzyskiwanej ze źródeł odnawialnych.
Zagrożenia gleb	wzmocniona ochrona i racjonalne użytkowanie gleb przydatnych dla rolnictwa z zachowaniem i wzmocnieniem walorów ekologicznych rolniczej przestrzeni produkcyjnej	- powierzchnia terenów zdegradowanych wymagających rekultywacji; - powierzchnia gleb ściśle chronionych wyłączona z produkcji rolnej (ha); - jakość gleb - procent dopuszczalnych stężeń w poszczególnych grupach terenów.
Lasy	pełne wykorzystanie możliwości zwiększenie powierzchni leśnej gminy i zapewnienie właściwego nadzoru nad lasami nie stanowiącymi własności SP	- powierzchnia terenów zalesionych; - opracowanie gminnego programu zwiększenia lesistości; - powierzchnia gruntów porolnych przeznaczonych do zalesienia.
Poważne awarie przemysłowe	zmniejszenie zagrożenia dla mieszkańców i środowiska na skutek awarii przemysłowych i transportu substancji niebezpiecznych	- ilość opracowanych zewnętrznych planów operacyjno-ratunkowych; - liczba zdarzeń o znamionach poważnej awarii przemysłowej.
Edukacja ekologiczna	1) podniesienie świadomości ekologicznej społeczeństwa 2) stworzenie powszechnego dostępu do informacji o środowisku	- ilość uczestników akcji, kampanii, szkoleń i in., - ilość interwencji środowiskowych zgłaszanych przez mieszkańców, - ilość przeprowadzonych działań na terenie gminy i ich skuteczność (np. liczba gospodarstw ekologicznych, poprawa stanu sanitarnego wsi, stanu czystości rzek, lasów, korzystanie z ekologicznych źródeł energii, itp.).

Ponieważ bezpośrednim odbiorcą „Programu...” będą mieszkańcy gminy, przydatnymi wskaźnikami będą też mierniki społecznych efektów „Programu...”. Uzyskać je można na podstawie badań opinii społecznej, oceny udziału społeczeństwa w działaniach na rzecz poprawy stanu środowiska, a także oceny odbioru przez społeczeństwo efektów „Programu...”. Takimi wskaźnikami mogą być: ilość i jakość interwencji zgłaszanych przez mieszkańców, udział społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska, ilość i skuteczność kampanii edukacyjno-informacyjnych, liczba pozarządowych organizacji ekologicznych.

Bezpośrednim wskaźnikiem zaawansowania realizacji zadań przedstawionych w „Programie...” będzie wysokość ponoszonych nakładów finansowych. Uzyskane efekty rzeczowe, zweryfikowane przez ocenę stanu jakości i dotrzymywania norm środowiskowych, dokonaną w ramach systemu monitoringu, ilustrować będą stopień zaawansowania realizacji „Programu...” i umożliwiać dokonywanie na bieżąco niezbędnych korekt w tym dokumencie.

Plan gospodarki odpadami dla Gminy Działoszyce

Spis treści:

1. Wstęp
2. Podstawowe dane o gminie
  - 2.1. Obszar objęty planem gospodarki odpadami
  - 2.2. Charakterystyka demograficzna
  - 2.3. Zagospodarowanie terenu gminy
  - 2.4. Warunki glebowe pod kątem lokalizacji instalacji gospodarowania odpadami
  - 2.5. Zarys budowy geologicznej
  - 2.6. Warunki hydrologiczne pod kątem lokalizacji instalacji gospodarowania odpadami
  - 2.7. Stan środowiska przyrodniczego i aspekty ochrony przyrody i krajobrazu
3. Aktualny stan gospodarki odpadami
  - 3.1. Odpady wytwarzane w sektorze komunalnym i usługach
    - 3.1.1. Odpady komunalne
    - 3.1.2. Odpady wytwarzane w sektorze handlowym i publicznym
    - 3.1.3. Komunalne osady ściekowe
    - 3.1.4. Odpady ulegające biodegradacji
    - 3.1.5. Odpady niebezpieczne wytwarzane w sektorze komunalnym
  - 3.2. Odpady wytwarzane w sektorze gospodarczym
    - 3.2.1. Odpady z sektora budowlanego
    - 3.2.2. Odpady z pozostałych gałęzi przemysłu
  - 3.3. Odpady niebezpieczne
  - 3.4. Import i eksport odpadów
  - 3.5. Rodzaj oraz moc przerobowa istniejących instalacji i urządzeń do odzysku i unieszkodliwiania odpadów
4. Prognozowane zmiany w zakresie gospodarki odpadami
  - 4.1. Odpady wytwarzane w sektorze komunalnym i usługach
    - 4.1.1. Odpady komunalne
    - 4.1.2. Odpady opakowaniowe
    - 4.1.3. Komunalne osady ściekowe
    - 4.1.4. Odpady ulegające biodegradacji
    - 4.1.5. Odpady niebezpieczne wytworzone w sektorze komunalnym
  - 4.2. Odpady wytworzone w sektorze gospodarczym
  - 4.3. Odpady niebezpieczne
  - 4.4. Inne odpady niebezpieczne
5. Założone cele i przyjęty system gospodarki odpadami
  - 5.1. Odpady wytwarzane w sektorze komunalnym
  - 5.2. Odpady wytwarzane w sektorze gospodarczym
  - 5.3. Odpady niebezpieczne
6. Projektowany system gospodarki odpadami
  - 6.1. Plan redukcji odpadów komunalnych
  - 6.2. Odpady wytworzone w sektorze gospodarczym
  - 6.3. Plan usuwania i unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest
7. Działania związane z instalacją do odzysku i unieszkodliwiania odpadów
8. Sposób monitorowania i oceny planu
9. Analiza ekonomiczna i wskazanie instrumentów finansowych służących do realizacji zamierzonych celów
  - 9.1. Wskazanie instrumentów finansowych służących realizacji zamierzonych celów i zadań w gminie.
10. Analiza oddziaływania planu gospodarki odpadami na środowisko
11. Materiały źródłowe
12. Streszczenie Projektu Planu Gospodarki Odpadami dla gminy Działoszyce

Podstawowe definicje i pojęcia stosowane w Planie gospodarki odpadami

1. Cel w gospodarowaniu odpadami - to, do czego się dąży, co się chce osiągnąć w gospodarowaniu odpadami.
2. Gospodarowanie odpadami - rozumie się przez to zbieranie, transport, odzysk i unieszkodliwianie odpadów, w tym również nadzór nad takimi działaniami oraz nad miejscami unieszkodliwiania odpadów.

3. Komunalne osady ściekowe - rozumie się przez to pochodzący z oczyszczalni ścieków osad z komór fermentacyjnych oraz innych instalacji służących do oczyszczania ścieków komunalnych oraz innych ścieków o składzie zbliżonym do składu ścieków komunalnych.
4. Likwidacja składowiska - rozumie się przez to zespół działań inwestycyjnych w zakresie zabezpieczenia i docelowej eliminacji zagrożeń dla środowiska.
5. Odpady - oznaczają każdą substancję lub przedmiot należący do jednej z kategorii, określonych w załączniku nr 1 do ustawy z dnia 27 kwietnia 2001r. o odpadach (Dz. U. nr 62, poz. 628 z późn. zm.), których posiadacz pozbywa się, zamierza pozbyć się lub do ich pozbycia się jest obowiązany.
6. Odpady komunalne - rozumie się przez to odpady powstające w gospodarstwach domowych, a także odpady nie zawierające odpadów niebezpiecznych pochodzące od innych wytwórców odpadów, które ze względu na swój charakter lub skład są podobne do odpadów powstających w gospodarstwach domowych.
7. Odpady kuchenne ulegające biodegradacji - domowe odpady organiczne pochodzenia roślinnego i zwierzęcego ulegające biodegradacji oraz odpady pochodzące z pielęgnacji kwiatów domowych, balkonowych - ulegające biodegradacji.
8. Odpady medyczne - rozumie się przez to odpady powstające w związku z udzielaniem świadczeń zdrowotnych oraz prowadzeniem badań i świadczeń zdrowotnych oraz prowadzeniem badań i doświadczeń naukowych w zakresie medycyny.
9. Odpady ulegające biodegradacji - rozumie się przez to odpady, które ulegają rozkładowi tlenowemu lub beztlenowemu przy udziale mikroorganizmów.
10. Odpady weterynaryjne - rozumie się przez to odpady powstające w związku z badaniem, leczeniem zwierząt lub świadczeniem usług weterynaryjnych, a także w związku z prowadzeniem badań naukowych i doświadczeń na zwierzętach.
11. Odzysk - rozumie się przez to wszelkie działania, nie stwarzające zagrożenia dla życia, zdrowia ludzi lub dla środowiska, polegające na wykorzystaniu odpadów w całości lub w części, lub prowadzące do odzyskania z odpadów substancji, materiałów lub energii i ich wykorzystania, określone w załączniku nr 5 do w/w ustawy o odpadach.
12. Odzysk energii - rozumie się przez to termiczne przekształcanie odpadów w celu odzyskania energii.
13. PCB - rozumie się przez to polichlorowane bifenyle, polichlorowane trifenyle, monometylotetra-chlorodifenylometan, monometylodibromo-difenylometan oraz mieszaniny zawierające jakkolwiek z tych substancji w ilości powyżej 0,005 % wagowo łącznie.
14. Posiadacz odpadów - rozumie się przez to każdego, kto faktycznie włada odpadami (wytwórcę odpadów, inną osobę fizyczną, osobę prawną lub jednostkę organizacyjną); domniemywa się, że władający powierzchnią ziemi jest posiadaczem odpadów znajdujących się na nieruchomości.
15. Recykling - rozumie się przez to taki odzysk, który polega na powtórным przetwarzaniu substancji lub materiałów zawartych w odpadach w procesie produkcyjnym w celu uzyskania substancji lub materiału o przeznaczeniu pierwotnym lub o innym przeznaczeniu, w tym też recykling organiczny, z wyjątkiem odzysku energii.
16. Recykling organiczny - rozumie się przez to obróbkę tlenową (w tym kompostowanie), lub beztlenową odpadów ulegających rozkładowi biologicznemu w kontrolowanych warunkach przy wykorzystaniu mikroorganizmów, w wyniku której powstaje materia organiczna lub metan; składowanie na składowisku odpadów nie jest traktowane jako recykling organiczny.
17. Składowisko odpadów - rozumie się przez to obiekt budowlany przeznaczony do składowania odpadów.
18. Składowisko odpadów komunalnych - rozumie się przez to obiekt budowlany przeznaczony do składowania odpadów komunalnych.
19. Składowisko odpadów przemysłowych - rozumie się przez to obiekt budowlany przeznaczony do składowania odpadów pochodzących z sektora gospodarczego, z wyłączeniem odpadów komunalnych.
20. Spalarnia odpadów - rozumie się przez to instalację, w której zachodzi termiczne przekształcanie odpadów w celu ich unieszkodliwienia.
21. Stabilizacja odpadów - rozumie się przez to związanie odpadów w matrycy z materiałów wiążących o bardzo niskiej przepuszczalności celem zminimalizowania negatywnego oddziaływania na środowisko.
22. Strategia gospodarki odpadami - sposób przygotowania i prowadzenia gospodarowania odpadami.
23. System gospodarki odpadami - należy przez to rozumieć ogół działań inwestycyjnych i organizacyjnych realizowanych zgodnie z obowiązującymi przepisami prawnymi i innymi dokumentami, zmierzającymi do osiągnięcia założonych celów w gospodarce odpadami.
24. Termiczne przekształcanie odpadów - rozumie się przez to procesy utleniania odpadów, w tym spalania, zgazowywania lub rozkładu odpadów, w tym rozkładu pirolitycznego, prowadzone w przeznaczonych do tego instalacjach lub urządzeniach na zasadach określonych w przepisach szczegółowych; recykling organiczny nie jest traktowany jako termiczne przekształcanie odpadów.

25. Unieszkodliwianie - rozumie się przez to poddanie odpadów określonym procesom przekształceń biologicznych, fizycznych lub chemicznych, określonych w załączniku nr 6 do w/w ustawy o odpadach w celu doprowadzenia ich do stanu, który nie stwarza zagrożenia dla życia, zdrowia ludzi lub środowiska.
26. Wytwórca odpadów - rozumie się przez to każdego, którego działalność lub bytowanie powoduje powstawanie odpadów oraz każdego, kto przeprowadza wstępne przetwarzanie, mieszanie lub inne działania powodujące zmianę charakteru lub składu tych odpadów; wytwórcą odpadów powstających w wyniku świadczenia usług w zakresie budowy, rozbiórki, remontu obiektów, czyszczenia zbiorników lub urządzeń oraz sprzątania, konserwacji i napraw jest podmiot, który świadczy usługę, chyba że umowa o świadczenie usługi stanowi inaczej.
27. Zadania - działania zmierzające do osiągnięcia wyznaczonych celów.
28. Zbieranie odpadów - rozumie się przez to każde działanie, w szczególności umieszczanie w pojemnikach, segregowanie i magazynowanie odpadów, które ma na celu przygotowanie ich do transportu do miejsc odzysku lub unieszkodliwiania.

1. Wstęp.

Plan gospodarki odpadami dla gminy Działoszyce został sporządzony jako realizacja Ustawy z dnia 27 kwietnia 2001r. o odpadach (Dz. U. Nr 62, poz. 628 z późniejszymi zmianami), której art. 14-16 wprowadzają obowiązek opracowania planu na szczeblu krajowym, wojewódzkim, powiatowym i gminnym.

Źródłem informacji potrzebnych do sporządzania opracowania były prace terenowe oraz badania ankietowe.

Do sporządzenia niniejszego planu gospodarki odpadami na szczeblu gminnym wykorzystano również założenia planów gospodarki odpadami wyższego szczebla, „Plany gospodarki odpadami dla woj. świętokrzyskiego i dla powiatu pińczowskiego”.

Plan gospodarki odpadami w swych założeniach pozwala ukierunkować działania władz lokalnych w zakresie gospodarki odpadami, jak również określić koszty systemu gospodarki odpadami i tworzy podstawy do analiz i ocen inwestycji niezbędnych dla potrzeb systemu.

Plan gospodarki odpadami zawiera:

- ogólne informacje dotyczące ilości odpadów, metod zbierania i unieszkodliwiania oraz stanu technicznego i zdolności przerobowych istniejących instalacji do odzysku i unieszkodliwiania odpadów, określa najważniejsze problemy związane z gospodarowaniem odpadami i sposób ich rozwiązania,
- przedstawia propozycje działań, które należy podejmować niezwłocznie oraz w przyszłości.

Plan obejmuje wszystkie rodzaje odpadów wytwarzanych na terenie gminy.

Plan zawiera również:

- rodzaj, ilość i źródło pochodzenia odpadów, które mogą być poddane procesom odzysku i unieszkodliwiania,
- listę działań prowadzących do zapobiegania powstawaniu odpadów lub ograniczania ilości powstających odpadów,
- listę działań prowadzących do ograniczenia negatywnego wpływu odpadów na środowisko,
- listę działań określających właściwe postępowanie z odpadami na terenie gminy.

Kompetencje w zakresie gospodarowania odpadami komunalnymi przypisano gminom, jednak powiaty mają możliwości koordynowania rozwiązywania problemów w tym zakresie.

Szczególne uwagi w niniejszym „Projekcie...” zwrócono na możliwość realizacji na terenie gminy zadań i założeń przyjętych w „Projekcie Planu gospodarki odpadami dla powiatu pińczowskiego” oraz określonych w dokumencie „Polityka ekologiczna Państwa”, a także innych aktach planistycznych.

Uwzględniono regulacje prawne w zakresie gospodarki odpadami, których podstawy zawarte zostały w:

- Ustawa o odpadach (Dz. U. nr 62, poz. 628 z późniejszymi zmianami) z dnia 27 kwietnia 2001r.
- Ustawa o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. nr 132, poz. 622 z późniejszymi zmianami) z dnia 13 września 1996r.

Dodatkowo problematyka ta regulowana jest przez następujące akty prawne:

Ustawa Prawo ochrony środowiska (Dz. U. nr 62, poz. 627) z dnia 27 kwietnia 2001r.

Ustawa o wprowadzeniu ustawy - Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz zmianie niektórych ustaw (Dz. U. nr 100, poz. 1085) z dnia 27 lipca 2001r.

Ustawa o opakowaniach i odpadach opakowaniowych (Dz. U. nr 63, poz. 638) z dnia 11 maja 2001r.

Ustawa o obowiązkach przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz o opłacie produktowej i opłacie depozytowej (Dz. U. nr 63, poz. 639) z dnia 11 maja 2001r.

Ustawa o samorządzie gminnym (Dz. U. nr 16, poz. 95 z późniejszymi zmianami) z dnia 8 marca 1990r.

Ustawa o zmianie ustawy o odpadach oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. nr 7, poz. 78) z dnia 19 grudnia 2002r.

Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 71, poz. 649).
oraz przez szereg rozporządzeń wydanych do ustaw.

2. Podstawowe dane o gminie.

2.1. Obszar objęty planem gospodarki odpadami

Gmina Działoszyce położona jest w południowo - zachodniej części woj. świętokrzyskiego na granicy trzech mezoregionów: Płaskowyżu Proszowickiego, Wyżyny Miechowskiej oraz Garbu Wodzisławskiego. Gmina leży pomiędzy Wyżyną Krakowsko-Częstochowską i Niecką Nidziańską co wpływa na pagórkowaty charakter okolic miasta. Przez gminę przepływają dwie małe rzeki: Sancygniówka i Jakubówka (Dzierążnia), które łącząc się wpadają na obrzeżach Działoszyce do Nidzicy

Ryc. 1. Położenie fizyczno-geograficzne Gminy Działoszyce

W skład gminy wchodzi 36 sołectw: Biedrzykowice, Bronocice, Bronów, Chmielów, Dębiany, Dębowiec, Dziekanowice, Dziewięczyce, Dzierążnia, Gaik, Iżykowiec, Jakubowice, Januszowice, Jastrzębniki, Ksawerów, Kujawki, Kwazyn, Lipówka, Marianów, Niewiatrowice, Opatkowice, Pierocice, Podrózie, Sancygniów, Stej pocice, Sudół, Sypów, Szczotkowice, Szyszczycy, Świerczyna, Teodorów, Wola Knyszyńska, Wolica, Wymysłów, Zagaję Dębiańskie, Zagórze oraz miasto Działoszyce.

Większość mieszkańców gminy Działoszyce zatrudnionych jest w rolnictwie. Na dominujących glebach brunatnych i czarnoziemach o dużej urodzajności, uprawia się nie tylko zboża, ale i liczne gatunki warzyw. Sprawilo to, iż w gminie Działoszyce, aż 8 640 ha (82 % ogólnej pow. gminy) stanowią użytki rolne. Rolniczy charakter gminy determinuje gospodarkę odpadami.

Zasadnicza ilość wytwarzanych odpadów to odpady komunalne oraz odpady powstające w sektorze usługowo-handlowym.

2.2. Charakterystyka demograficzna.

Gmina Działoszyce ma powierzchnię 10.548 ha (48 miejsc w woj. świętokrzyskim), z czego ok. 2 km² przypada na miasto i obejmuje 36 wsi. Obecnie zamieszkuje w niej ok. 6 tys. osób, a średnia gęstość zaludnienia wynosi 50 osób/km².

Na terenie miasta i gminy Działoszyce ludność zamieszkuje głównie w zabudowie jednorodzinnej. Budynki mieszkalne ogrzewane są indywidualnie, głównym paliwem jest węgiel kamienny.

Mieszkańcy gminy to główni wytwórcy odpadów komunalnych. Ich ilość uzależniona jest głównie od liczby mieszkańców oraz poziomu życia na danym terenie. Wzrost stopy życiowej mieszkańców powoduje zwiększenie ilości wytwarzanych odpadów oraz wpływa na zmianę ich składu.

Podkreślić jednak należy, że liczba ludności podobnie jak w skali kraju będzie ulegała systematycznemu zmniejszaniu się. Według danych GUS dla obszarów wiejskich wskaźnik zmian demograficznych wynosi - 0,38 %.

2.3. Zagospodarowanie terenu gminy.

Na terenie gminy Działoszyce funkcjonują nieliczne podmioty gospodarcze, przeważają detaliczne jednostki handlowe. Większość podmiotów gospodarczych działalność prowadzi w mieście Działoszyce. Większość mieszkańców gminy Działoszyce zatrudnionych jest w rolnictwie. Jedynie w samych Działoszycach i sąsiedniej wsi Dziekanowice można znaleźć zakłady przemysłowe. Jest to gł. przemysł spożywczy, ale również małe fabryki produkujące: nakrętki z tworzywa sztucznego, pudełka kartonowe, napoje gazowane, pustaki itp. Poza tym w mieście jest piekarnia, zakład zbożowy i składy materiałów palnych i budowlanych. Dominującą działalnością na terenie gminy Działoszyce z uwagi na wysoką jakość gleb jest rolnictwo, charakteryzujące się wysokim rozdrobnieniem agrarnym oraz różnicowaną intensywnością produkcji.

Przeważają uprawy pszenicy, warzyw gruntowych oraz owoców.

Na terenie miasta i gminy Działoszyce znajduje się 66 sklepów, 2 stacje paliw i 1 apteka.

Poza wyżej wymienionymi zakładami, na terenie gminy znajdują się mniejsze zakłady w sektorze gospodarki prywatnej:

- 2 piekarnie,
- 2 stacje paliw,

oraz

- zakłady betoniarsko-kamieniarskie,
- sklepy, w tym ze sprzedażą środków ochrony roślin,
- zakłady usługowe, mechaniczne, wulkanizacyjne, transportowe, fotograficzne,
- przychodnia zdrowia,
- lecznica zwierząt,
- lokale gastronomiczne.

2.4. Warunki glebowe pod kątem lokalizacji instalacji gospodarowania odpadami.

Na terenie gminy Działoszyce występują gleby dobre i bardzo dobre, wysokich klas bonitacyjnych. Największy udział mają gleby klas I-III b. Przeważają gleby brunatne i czarnoziemne, utworzone na lessach, lekkich glinach i piaskach gliniastych, występują również rędziny powstałe na podłożu wapnisto-marglistym i lekkie mady, gleby torfowe i murszowate występujące w dolinach cieków. Niewielki udział w strukturze bonitacyjnej użytków rolnych stanowią gleby bielcowe (gleby o słabej strukturze).

Rejony ich występowania, nie powinny być przejmowane na cele nierolnicze. Zwłaszcza w rejonie nieuprzemysłowionym stwarzają korzystne warunki do produkcji zdrowej żywności, pod warunkiem właściwego użytkowania gruntów związanego z prawidłowym nawożeniem i stosowaniem środków ochrony roślin.

2.5. Zarys budowy geologicznej i warunków hydrogeologicznych.

Obszar gminy leży w miejscu podnoszącej się ku górze, jednej z krawędzi Niecki Nidziańskiej. Podłoże geologiczne obecnej gminy, podobnie jak całego subregionu, powstało już w erze paleozoicznej podczas fałdowań górskich. Wówczas na terenie obecnej Niecki Nidziańskiej powstało obszerne obniżenie, na które w miocenie wtargnęło morze. Gmina leży więc na obszarze dawnej rozczłonkowanej zatoki morskiej, w której nagromadziły się osady typowe dla ciepłego, wysychającego morza. Położenie w Niecce Nidziańskiej sprawia, iż okolice Działoszyce obfitują w liczne pozostałości po obecnym na tych terenach w trzeciorzędzie lodowcu, są to: margle (skały osadowe), wapień i opoki (w przeszłości używane jako materiał budowlany), wapień kredowy i piasek (eksploatowane w północnej części miasta), żwiry, gliny zwałowej (morenowej), madów i lessów.

2.6. Warunki hydrologiczne pod kątem lokalizacji instalacji gospodarowania odpadami.

Cała powierzchnia gminy Działoszyce znajduje się w zlewni rzeki Nidzica, (lewobrzeżny dopływ Wisty), której 7-kilometrowy odcinek przepływa przez południowe krańce gminy.

Najdłuższym ciekim wodnym, jaki ma swoje źródło i ujście na obszarze gminy jest Sancygniówka. Rzeka ta wypływa w północnej części gminy na wysokości 259 m n.p.m., w pobliżu miejscowości Stępcice, skąd płynie niemal równoległe do drogi nr 768 na południe. Następnie przepływa przez Działoszyce i na południe od miasta, w pobliżu miejscowości Szczotko wice, wpada do Nidzicy. Ujście cieku znajduje się na wysokości 208 m n.p.m.

W związku z występowaniem terenów zalewowych w obrębie sieci rzecznej Nidzicy i jej dopływów istnieje potencjalne zagrożenie powodzią. Dlatego też lokalizacja składowisk w sąsiedztwie sieci rzecznej może doprowadzić do rozmycia składowiska, co w konsekwencji prowadzić może do degradacji powierzchni oraz gleb i wód na znacznym obszarze. Konieczne jest więc konsekwentne zapobieganie i likwidacja ewentualnych „dzikich wysypisk” w obszarach zagrożonych powodzią.

Aby zapobiec licznym podtopieniom brzegi Sancygniówki zostały uregulowane na odcinku Działoszyce - Niewiatrowice.

Drugim, co do wielkości, ciekim wodnym w gminie Działoszyce jest rzeka Jakubówka o długości ok. 10 km, ze źródłem w miejscowości Gaik. Ujście Jakubówki do Sancygniówki znajduje się na terenie miasta Działoszyce.

Składowisko odpadów, z którego korzysta Gmina Działoszyce w porozumieniu z Gminą Skalbmierz w Sielcu Biskupim położone jest w sąsiedztwie doliny Nidzicy, ale poza terenem zalewowym, nie występuje więc bezpośrednio zagrożenie powodzią.

Warunki klimatyczne gminy Działoszyce są porównywalne z klimatem Niecki Nidziańskiej. Średnia temperatura najcieplejszego miesiąca (lipca) wynosi 17,5-18,0 °C, natomiast najwyższa temperatura sięga tu 35 °C. Średnie temperatury półrocza zimowego to -3,0 °C do -3,5 °C, choć spadają nawet do -15 °C. Średnia roczna temperatura powietrza waha się tu od 7,5 °C do 8,0 °C.

Roczne sumy opadów na terenie gminy nie należą do najwyższych w województwie i nie przekraczają średnio, 600 mm. Najwięcej opadów występuje latem (36 %) i jesienią (25 %), natomiast w zimie stanowią one 16 % opadów rocznych. Liczba dni z opadem waha się w tym rejonie w granicach 150-160 w ciągu roku.

2.7. Stan środowiska przyrodniczego i aspekty ochrony przyrody i krajobrazu.

Na terenie gminy Działoszyce znajdują się obszary chronionego krajobrazu, w tym fragment otuliny Kozubowskiego Parku Krajobrazowego o łącznej powierzchni wynoszącej 8 795,0 ha.

Na pozostałym obszarze gminy brak jest obszarów chronionych, co głównie wynika z wysokiej intensywności rolnictwa.

Do walorów środowiska przyrodniczego gminy zaliczyć można:

- pomniki przyrody (Sancygniów, Pierocice),
- czyste powietrze (brak większych zakładów przemysłowych, szczególnie uciążliwych dla środowiska).

Do problemów związanych ze stanem środowiska przyrodniczego zaliczyć należy nie rozwiązanie gospodarki ściekowej, co skutkuje nie najlepszym stanem czystości wód powierzchniowych. Realizacja sieci kanalizacyjnej wpłynie korzystnie na jakość rzeki Nidzicy i jej dopływów (Jakubówka).

Zagrożeniem dla walorów przyrodniczych może być powstawanie niekontrolowanych „dzikich wysypisk”, które wymagają likwidacji.

3. Aktualny stan gospodarki odpadami.

Z definicji zawartej w ustawie o odpadach z dnia 27 kwietnia 2001r., poprzez gospodarowanie odpadami rozumie się zbieranie, transport, odzysk i unieszkodliwianie odpadów, w tym także nadzór nad takimi działaniami oraz miejscem unieszkodliwiania odpadów.

W planie gospodarki odpadami dla gminy Działoszyce gospodarowanie odpadami przedstawiono w podziale na trzy główne kategorie odpadów:

- odpady wytworzone w sektorze komunalnym,
- odpady wytworzone w sektorze gospodarczym,
- odpady niebezpieczne.

3.1. Odpady wytworzone w sektorze komunalnym i usługach.

Zgodnie z ustawą o odpadach z dnia 27 kwietnia 2001r. (Dz. U. nr 62, poz. 628 z późniejszymi zmianami), przez odpady komunalne należy rozumieć odpady powstające w gospodarstwach domowych, a także odpady nie zawierające odpadów niebezpiecznych pochodzących od innych wytwórców, które ze względu na swój charakter lub skład są podobne do odpadów powstających w gospodarstwach domowych. Z definicji tej wynika, iż źródłem odpadów komunalnych są również obiekty handlowe, usługowe, rzemiosło, szkolnictwo, obiekty turystyczne, targowiska.

Gospodarowanie odpadami przeanalizowano dla następujących strumieni odpadów wytwarzanych w sektorze odpadów komunalnych:

- odpady komunalne,
- odpady opakowaniowe,
- komunalne osady ściekowe,
- odpady ulegające biodegradacji,
- odpady niebezpieczne wytworzone w sektorze komunalnym.

3.1.1. Odpady komunalne.

Odpady komunalne są to odpady powstające w gospodarstwach domowych, a także odpady nie zawierające odpadów niebezpiecznych pochodzące od innych wytwórców, które ze względu na swój charakter lub skład są podobne do odpadów powstających w gospodarstwach domowych.

W gospodarstwach domowych i obiektach infrastruktury powstają typowe rodzaje odpadów komunalnych (odpady domowe i podobne do domowych) takie jak:

- odpady organiczne ulegające biodegradacji (pochodzenia roślinnego i zwierzęcego),
- papier i tektura (nieopakowaniowe i opakowania z papieru i tektury),
- tworzywa sztuczne,
- materiały tekstylne,
- szkło (nieopakowaniowe i opakowania ze szkła),
- metale (opakowania z blachy stalowej i z aluminium),
- odpady mineralne.

Ponadto w skład strumienia odpadów komunalnych wchodzi również odpady wielkogabarytowe, odpady z budowy i remontów i demontażu obiektów budowlanych, odpady z pielęgnacji terenów zielonych, odpady z czyszczenia ulic i placów oraz odpady niebezpieczne takie jak baterie i akumulatory, świetlówki i chemikalia. Rodzaj wytwarzanych odpadów komunalnych uzależniony jest od zagospodarowania terenu i charakteru prowadzonej produkcji.

Ilość odpadów komunalnych powstających w gminie Działoszyce została wyliczona szacunkowo, według wskaźnika nagromadzenia podanego w „Poradniku” i „Planie gospodarki odpadami dla powiatu pińczowskiego”, dalej zwanym PPGO.

Tabela 1. Szacunkowa masa wytwarzanych odpadów komunalnych w gminie Działoszyce.

Gospodarstwa domowe	Liczba ludności	Współczynnik wytwarzania kg/mieszkańca/rok	Ilość odpadów komunalnych Mg/rok
miasto Działoszyce	1153	155	179
gmina Działoszyce	4845	135	654
Razem	5998	-	833

Ilość odpadów wytworzonych i wywożonych z obszarów wiejskich jest rozbieżna. Odpady zebrane w wielu przypadkach mogą stanowić ok. 60 % ilości wytwarzanej, bowiem część trafia na „dzikie wysypiska”, część jest wykorzystywana jako pasza dla zwierząt lub spalana w lokalnych kotłowniach.

Zbieraniem i transportem odpadów (zarówno nieczystości stałych, jak i płynnych) z terenu gminy zajmuje się Urząd Miasta i Gminy w Działoszycach. Zorganizowanym zbieraniem odpadów komunalnych objętych jest 18 % gospodarstw.

Odpady komunalne w postaci płynnej z gospodarstw nie podłączonych do sieci kanalizacyjnej w mieście Działoszyce oraz z gospodarstw objętych zbiórką nieczystości płynnych wywożone są do oczyszczalni ścieków w Kazimierzy Wielkiej (tab. 2).

Podstawowym sposobem unieszkodliwiania odpadów komunalnych w gminie jest składowanie na wysypisku zlokalizowanym na terenie gminy Skalbierz, w Sielcu Biskupim (tab. 2).

Skład odpadów.

Artykuł 15 ustawy o odpadach stanowi, iż plan gospodarki odpadami powinien opisywać rodzaje, ilości i źródła odpadów podlegających odzyskowi i unieszkodliwianiu. Znajomość składu odpadu pozwoli na określenie możliwości ich segregacji, odzysku (w tym recyklingu i unieszkodliwiania).

Tabela 2. Masa odpadów komunalnych z terenu gminy Działoszyce objętych zbiórką i wywozem przez UMiG w latach 2000-2003r.

Gospodarstwa domowe	Ludność	Liczba ludności objętej zbiórką odpadów	Liczba gospodarstw objętych zbiórką odpadów	Odpady komunalne płynne (nieczystości płynne)		Odpady składowane stałe	
				rok	[Mg]	rok	[Mg]
Miasto i gmina Działoszyce	5998	1047	230	2000	3240,0	2000	327,7
				2001	3834,0	2001	344,2
				2002	2766,5	2002	356,2
				2003	2736,0	2003	352,8

Skład odpadów można określić dwoma metodami:

bezpośrednią - pomiar składu i właściwości technologicznych odpadów,

wskaźnikową - zastosowanie określonych wartości wskaźników dla każdego rodzaju odpadów.

Na składowisko trafiają odpady komunalne wymieszane, jedynie przed zdeponowaniem wykonuje się szacunkowe analizy składu i ilości odpadów komunalnych. Ze względu na brak możliwości zastosowanie metody bezpośredniej (nie badano składu odpadów wytwarzanych na terenie gminy) zastosowano metodę wskaźnikową, opierając się na „Poradniku”.

Tabela 3. Przybliżony skład morfologiczny odpadów komunalnych wytwarzanych na terenie gminy Działoszyce

Rodzaj odpadów	Wskaźnik % (wagowy)	Ilość odpadów (Mg/rok)
Odpady organiczne	7	58,31
Papier i tektura	18	149,94
Tworzywa sztuczne	10	83,30
Szkło	28	233,24
Fracja drobna	9	74,97
Żelazo i inne metale	11	91,63
Pozostałe odpady palne	8	66,64
Pozostałe odpady niepalne	9	74,97
Razem	100	833

Przybliżony skład odpadów komunalnych składowanych na wysypisku śmieci w Sielcu Biskupim (odpady dowożone są z części gminy Kazimierza Wielka, Czarnocin i Działoszyce) przedstawia poniższa tabela. Dane uzyskane zostały w wyniku badań składu odpadów deponowanych w Sielcu Biskupim prowadzonych dla potrzeb „Planu gospodarki odpadami powiatu kazimierskiego”.

Tabela 4. Przybliżony skład odpadów komunalnych w Sielcu Biskupim.

Rodzaj odpadu	Udział [% wag]
Tworzywa sztuczne - twarde	3,05
Tworzywa sztuczne - folie	4,55
Tekstylia	4,39
Makulatura	21,09
Guma	0,38
Złom	2,14
Szkło	22,32
Odpady organiczne	17,17
Gruz	3,36
Fracja poniżej 5 cm	21,55

Źródło: Dane UMiG w Skalbierzu.

3.1.2. Odpady wytwarzane w sektorze handlowym i publicznym.

Odpady z sektora handlowego i publicznego są podobne do odpadów powstających w zabudowie mieszkaniowej, jednakże charakteryzują się innym składem morfologicznym - zawierają w większości odpady opakowaniowe, przy niewielkim udziale odpadów organicznych.

Dane o ilości obecnie wytwarzanych odpadów z tych źródeł są nieosiągalne. Na ogół odpady te są zbierane razem z pozostałymi odpadami komunalnymi.

Odpady opakowaniowe

Przez odpady opakowaniowe w myśl ustawy z dnia 11 maja 2001 roku o opakowaniach i odpadach opakowaniowych (Dz. U. Nr 63, poz. 638 z późn. zm.) - rozumie się wszystkie opakowania, w tym opakowania wielokrotnego użytku wycofane z ponownego użycia, stanowiące odpady w rozumieniu przepisów o odpadach, z wyjątkiem odpadów powstających w procesie produkcji opakowań. Głównym wytwórcą odpadów opakowaniowych jest sektor handlu i usług.

Plan gospodarowania tymi odpadami uwzględnia wytyczne zawarte w „Wojewódzkim planie gospodarki odpadami” w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów opakowaniowych oraz ograniczania ich deponowania na składowisku.

Sprawę odzysku i recyklingu odpadów opakowaniowych i użytkowych reguluje rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 29 maja 2003r. (Dz. U. Nr 104, poz. 982). Odzysk odpadów opakowaniowych odbywa się w niewielkim procencie. Odpady opakowaniowe są częściowo oddawane lub sprzedawane lub częściowo wysegregowane na składowisku odpadów w Sielcu.

Tabela 5. Zagospodarowanie i unieszkodliwianie odpadów opakowaniowych.

Rodzaj materiału opakowaniowego	Odzysk i unieszkodliwianie
Papier i tektura	- zagospodarowanie we własnym zakresie - składowisko odpadów w Sielcu Biskupim
Tworzywa sztuczne	- składowisko odpadów w Sielcu Biskupim
Stal	- firmy zajmujące się skupem - dostawcy towarów
Aluminium	- firmy zajmujące się skupem - składowisko odpadów w Sielcu Biskupim
Szkło	- składowisko odpadów w Sielcu Biskupim
Drewno	- odbiorcy indywidualni - zagospodarowanie we własnym zakresie - składowisko odpadów w Sielcu Biskupim
Pozostałe odpady opakowaniowe	- firmy zajmujące się skupem - składowisko odpadów w Sielcu Biskupim

3.1.3. Komunalne osady ściekowe.

Odpady powstające w oczyszczalni ścieków to osady ściekowe, skratki, odpady z płaskowników. Jedyne osady ściekowe jakie powstają na obszarze gminy Działoszyce pochodzą z kontenerowej oczyszczalni ścieków komunalnych typu KOS na terenie miasta Działoszyce, do której podłączona jest sieć kanalizacyjna o długości 700 mb. Oczyszczalnia znajduje się w zarządzie Związku Międzygminnego „Nidzica” w Kazimierzy Wielkiej. Unieszkodliwianie osadów ściekowych w oczyszczalni odbywa się w zakresie w/w Związku. Na podstawie danych uzyskanych z ewidencji Związku Międzygminnego „Nidzica” sporządzono poniższe zestawienie:

Tabela 6 Ilość osadów ściekowych wytworzonych na terenie gminy Działoszyce.

Gmina	Ludność ogółem	Ludność miejska	Ludność wiejska	Ludność obsługiwana przez gminne oczyszczalnie ścieków w roku 2002	Wytworzone osady ściekowe	
					rok	[Mg]
Miasto i gmina Działoszyce	5998	1153	4845	328	1999	1,26
					2000	1,35
					2001	1,26
					2002	1,17
					2003	1,24

Gmina jest również na etapie przygotowań do wykonywania magistrali kanalizacyjnej Działoszyce-Skalbmierz o łącznej długości 6,5 km.

Projektowana nowa sieć kanalizacyjna będzie odprowadzać ścieki kolektorem przesyłowym do oczyszczalni ścieków w Kazimierzy Wielkiej.

3.1.4. Odpady ulegające biodegradacji.

W sektorze komunalnym odpady ulegające biodegradacji to przede wszystkim odpady kuchenne (pochodzenia roślinnego i zwierzęcego), odpady zielone, papier i tektura oraz częściowo tekstylia.

Gmina Działoszyce nie prowadzi selektywnej zbiórki w/w odpadów. Są one deponowane na składowisku w Sielcu Biskupim (gmina Skalbmierz) wraz ze strumieniem odpadów komunalnych.

Na terenie gminy Działoszyce, w dużym stopniu odpady kuchenne i inne ulegające biodegradacji są wykorzystywane i zagospodarowywane przez wytwórców we własnym zakresie, m.in. często są kompostowane i wykorzystywane na miejscu w przydomowych ogrodach i gospodarstwach. Część jest deponowana na składowisku wraz ze strumieniem odpadów komunalnych. W gminie nie prowadzi się kompostowania odpadów ulegających biodegradacji, wydzielonych ze strumienia odpadów komunalnych.

3.1.5. Odpady niebezpieczne wytworzone w sektorze komunalnym.

W gminie Działoszyce nie prowadzona jest szczegółowa ewidencja odpadów niebezpiecznych wytworzonych w sektorze komunalnym, brak jest również kompleksowego systemu zbierania i unieszkodliwiania tych odpadów.

Podstawowe dane o odpadach niebezpiecznych uzyskano w oparciu o dane zawarte w „Powiatowym planie gospodarki odpadami” oraz w oparciu o wskaźniki zamieszczone w „Wojewódzkim Programie Gospodarki Odpadami” dostosowane do warunków powiatu pińczowskiego.

Jak wynika z analizy zebranych materiałów, na terenie gminy wśród odpadów niebezpiecznych wytwarzanych w gospodarstwach domowych dominują baterie i akumulatory, lampy fluorescencyjne, zużyte oleje, przeterminowane leki i środki chemiczne. Odpady te nie są ewidencjonowane. Na ogół trafiają do strumienia odpadów komunalnych i wraz z nimi są deponowane na składowiskach. Okresowo zbierane są przeterminowane leki zebrane w aptece. Zużyte, akumulatory zbierane są przez sklepy z częściami i akcesoriami samochodowymi. Na terenie gminy nie jest prowadzona zorganizowana zbiórka odpadów niebezpiecznych wytworzonych w gospodarstwach domowych.

Według powiatowego planu gospodarki odpadami w 2002r. szacunkowa ilość odpadów niebezpiecznych wytworzona w gospodarstwach domowych gminy Działoszyce wynosiła ok. 6,2 Mg/rok, co w podziale na rodzaje przedstawiono w poniższym zestawieniu.

Tabela 7. Zestawienie szacunkowej ilości odpadów niebezpiecznych wytworzonych w gospodarstwach domowych w gminie Działoszyce

Odpady niebezpieczne	Gmina i miasto Działoszyce
[Mg/rok]	
Baterie i akumulatory	0,60
Leki cytotoksyczne i cytostatyczne	0,48
Farby, tusze, farby drukarskie, kleje, lepiszczce i żywice zawierające substancje niebezpieczne	2,04
Lampy fluorescencyjne i inne odpady zawierające rtęć	0,06
Rozpuszczalniki	1,38
Kwasy i alkalia	0,30
Oleje i tłuszcze inne niż wymienione w 200125	0,18
Odczynniki fotograficzne	0,06
Urządzenia zawierające freony	0,24
Środki ochrony roślin I i II klasy toksyczności	0,06
Zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne zawierające niebezpieczne składniki	0,60
Detergenty zawierające substancje niebezpieczne	0,06
Drewno zawierające substancje niebezpieczne	0,12
Razem	6,18

3.2. Odpady wytwarzane w sektorze gospodarczym.

Na odpady z przemysłu składają się odpady komunalne oraz odpady z procesów technologicznych. Ponieważ teren gminy Działoszyce nie jest rejonem uprzemysłowionym, głównie działalność gospodarcza prowadzona jest w sektorze rolniczym i spożywczym. Z tego też powodu skład omawianych odpadów jest bardzo zbliżony do składu odpadów komunalnych wytwarzanych na terenie gminy.

Nie zawsze są one prawidłowo klasyfikowane zarówno przez wytwarzających jak i transportujących.

Przybliżony skład morfologiczny odpadów komunalnych wytwarzanych na terenie gminy przedstawia tabela nr 3.

3.2.1. Odpady z sektora budowlanego.

Na odpady z sektora budowlanego składają się głównie odpady z rozbiórek obiektów jak np. gruz ceglany, materiały ceramiczne, beton, elementy gipsowe oraz odpady z budowy nowych budynków. Do tej grupy należą również inne rodzaje odpadów, jak np. drewno, stal, odpady opakowaniowe, odpady niebezpieczne (w tym odpady z azbestu, elektryczne i elektroniczne oraz odpady z obróbki powierzchni).

Ilość powstających na terenie gminy Działoszyce odpadów budowlanych jest trudna do określenia biorąc po uwagę to, że duża jej część jest wykorzystywana do budowy fundamentów, dróg oraz niwelacji i rekultywacji terenu, dlatego też w poniższej tabeli zamieszczono dane oszacowane na podstawie wskaźników zawartych w „Poradniku”.

Tabela 8. Szacunkowa ilość odpadów budowlanych powstających w gminie Działoszyce (wskaźnik nagromadzenia wg „Poradnika”)

Gmina	Liczba mieszkańców	Wskaźnik kg/mieszkaniec/rok	Ilość odpadów budowlanych MG/rok
Działoszyce	5998	40	240

3.2.2 Odpady z pozostałych gałęzi przemysłu

Należy tu wymienić odpady z grupy 02, w tym odpady powstające w wyniku działalności zakładów piekarniczych oraz młynów gospodarczych (kod 02 06 99). Odpady te są odbierane i zagospodarowywane przez odbiorców indywidualnych.

W przypadku odpadów pochodzenia zwierzęcego z podgrupy 02 02 składowanie powinno być prowadzone pod ścisłym nadzorem weterynaryjnym z uwagi na możliwość wystąpienia u bydła gąbczastej encefalopatii mózgu - BSE. Gmina Działoszyce posiada podpisaną umowę z funkcjonującym na terenie powiatu pińczowskiego Punktem Zbiórki Padliny - Mariusz Lange, który zajmuje się zbieraniem i magazynowaniem odpadów. Jednak ze względu na znikome ilości powstających na terenie gminy odpadów tego typu nie jest prowadzona w tym zakresie ewidencja.

Z pozostałych gałęzi działalności, o niewielkim udziale procentowym w całości powstających odpadów, zasługuje działalność, w wyniku której powstają odpady zaliczane do grupy 16 (odpady nieujęte w innych grupach).

Na terenie gminy Działoszyce przeważają natomiast odpady nieorganiczne - zużyte opony i elementy ze złomowania samochodów.

3.3. Odpady niebezpieczne.

W oparciu o decyzje wydane na wytwarzanie odpadów i dane zebrane od wytwórców odpadów oraz w Urzędzie Gminy, wśród odpadów do unieszkodliwiania w najbliższych latach znajdują się:

- oleje odpadowe (z wyłączeniem olejów jadalnych),
- akumulatory i baterie,
- wycofane z eksploatacji samochody,
- środki ochrony roślin,
- odpady zawierające azbest,

Według danych Urzędu Miasta i Gminy podmioty gospodarcze działające na terenie gminy we własnym zakresie organizują składowanie i unieszkodliwianie powstających odpadów niebezpiecznych na podstawie porozumień z uprawnionymi do tego typu działalności firmami.

Na terenie gminy brak jest urządzeń zawierających PCB, które według polskiego prawodawstwa zaliczane są do substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska.

Oleje odpadowe

Są to głównie wszelkiego rodzaju zużyte oleje silnikowe i przekładniowe oraz oleje hydrauliczne. Głównym źródłem powstawania tego typu odpadów są urządzenia i środki transportu pracujące w zakładach produkcyjnych lub mechaniki pojazdowej. Podmioty zajmujące się skupem lub sprzedażą olejów likwidują odpady po tych produktach we własnym zakresie na podstawie umów podpisanych z firmami posiadającymi zezwolenia na unieszkodliwianie tych odpadów. Gmina Działoszyce jednak nie prowadzi inwentaryzacji ilości tego typu odpadów.

Akumulatory i baterie

Według informacji uzyskanych u podmiotów gospodarczych akumulatory pochodzą z eksploatacji wózków widłowych i samochodów ciężarowych. Zużyte, gromadzone są w odpowiednio oznaczonych skrzyniach i składowane w miejscu wydzielonym. Po zgromadzeniu odpowiedniej ilości odbierane są przez uprawnione do tego firmy, z którymi podmioty podpisały stosowne umowy współpracy i przekazywane są do utylizacji. Małogabarytowe baterie i akumulatory nie są zbierane i poddawane odzyskowi. Są unieszkodliwiane przez składowanie.

Wycofane z eksploatacji samochody

Ustawa z 1997 roku o odpadach uregulowała sprawy związane z demontażem środków transportu wycofanych z eksploatacji. Wprowadzone zmiany umożliwiają bardziej ścisłą kontrolę nad jednostkami wytwarzającymi odpady związane z demontażem samochodów. Na terenie gminy Działoszyce nie prowadzą działalności jednostki posiadające decyzję na wytwarzanie odpadów niebezpiecznych związanych z demontażem wycofanych z eksploatacji środków transportu. Odpady te są odbierane indywidualnie od podmiotów sektora gospodarczego przez uprawnione firmy utylizacyjne.

Środki ochrony roślin

Z uwagi na rolniczy charakter gminy problem wytwarzania i składowania odpadów pochodzących ze środków ochrony roślin ma szczególne znaczenie. Jednak z uwagi na wysokie ceny tych środków i formę opakowań w dystrybucji detalicznej, obecnie znikoma część środków ochrony roślin ulega przeterminowaniu. Powstają głównie odpady opakowaniowe po tych środkach. Najczęściej stosowanymi obecnie środkami ochrony roślin w rolnictwie są: środki chwastobójcze, owadobójcze, grzybobójcze i zapraw nasiennych. Gmina Działoszyce nie stworzyła jeszcze systemu odbioru i unieszkodliwiania opakowań po tego typu środkach. Aktualnie znaczna część tych odpadów trafia na składowisko w Sielcu Biskupim wraz z masą odpadową. Jest to niezgodne z ustawą o opakowaniach i odpadach opakowaniowych, która weszła w życie 1 stycznia 2002r. i wprowadza obowiązek odbierania za pośrednictwem sprzedawców, przez importerów i producentów, na własny koszt, opakowań wielokrotnego użytku i odpadów opakowaniowych po tych substancjach.

Odpady zawierające azbest

Azbest, z uwagi na swoje zalety był szeroko stosowany do produkcji wyrobów budowlanych, między innymi płyty znalazły szerokie zastosowanie do wykonywania pokryć dachowych. Najwięcej odpadów zawierających azbest, na terenie gminy powstanie przy wymianie pokryć dachowych, zakładanej w ramach realizacji ogólnokrajowego Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski.

Na terenie gminy Działoszyce nie prowadzi się inwentaryzacji materiałów zawierających azbest, dlatego ilość tych materiałów została oszacowana na potrzeby powiatowego planu gospodarki odpadami na podstawie liczby gospodarstw i procentu zagród pokrytych tymi materiałami (tabela 9).

Tabela 9 Ilość wyrobów zawierających azbest wbudowanych w obiektach budowlanych miejskich i wiejskich gminy Działoszyce

Ludność Gminy ogółem	Ludność miejska	Ludność wiejska	Szacunkowa ilość wyrobów azbestowych - wieś		Szacunkowa ilość wyrobów azbestowych - miasto		Szacunkowa ilość wyrobów azbestowych w gminie	
			[m ²]	[Mg]	[m ²]	[Mg]	[m ²]	[Mg]
5 998	1 153	4 845	63 973	704	31 987	352	95 960	1 056

Konieczne jest zewidencjonowanie budynków (mieszkalnych i gospodarczych) na terenie gminy posiadających pokrycia cementowo-azbestowe (zał. 1) i podpisanie umowy z firmą zajmującą się odbiorem i transportem na odzysk odpadów zawierających azbest w przypadkach rozbiórek i remontów pokryć dachowych.

Odpady medyczne i weterynaryjne

Odpady medyczne to odpady powstające w zakładach opieki zdrowotnej (szpitalach, domach pomocy społecznej) i w ośrodkach zdrowia.

Gmina nie posiada na swoim terenie szpitali i Domów Pomocy Społecznej. W granicach gminy funkcjonuje jedna przychodnia zdrowia w Działoszycach oraz jej filia w sołectwie Stępcovice. Należy uznać, iż ilość wytwarzanych odpadów medycznych pozostanie niezmienna w najbliższych latach. Według danych Urzędu Miasta i Gminy Przychodnia Zdrowia w Działoszycach oraz jej filia wytwarza średnio 0,085-0,100 Mg odpadów medycznych na rok. Odpady te są odbierane przez firmę SPAL-MED. - Książ Wielki.

Zbiórka i unieszkodliwianie odpadów weterynaryjnych z terenów Gminy Działoszyce jest prowadzona na podstawie umowy podpisanej z firmą Punkt Zbiórki Padliny - Mariusz Lange oraz przez firmę „SARIA Małopolska” sp. z o.o w Krakowie. Nie prowadzona jest jednak przez Gminę inwentaryzacja odpadów tego typu. Z uwagi na rolniczy charakter gminy, gdzie prawie we wszystkich gospodarstwach hodowane są zwierzęta, należy brać pod uwagę fakt grzebania padłych zwierząt najczęściej w przypadkowych miejscach przez właścicieli. Dlatego niezbędne jest poinformowanie mieszkańców, o iż do odbioru padłych zwierząt na terenie województwa świętokrzyskiego upoważnione w/w firmy, które posiadają zawarte umowy z Wojewódzkim Inspektorem Weterynarii w Kielcach.

3.4. Import i eksport odpadów.

Gmina Działoszyce główną masę odpadów składowuje, na podstawie porozumienia z gminą Skalbierz na wysypisku w Sielcu Biskupim. Nieczystości płynne natomiast wywożone są na mocy porozumienia ze Związkiem Mię-

dzygminnym „Nidzica” do oczyszczalni ścieków w Kazimierzy Wielkiej. Ilość odpadów stałych i płynnych wywożonych poza teren gminy Działoszyce przedstawia tabela 2. str. 17. Na terenie gminy nie prowadzi się importu odpadów.

3.5. Rodzaj oraz moc przerobowa istniejących instalacji i urządzeń do odzysku i unieszkodliwiania odpadów.

W granicach gminy Działoszyce odpady unieszkodliwia się poprzez składowanie na składowisku w Sielcu Biskupim oraz odprowadzanie ścieków siecią kanalizacyjną do miejscowej oczyszczalni ścieków.

Składowisko odpadów komunalnych w Sielcu Biskupim zarządzane jest przez Urząd Miasta i Gminy w Skalbmierzu ul. Kościuszki 1. Wywóz odpadów komunalnych wytworzonych na terenie gminy Działoszyce na teren składowiska prowadzi Urząd Miasta i Gminy w Działoszycach na podstawie porozumienia zawartego z Zarządcą składowiska.

Informacje o składowisku odpadów w Sielcu Biskupim pozyskane zostały na podstawie danych z UMiG w Skalbmierzu.

Składowisko w Sielcu Biskupim usytuowane jest po północnej stronie drogi Kazimierza Wielka - Skalbmierz, około 1,5 km na wschód od Skalbmierza. Składowisko zostało wybudowane w 1986r. Do składowania odpadów wykorzystano, po uprzednim uszczelnieniu dna gliną, wyrobisko po eksploatacji gipsów o głębokości 3,0 m od strony NE i 8,0 m od strony SW. Jest to składowisko podziemowo-nadziemowe. Jest ono zbliżone kształtem do prostokąta o wymiarach 142 x 174 m, z dłuższym bokiem równoległym do drogi Skalbmierz - Kazimierza Wielka. Powierzchnia składowiska wynosi 2,52 ha.

Czasza składowiska o powierzchni 0,92 ha ograniczona jest ścianami wyrobiska od strony N i E, natomiast wałem ziemnym od zachodu i zrehabilitowaną częścią składowiska od strony południowej. Teren wyrobiska ogrodzony jest siatką metalową, wjazd na teren składowiska odbywa się przez bramę wjazdową zlokalizowaną od strony wschodniej.

Na składowisku znajdują się urządzenia służące do prawidłowego funkcjonowania obiektu:

- budynek socjalno-biurowy,
- brodzik dezynfekcyjny,
- spychacz gąsienicowy,
- samochód ciężarowy do przewozu kontenerów,
- ciągnik z przyczepą,
- drenaż odcieków,
- zbiornik odcieków,
- dwie wiaty na surowce wtórne,
- trzy otwarte boksy na surowce wtórne.

Wzdłuż ogrodzenia składowiska istnieje pas zieleni izolacyjnej - głównie są to sadzone w poprzednich latach krzewy i drzewa liściaste oraz pojedyncze sosny.

Na składowisku w Sielcu Biskupim deponowane są odpady komunalne z terenu miasta i gminy Skalbmierz, oraz gmin Kazimierza Wielka, Czarnocin i Działoszyce.

Odpady są rejestrowane przy wjeździe, ale nie ważone ze względu na brak urządzeń ważących. Do końca 2001 roku na składowisku zgromadzono 143 040 m³ odpadów. Na składowisko trafiają zmieszane odpady komunalne z gospodarstw domowych i jednostek użyteczności publicznej, skratki z oczyszczalni ścieków w Kazimierzy Wielkiej, popiół, żużel i inne. Nie jest prowadzona zorganizowana segregacja odpadów mimo istniejących boksów i wiat na surowce wtórne. Pojemność składowiska odpadów możliwa do wykorzystania wynosi 225 000 m³.

Instrukcja eksploatacji składowiska w Sielcu Biskupim zatwierdzona decyzją Starosty Kazimierskiego dopuszcza do deponowania na składowisku następujące rodzaje odpadów:

- 02 04 - odpady z przemysłu cukierniczego,
- 17 01 01 - odpady betonu oraz gruz betonowy z rozbiórek i remontów,
- 17 01 02 - gruz ceglany,
- 17 05 04 - gleba i ziemia, w tym kamienie, nie zawierające substancji niebezpiecznych,
- 20 03 01 - niesegregowane (zmieszane) odpady komunalne,
- 20 03 02 - odpady z targowisk,
- 20 03 07 - odpady wielkogabarytowe,
- 20 03 03 - odpady z czyszczenia ulic i placów,
- 19 08 01 - skratki,
- 19 08 02 - zawartości płaskowników,
- 19 09 - odpady z uzdatniania wody pitnej i wody do celów przemysłowych.

Zgodnie z zaleceniami „Planu Gospodarki Odpadami dla Województwa Świętokrzyskiego” składowisko odpadów w Sielcu Biskupim będzie przebudowane do końca 2009r. i będzie prowadzić monitoring zgodnie z obowiązującymi przepisami. Starosta powiatu Kazimierskiego wydał decyzję administracyjną (22.12.2003r.) zo-

bowiązącą Urząd Miasta i Gminy w Skalbmierzu jako zarządzającego składowiskiem w Sielcu Biskupim do dostosowania do 31 grudnia 2005 roku jego funkcjonowania do wymogów przepisów o odpadach w zakresie:

- systematycznego monitoringu składowiska odpadów,
- prowadzenia segregacji odpadów, dowożonych na składowisko,
- wyznaczenie punktu czasowego magazynowania odpadów niebezpiecznych wysegregowanych z masy odpadów komunalnych,
- wyposażenie składowiska w wagę samochodową,
- utrzymanie wokół składowiska obszaru górniczego użytkowania o szerokości 250 m od granic obiektu,
- utrzymanie pasa zieleni wokół składowiska o szerokości 10 m,
- wykonanie reperów geodezyjnych.

Odpady komunalne płynne unieszkodliwia się na terenie przy pomocy odprowadzania ścieków do miejscowej oczyszczalni ścieków w Działoszycach oraz wywożeniem samochodem asenizacyjnym pozostałych nieczystości płynnych do oczyszczalni ścieków w Kazimierzy Wielkiej. Transport tego typu odpadów prowadzi Urząd Miasta i Gminy w Działoszycach na podstawie porozumienia ze Związkiem Międzygminnym „Nidzica”.

Oczyszczalnia ścieków jest położona we wschodniej części m. Działoszyce na prawym brzegu rzeki Jakubówki stanowiącej, równocześnie bezpośredni odbiornik ścieków oczyszczonych. Oczyszczalnia została oddana do eksploatacji w 1994 roku.

Ryc. 2. Lokalizacja oczyszczalni ścieków w Działoszycach

W chwili obecnej teren oczyszczalni jest zagospodarowany i wyposażony w następujące urządzenia technologiczne służące do oczyszczania ścieków oczyszczonych:

- budynek techniczny
- punkt zlewny
- pompownię główną ze zbiornikiem uśredniającym
- dwa kontenery KOS-3
- filtr koksowy
- osadnik wtórny
- zbiornik osadu
- komora pomiarowa ścieków
- kaskada napowietrzająca
- rurociągi technologiczne/ linie kablowe energetyczne i oświetleniowe
- droga dojazdowa i plac wewnętrzny
- ogrodzenie

W bezpośrednim otoczeniu oczyszczalni znajdują się:

- od strony południowej - rzeka Jakubówka i droga gminna w kierunku miejscowości Chałupki
- od strony wschodniej - tereny o luźnej zabudowie
- od strony północnej - Obiekty Szkolne
- od strony zachodniej - tereny o luźnej zabudowie

Całość działki zajmuje około 0,1774 ha.

Eksploatację oczyszczalni prowadzi Związek Między gminny Komunalny NIDZICA z siedzibą w 28-500 Kazimierza Wielka ul. Zielona 12, któremu były Zakład Komunalny Wielobranżowy przekazał obiekty oczyszczalni w eksploatację.

Działalność Związku prowadzona jest w następującym zakresie:

- administrowania i obsługi oczyszczalni oraz ujęć wody
- administrowania komunalnych sieci wodno-kanalizacyjnych,
- usług transportowych różnego rodzaju
- odbioru ścieków wozami asenizacyjnymi
- usług sprzętem mechanicznym typu koparki, spychacze
- wykonawstwo przyłączy wodno-kanalizacyjnych

Oczyszczalnia została oddana do eksploatacji w 1994 roku. Przepustowość projektowana 2 kontenerów wynosi 100 m³/dobę, natomiast pozwolenie wodnoprawne dopuszcza przyjęcie średniodobowo 83,3 m³ ścieków. W czasie deszczu dopływają również ścieki opadowe, których ilość nie jest możliwa do określenia. Średnia ilość ścieków bytowo-gospodarczych kierowana na oczyszczalnię wynosi średnio 73,0-74,0 m³/dobę. Średnia ilość ścieków doprowadzanych do oczyszczalni w ciągu roku wynosi ok. 26 645 m³. Są to ilości ścieków doprowadzanych na oczyszczalnię systemem kanalizacji grawitacyjnej.

Średnia ilość osadów ściekowych wytwarzanych w oczyszczalni wynosi 0,16 m³/dobę czyli ponad 58 m³/rok (ok. 2 Mg/rok).

Odbiornikiem ścieków oczyszczonych jest rzeka Jakubówka stanowiąca dopływ rzeki Sancygniówki. Ścieki wprowadzane są do rzeki Jakubówki w km 1+500 m jej biegu przy średnim przepływie dobowym odbiornika 9244,8 m³/dobę. Ilość ścieków odprowadzanych z oczyszczalni nie przekracza maksymalnie 100 m³/dobę.

Oczyszczalnia typu KOS - 2x50 w chwili obecnej nie osiąga wymaganego stopnia oczyszczania. Przyczynami tego są:

- przestarzała konstrukcja dobrej technologii oczyszczania
- wrażliwość na przeciążenia hydrauliczne ładunkami i warunki pogodowymi
- brak dobrego systemu kanalizacji i kierowanie na oczyszczalnię nadmiernej ilości ścieków dowożonych a dodatkowo przy opadach nadmiernej ilości wód deszczowych
- wyeksploatowane urządzenia takie jak: krata koszowa, pompy podające ścieki surowe, koryta przelewowe - rozdzielcze zamontowanych w kontenerze, kryzy napowietrzające, tarcze złoża biologicznego, łożyska, wały, koryta odpływowe, zbiornik osadu
- konstrukcja KOS-a i jej obudowa jest skorodowana, niemożliwością jest uzyskanie szczelności poszczególnych komór,
- brak jest producentów oryginalnych części zamiennych, a dorabiane systemem gospodarczym ulegają częstym awariom,
- w okresie zimowym następuje zamarzanie złoża biologicznego i tarcz obrotowych, zamarzają również rurociągi doprowadzające,
- zastosowana rozległa technologia w postaci licznych obiektów towarzyszących utrudnia prawidłową eksploatację (filtr koksowy napowietrzany, osadnik wtórny),

- duża ilość urządzeń wymusza ciągłą kontrolę 2 razy dziennie w zakresie: uruchamiania i zatrzymywania urządzeń technologicznych (pompy, napędy), konserwacji elementów mechanicznych, smarowanie oraz ochrona przed korozją, wykonywanie czynności technologicznych (spust osadu, kożucha, regulacja i pomiar przepływów, ocena efektu działania oczyszczalni), kontroli szczelności zasuw i sond probierczych zbiornika oczyszczalni oraz instalacji elektrycznych.

Oczyszczalnia ścieków w Działoszycach eksploatowana jest na podstawie decyzji Starosty pińczowskiego o udzieleniu pozwolenia wodnoprawnego na odprowadzanie do rzeki Jakubówki oczyszczonych ścieków sanitarnych oraz na eksploatację urządzeń do oczyszczania ścieków w terminie do końca 2006 roku.

W przypadku pojawiających się sezonowo „dzikich wysypisk” są one likwidowane przez Urząd Miasta i Gminy.

Podstawowym systemem zbierania odpadów w gminie jest system mieszany, prowadzący do powstawania jednego strumienia niesegregowanych odpadów komunalnych.

Ze względu na brak selektywnej zbiórki odpadów, na składowisko wraz z całą masą odpadów trafiają niebezpieczne odpady komunalne np. baterie, przeterminowane leki lub inne środki toksyczne.

Obecny stan gospodarki odpadami w gminie nie spełnia zadań polityki w zakresie zapobiegania i minimalizacji odpadów, dlatego niezbędne jest tworzenie i wdrażanie odpowiednich programów i planów racjonalnej gospodarki odpadami komunalnymi.

Zadania z zakresu gospodarki odpadami zawiera „Strategia Rozwoju Powiatu pińczowskiego”, którego jednym z projektów jest „Racjonalna gospodarka odpadami komunalnymi”.

Celem omawianego projektu jest:

- Założenie spółki z o.o. ds. gospodarki odpadami komunalnymi celem wprowadzenia selektywnej zbiórki odpadów komunalnych „u źródeł” ich powstawania,
- Wybudowanie zakładu utylizacji (stacje segregacji, składowisko i kompostownia) korzystając z tanich źródeł finansowania - dotacje, pożyczki preferencyjne, kredyty.

Gmina na terenie której powstanie składowisko obejmie 51 % udziałów. Pozostałą część udziałów obejmą gminy pozostałe proporcjonalnie do liczby mieszkańców.

Dla stworzenia prawidłowego systemu gospodarki odpadów do zadań Gminy należy więc:

- wdrożenie systemu segregacji odpadów komunalnych i zbiórka odpadów niebezpiecznych występujących w strumieniu odpadów komunalnych,
- wykonanie inwentaryzacji miejsc i rodzaju występowania wyborów zawierających azbest i stworzenie systemu zbiórki i unieszkodliwiania odpadów powstających przy wymianie elementów zawierających azbest,
- prowadzenie edukacji ekologicznej społeczeństwa.

Zadania z zakresu gospodarki odpadami zawiera również program Związku Międzygminnego Komunalnego „Nidzica” skupiającego gminy Kazimierza Wielka, Skalbierz, Działoszyce - pow. pińczowski i Słaboszów - woj. małopolskie.

Związek przyjmuje ścieki z szamb do oczyszczalni w Kazimierzy Wielkiej. Ustabilizowane osady ściekowe składowane są na składowisku w Sielcu Biskupim.

4. Prognozowane zmiany w zakresie gospodarki odpadami.

Prognozę zmian ilości oparto na wynikach analizy stanu aktualnego. Na zmiany ilości i jakości wytwarzanych na danym terenie odpadów wpływ mają:

- zmiany demograficzne,
- ekonomiczno-społeczne, związane ze stopniowym rozwojem gospodarczym,
- postawy proekologiczne.

4.1. Odpady wytwarzane w sektorach komunalnym i usługach.

4.1.1. Odpady komunalne.

Na podstawie przewidywanych zmian demograficznych oraz opracowanych wskaźników zmian ilości wytwarzanych odpadów, sporządzono prognozę zmian ilości wytwarzanych na terenie gminy odpadów w latach 2005, 2010 i 2014.

Na prognozowanie zmian wielkości strumienia odpadów komunalnych składają się 2 czynniki: liczba ludności i jednostkowy wskaźnik wytwarzania odpadów liczony w kg/mieszkańca/rok, którego zmiany wynikają z przesłanek rozwoju gospodarczego.

Tabela 10. Zmiany ilości wytwarzanych odpadów komunalnych w latach 2003-2014 na terenie gminy Działoszyce.

Wyszczególnienie	Ilość odpadów wytwarzanych (Mg/rok)			
	2003r.	2005r.	2010r.	2014r.
Ilość wytwarzanych odpadów (przy liczbie mieszkańców na obecnym poziomie)	830	1391 [232]	1475 [246]	1523 [254]

Dane prognozowane opracowano na podstawie „spodziewanego wskaźnika ilości wytwarzanych odpadów [kg/mieszkańca/rok]” wg „Poradnika...”

Tabela 11. Prognoza wytwarzania odpadów komunalnych w przybliżonym składzie morfologicznym na terenie gminy Działoszyce.

Rodzaj odpadów	Wskaźnik (%) wagowy	Ilość wytwarzanych odpadów w latach (Mg/rok)			
		2003	2005	2010	2014
Odpady organiczne	7	58,31	97,3	103,2	106,6
Papier i tektura	18	149,94	250,4	265,5	274,1
Tworzywa sztuczne	10	83,30	139,1	147,5	152,3
Szkło	28	233,24	389,5	413,0	426,4
Fracja drobna	9	74,97	125,2	132,8	137,1
Żelazo i inne metale	11	91,63	153,0	162,2	167,5
Pozostałe odpady palne	8	66,64	111,3	118,0	121,8
Pozostałe odpady niepalne	9	74,97	125,2	132,8	137,1
	100	833	1391	1475	1523

W oparciu o obserwacje ilości i jakości powstających odpadów w gminie Działoszyce szacuje się, że ich ilość może zmaleć. Uwzględniając podjęcie segregacji, można prognozować, iż odpady komunalne wysegregowane będą stanowić potencjalne źródło surowców wtórnych.

4.1.2. Odpady opakowaniowe

Prognoza masy odpadów opakowaniowych, wytwarzanych na terenie gminy określająca zmiany w ilości i jakości odpadów opakowaniowych w najbliższych latach uwzględnia dane wskaźnikowe zawarte w WPGO dla woj. świętokrzyskiego oraz PPGO dla powiatu pińczowskiego.

W najbliższych 10-ciu latach należy się spodziewać wzrostu masy odpadów opakowaniowych. Największy wzrost w produkcji i zużyciu obserwowany jest w przypadku opakowań z tworzyw sztucznych lub z udziałem tych tworzyw.

Z uwagi na szybki przyrost masy odpadów opakowaniowych, konieczność recyklingu tego rodzaju odpadów w ustalonych ilościach i terminach została uregulowana rozporządzeniem ministra środowiska z 29 maja 2003 w sprawie rocznych poziomów odzysku i recyklingu odpadów opakowaniowych i użytkowych (do 31 grudnia 2007r.).

Tabela 12. Prognoza ilości odpadów opakowaniowych wytwarzanych w strumieniu odpadów komunalnych w gminie w latach 2005-2014.

Rodzaj materiału opakowaniowego	Masa odpadu opakowaniowego (Mg/rok)		
	2005	2010	2014
Papier i tektura	72,3	73,8	73,7
Szkło	75,6	76,8	77,4
Tworzywa sztuczne	30,1	30,3	29,7
Stal	8,4	8,4	8,3
Aluminium	2,7	2,7	2,6
Drewno	21,4	21,3	21,0
Wielomateriałowe	11,0	11,1	11,1
Razem	221,4	224,4	223,8

Dodać jednak należy, iż wszystkie zakłady produkcyjne wprowadzające wraz ze swymi produktami opakowania na rynek, zobowiązane są do odzysku i recyklingu na odpowiednich poziomach, określonych w rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 29 maja 2003r. (Dz. U. Nr 104, poz. 982), w sprawie rocznych poziomów odzysków i recyklingu odpadów opakowaniowych i użytkowych. Pozwoli to ograniczyć liczbę odpadów opakowaniowych deponowanych na składowisku.

Tabela 13. Procentowe poziomy recyklingu odpadów opakowaniowych i użytkowych na okres 2004-2007 wg Rozporządzenia Ministra Środowiska (Dz. U. Nr 104, poz. 982).

Lp.	Rodzaj opakowania	2004	2005	2006	2007
		% poziom recyklingu			
1	- z papieru i tektury	39	42	45	48
2	- z tworzyw sztucznych	14	18	22	25
3	- ze szkła gospodarczego	22	29	35	40
4	- z aluminium	25	30	35	40

Osiągnięcie do końca roku 2007 przyjętych poziomów odzysku - (50 %) i recyklingu (25 %), będzie wymagało dodatkowych nakładów finansowych oraz zabiegów technicznych.

4.1.3. Komunalne osady ściekowe.

Informacje o prognozowanej ilości osadów ściekowych powstających w oczyszczalni ścieków Działoszycach uzyskano na podstawie danych Międzygminnego Związku Komunalnego „Nidzica” oraz KPGO i PPGO.

Wg Projektu Koncepcyjnego gospodarki ściekowej dla oczyszczalni ścieków w Działoszycach brak jest rozwiązań dla gospodarki osadowej. Wynika to z faktu bardzo złego stanu technicznego oczyszczalni. Natomiast ilość powstających obecnie osadów ściekowych przy stałej liczbie użytkowników usług komunalnych (nie przewiduje się nowych podłączeń pod funkcjonującą oczyszczalnię) będzie się utrzymywać na względnie stałym poziomie nie większym niż 2 Mg/rok.

Ponadto realizowana będzie sieć kanalizacji sanitarnej. Kolektorem doprowadzać będzie ścieki do oczyszczalni ścieków w Kazimierzy Wielkiej. Wraz ze wzrostem długości sieci kanalizacyjnej i ilości podłączeń, wzrastać będzie ilość ścieków dostarczanych do oczyszczalni oraz powstających osadów ściekowych. Wzrost ten będzie uzależniony od środków finansowych przeznaczonych na rozbudowę sieci kanalizacyjnej. Zakładane jest kompostowanie ustabilizowanego osadu ściekowego i wykorzystanie w rolnictwie do nawożenia, pod warunkiem spełnienia wymagań jakościowych (bakteriologicznych i fizyko-chemicznych), określonych rozporządzeniem Ministra Środowiska w sprawie rolniczego wykorzystania osadów ścieków.

4.1.4. Odpady ulegające biodegradacji.

Prognozę wytwarzania odpadów komunalnych ulegających biodegradacji w gminie Działoszyce oparto o założenia KPGO, zgodnie z którym ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych do składowania w kolejnych latach powinny wynosić:

w 2010r. - 75 % (wagowo) całkowitej ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji wytworzonej w 1995r.
w 2013r. - 50 % (wagowo) całkowitej ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji wytworzonych w 1995r.
w 2020r. - 35 % (wagowo) całkowitej ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji wytworzonej w 1995r.
Gmina Działoszyce jest rejonem rolniczym. Znaczna część odpadów biodegradowanych powstająca w zabudowie wiejskiej i jednorodzinnej jest zagospodarowywana na cele paszowe lub do wykorzystania rolniczego (kompost).

4.1.5. Odpady niebezpieczne wytwarzane w sektorze komunalnym.

Prognoza masy odpadów niebezpiecznych wytwarzanych w sektorze komunalnym uwzględnić należy zmiany demograficzne, typ zabudowy i tempo rozwoju infrastruktury gospodarczej i socjalnej oraz zmiany w stosowaniu nowych materiałów i surowców. Według założeń PPGO do roku 2014, ogólna ilość powstających odpadów niebezpiecznych, nie ulegnie większym zmianom i utrzymywać się będzie na poziomie około 1 % ogólnej masy odpadów.

Zauważalny wzrost ilości odpadów niebezpiecznych może wystąpić na obszarach wiejskich w latach 2004-2005. Tendencja wzrostowa wiąże się z przeobrażeniem i rozwojem obszarów wiejskich, a co za tym idzie z rosnącym zapotrzebowaniem i zużyciem materiałów, które mogą być potencjalnym źródłem odpadów niebezpiecznych.

Rodzaj odpadów niebezpiecznych powstających w gospodarstwach domowych i usługach:

- baterie i akumulatory,
- leki cytostyczne i cytostatyczne,
- farby, tusze, farby drukarskie, kleje, lepiszczce i żywice zawierające substancje niebezpieczne,
- lampy fluorescencyjne i inne odpady zawierające rtęć,
- rozpuszczalniki,
- kwasy i alkalia,
- oleje i tłuszcze inne niż wymienione w grupie 20 01 25,
- urządzenia zawierające freony,
- środki ochrony roślin I i II klasy czystości,
- zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne,
- detergenty zawierające substancje niebezpieczne,
- drewno zawierające substancje niebezpieczne.

Przy założeniach wytycznych Krajowego Planu Gospodarki Odpadami PPGO podaje planowane poziomy zbierania i unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych powstających w sektorze komunalnym, w poszczególnych latach, w oparciu o wskaźniki selektywnego ich zbierania.

Proces ten w wartościach procentowych kształtuje się następująco:

Tabela 14. Prognozowana ilość odpadów niebezpiecznych w gospodarstwach domowych przewidziana do selektywnego zbierania w latach 2003-2014.

Lata	Wskaźnik selektywnego zbierania odpadów niebezpiecznych wg PPGO [%]	Prognozowana ilość wytwarzanych odpadów niebezpiecznych w gospodarstwach domowych [Mg]	Prognozowane ilości odpadów niebezpiecznych w gospodarstwach domowych przewidywane do zbierania [Mg]
2004	10,0	9,70	0,97
2005	12,5	9,71	1,21
2010	50,0	9,90	4,95
2014	80,0	9,85	7,88

4.2. Odpady wytworzone w sektorze gospodarczym.

Prognozy w zakresie ilości powstających odpadów w sektorze gospodarczym do 2014r. zakładają zmiany w ilości i jakości odpadów wytwarzanych w gminie, w zależności od rozwoju przemysłu, rzemiosła i usług. Istotny będzie również wpływ celów i działań związanych z:

- minimalizacją i zapobieganiem powstawania odpadów,
- zwiększeniem kontroli nad wytwórcami odpadów

Z doświadczeń światowych wynika, że na każdy 1 % wzrostu PKB przypada 2 % wzrostu ilości wytwarzanych odpadów.

Według szacunków KPGO ilość wytwarzanych odpadów przemysłowych utrzyma się na zbliżonym poziomie. Jednocześnie wzrośnie procent podmiotów, które wdrażać będą nowe technologie niskodpadowe.

W perspektywie kilku lat spowoduje to relatywny spadek ilości wytworzonych odpadów oraz zwiększenie stopnia odzysku i unieszkodliwiania odpadów u ich wytwórców.

Skład odpadów pozostanie na zbliżonym poziomie, z wyjątkiem sytuacji kiedy na teren gminy wprowadzone zostaną nowe instalacje o dużej mocy przerobowej.

Obecnie na terenie gminy występują małe jednostki gospodarcze, które nie wykazują wytwarzania odpadów.

4.3. Odpady niebezpieczne.

Odpady zawierające PCB

Na terenie gminy brak jest urządzeń zawierających PCB, które według polskiego prawodawstwa zaliczane są do substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska. Nie przewiduje w najbliższych latach powstawania tego typu odpadów na terenie gminy Działoszyce.

Oleje odpadowe.

Ze względu na brak informacji dotyczących ilości powstających na terenie gminy Działoszyce tego typu odpadów należy przyjąć, że ilość olejów odpadowych będzie się kształtować zgodnie z tendencją przyjętą w PPGO. Przewiduje się spadek ilości olejów odpadowych w kolejnych latach związany z zapotrzebowaniem na nowe oleje, jak również z coraz dłuższym okresem ich eksploatacji.

Baterie i akumulatory.

Według PPGO wskaźnik ilości zużytych akumulatorów (kg/mieszkańca/rok) będzie wzrastał średnio o 2 % rocznie. Na terenie gminy Działoszyce podmioty gospodarcze zajmują się zarówno sprzedażą, jak i skupem zużytych już akumulatorów. Odpady te są następnie transportowane przez uprawnione do tego firmy w miejsce ich unieszkodliwiania.

Odpady zawierające azbest.

Według szacunkowych danych PPGO na terenie powiatu pińczowskiego może powstać przy realizacji programów usuwania azbestu ok. 10 850 Mg odpadów azbestowo-cementowych. PPGO przewiduje unieszkodliwienie do 2012 roku ok. 3165 m³ tych odpadów (objętość 1 tony składowanych odpadów w workach z tkaniny syntetycznej wynosi 0,82 m³).

Zgodnie z wytycznymi zawartymi w Programie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest należy na terenie gminy utworzyć bazę danych o lokalizacji, ilości i stanie istniejących wyrobów zawierających azbest, przewidywanych do usunięcia jako odpady niebezpieczne oraz utworzyć bazę danych dotyczącą gospodarowania odpadami.

Należy również opracować gminny plan ochrony przed szkodliwością azbestu i programów usuwania wyrobów zawierających azbest. Niezbędne jest również szkolenie pracowników administracji publicznej w zakresie szczegółowych przepisów i procedur dotyczących azbestu.

Wycofane z eksploatacji pojazdy.

Według przyjętego w PPGO wskaźnika, przyrost złomowanych samochodów trafiających do jednostek zajmujących się demontażem będzie wynosił 2 %.

Na terenie gminy Działoszyce nie występują jednostki zajmujące się demontażem wyeksploatowanych pojazdów.

Odpady medyczne i weterynaryjne.

Szacuje się, że ilość odpadów medycznych powstających na terenie gminy pozostanie na obecnym poziomie. Może natomiast wzrosnąć ilość odpadów weterynaryjnych, z uwagi na brak zainteresowania zezwoleniami na wytwarzanie odpadów weterynaryjnych na terenie gminy.

4.4. Inne odpady niebezpieczne.

Odpady o charakterze odpadów niebezpiecznych mogą powstać w wyniku przypadkowych zdarzeń losowych lub być przywiezione z poza gminy. Z tego powodu nie mogą być dla nich zastosowane reguły prognozowania.

5. Założone cele i przyjęty system gospodarki odpadami.

5.1. Odpady wytwarzane w sektorze komunalnym.

Cele i zadania gminy Działoszyce w zakresie gospodarki odpadami są zgodne z celami wyznaczonymi w Powiatowym planie gospodarki odpadami oraz Wojewódzkim planie gospodarki odpadami. Podstawowym celem systemu gospodarki odpadami w gminie Działoszyce jest osiągnięcie odpowiednich standardów, zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju.

Cel wiodący:

Minimalizacja i eliminacja zagrożeń wynikających z gospodarowania odpadami wytwarzanymi w sektorze komunalnym, poprzez działania zmierzające do zapobiegania powstawaniu odpadów trafiających na składowisko. Zadaniem gminy jest prowadzenie edukacji w zakresie gospodarki odpadami w sołectwach.

Cele krótkookresowe 2004-2007

- Kampania edukacyjno-informacyjna mieszkańców w zakresie prawidłowego funkcjonowania gospodarki odpadami komunalnymi - w szkołach i sołectwach,
- Objęcie wszystkich mieszkańców gminy zorganizowaną zbiórką odpadów komunalnych,
- Osiągnięcie minimalnych poziomów odzysku i recyklingu: docelowo do końca 2007 roku odzysku w wysokości 50 % odpadów opakowaniowych, recyklingu 25 %,
- Wprowadzenie i zorganizowanie selektywnej zbiórki odpadów ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju selektywnego zbierania odpadów komunalnych ulegających biodegradacji poprzez przystosowanie i rozbudowę zaplecza technicznego dla potrzeb segregacji, magazynowania, transportu i unieszkodliwiania odpadów komunalnych i przyjęcie przez gminę określonego systemu zbierania odpadów,
- Prowadzenie kampanii informacyjnej propagującej przydomowe kompostowniki na odpady biodegradowalne, w celu odzysku i unieszkodliwiania poza składowiskiem,
  - budowa instalacji do kompostowania
  - redukcja do 83 % (wagowo) całkowitej ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji,
  - zwiększanie poziomu odzysku i unieszkodliwiania (poza składowaniem) do roku 2006 do 12 %
- Wprowadzenie i rozwój selektywnego zbierania odpadów wielkogabarytowych i budowlanych, poprzez wprowadzenie okresowego zbierania przez specjalistyczne firmy,
  - zapewnienie selektywnego zbierania odpadów wielkogabarytowych na poziomie 20 % wytworzonych w 2006 roku.
  - zapewnienie selektywnego zbierania odpadów budowlanych na poziomie 15 % wytworzonych w 2006 roku.
- Organizacja systemu selektywnego zbierania odpadów niebezpiecznych wytwarzanych w sektorze komunalnym,
  - zorganizowanie i zapewnienie osiągnięcia do roku 2006 zbierania odpadów niebezpiecznych wytworzonych w sektorze komunalnym na poziomie 15 %,
  - budowa Gminnych Punktów Zbierania Odpadów Niebezpiecznych (GPZON)
- Współpraca gminy ze Związkiem Międzygminnym „Nidzica” w Kazimierzy Wielkiej w realizacji zrównoważonej gospodarki komunalnej regionu oraz w zakresie dalszego eksploatacji oczyszczalni ścieków w Działoszycach,
- Współpraca z gminą Skalbierz w zakresie możliwości dalszego składowania odpadów na składowisku w Sielcu Biskupim z uwzględnieniem skuteczności selektywnej zbiórki odpadów na własnym terenie,
- Wprowadzenie przez gminę ewidencji ilości zbieranych odpadów ze swojego terenu administracyjnego.

Cele długookresowe 2008-2014r.

1. Kontynuacja i intensyfikacja akcji szkoleń i podnoszenia świadomości społecznej w zakresie racjonalnej gospodarki odpadami

2. Dalszy rozwój selektywnej zbiórki odpadów komunalnych i zapewnienie selektywnego zbierania odpadów na poziomie:
  - a) 50 % odpadów wielkogabarytowych wytworzonych w 2010 roku,
  - b) 40 % odpadów budowlanych wytworzonych w 2010 roku,
3. Rozwój systemu selektywnej zbiórki odpadów „u źródła”,
4. Ograniczenie masy odpadów opakowaniowych deponowanych na składowisku,
  - zwiększanie poziomów odzysku i recyklingu odpadów opakowaniowych (promowanie wyrobów z udziałem surowców wtórnych pozyskiwanych z odpadów opakowaniowych)
5. Dalszy rozwój selektywnej zbiórki odpadów komunalnych ulegających biodegradacji i rozbudowa w miarę potrzeb instalacji do kompostowania.
  - redukcja do 47 % (wagowo) całkowitej ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji poprzez poddawanie ich innym formom odzysku (recykling) i unieszkodliwiania (spalanie),
  - działania umożliwiające w jak największym stopniu wykorzystywanie kompostu do celów nawozowych i rekultywacyjnych.

5.2. Odpady wytwarzane w sektorze gospodarczym.

Cel wiodący

Podstawowym celem w gospodarce odpadami z sektora gospodarczego jest ograniczenie ilości wytwarzanych odpadów, zwiększanie udziału odzyskiwanych i ponownie stosowanych w procesach produkcyjnych odpadów przemysłowych oraz unieszkodliwianie odpadów, w ostateczności ich bezpieczne składowanie.

Cele krótkookresowe 2004-2007r.

- Wdrożenie systemu ewidencji odpadów w małych zakładach,
- Zwiększenie udziału odzyskiwanych i ponownie stosowanych w procesach produkcyjnych odpadów,
  - rozpoznanie stanu aktualnego gospodarki odpadami w małych i średnich podmiotach gospodarczych,
  - prowadzenie ewidencji zakładowych składowisk odpadów z sektora gospodarczego,
- Wprowadzenie w przedsiębiorstwach zasad „Czystszej Produkcji”
- Przekazywanie w całość wycofanych z eksploatacji pojazdów do stacji demontażu lub punktów zbiórki pojazdów,
- Zmniejszenie przemieszczania odpadów, poprzez zawieranie umów odbioru z wyspecjalizowanymi firmami.

Cele długookresowe 2007-2014r.

- zwiększanie odzysku i ponownego wykorzystania odpadów przemysłowych w procesach produkcyjnych,
- dalsze wprowadzanie w zakładach „Czystszej Produkcji”

5.3. Odpady niebezpieczne.

Cel wiodący

- minimalizacja i eliminacja zagrożeń wynikających z gospodarowania odpadami niebezpiecznymi, poprzez poprawę selektywnego zbierania odpadów niebezpiecznych,
- eliminacja nieprawidłowych praktyk w gospodarowaniu odpadami medycznymi i weterynaryjnymi,
- prowadzenie akcji informacyjnej wśród mieszkańców gminy o sposobie postępowania z odpadami niebezpiecznymi (oleje odpadowe, baterie i akumulatory, odpady zawierające azbest, środki ochrony roślin, wycofane z eksploatacji samochody, padłe zwierzęta).

Cele krótkookresowe 2004-2007r.

- osiągnięcie poziomów odzysku i recyklingu określonych w rozporządzeniu R.M. z dnia 30 czerwca 2001r. w sprawie rocznych poziomów odzysku odpadów opakowaniowych i użytkowych,
- wdrażanie gminnego planu usuwania wyrobów zawierających azbest,
  - inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest i przygotowanie zaplecza technicznego do składowania odpadów zawierających azbest (załącznik 1 i 2),
  - eliminacja ze strumienia odpadów, odpadów zawierających azbest.
- Odzysk z rynku 100 % akumulatorów ołowiowych oraz osiągnięcie poziomów odzysku i recyklingu określonych w Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 30 czerwca 2001 roku w sprawie rocznych poziomów odzysku i recyklingu opakowaniowych i użytkowych,
- Eliminacja ze strumienia odpadów opakowań po środkach ochrony roślin poprzez rozbudowę systemu zbierania odpadów po środkach ochrony roślin,
  - wydzielenie sieci punktów zbierania odpadów po środkach ochrony roślin.
- Odzysk surowców i unieszkodliwianie odpadów pochodzących z demontażu pojazdów wycofanych z eksploatacji,
  - przekazywanie w całości pojazdów wycofanych z eksploatacji do stacji demontażu lub punktów zbierania pojazdów,

Cele długookresowe 2008-2014

- zwiększenie odzysku i ponownego wykorzystania odpadów przemysłowych,
- usuwanie materiałów zawierających azbest i deponowanie ich na składowiskach przystosowanych do składowania odpadów niebezpiecznych,
- eliminacje ze strumienia odpadów opakowań po środkach ochrony roślin,
- rozwój systemu selektywnego zbierania zużytych urządzeń elektrycznych i elektronicznych od podmiotów gospodarczych i od użytkowników indywidualnych.

6. Projektowany system gospodarki odpadami.

Osiągnięcie wyznaczonych celów w gospodarce odpadami wymaga podjęcia szeregu działań systemowych, zarówno organizacyjnych jak i inwestycyjnych.

Jednym z podstawowych warunków realizacji planu gospodarki odpadami jest włączenie się do jego realizacji wszystkich mieszkańców gminy.

Priorytetem jest przeciwdziałanie i minimalizacja ilości wytwarzanych odpadów. Poprzez działania edukacyjno-informacyjne należy zachęcać mieszkańców do użytkowania wielokrotnego opakowań, a także wskazywać korzyści z powtórnego wykorzystania surowców wtórnych.

Edukacja ekologiczna powinna polegać również na edukacji dzieci i młodzieży, między innymi przez wprowadzanie właściwego systemu nauczania w szkołach. Wszystkie działania informacyjno-edukacyjne powinny umożliwić pozyskanie akceptacji społeczeństwa, dla przyjętego systemu gospodarki odpadami, przy jednoczesnym wypracowaniu nawyków segregacji odpadów w gospodarstwach domowych. Akceptacja społeczna dla wprowadzania segregacji odpadów w gospodarstwach domowych i utrwalenie tego nawyku będzie znaczącym krokiem do efektywnego zagospodarowania odpadów.

Do głównych zadań systemu należy zaliczyć:

- uporządkowanie, do 2007 roku, gospodarki odpadami w gminie,
- wzmożony nadzór i kontrola nad gospodarką odpadami w gospodarstwach indywidualnych, zakup i rozprowadzanie worków do selektywnej zbiórki odpadów,
- wdrożenie procesów odzysku i unieszkodliwiania odpadów w ramach przewidywanych do osiągnięcia wiodących celów, krótko- i długookresowych oraz zadań dotyczących:
  - sektora komunalnego,
  - sektora gospodarczego,
  - odpadów niebezpiecznych,
- edukację związaną z upowszechnianiem planu gospodarki odpadami,
- monitoring gospodarki odpadami, prowadzony kwartalnie i przedkładanie sprawozdań Radzie Miejskiej co dwa lata.

Koncepcja systemu gospodarki odpadami w gminie Działoszyce:

1. selektywne zbieranie odpadów metodą segregacji „u źródła”:
  - w sektorze komunalnym: komunalne ulegające biodegradacji, papier i tektura, tworzywa sztuczne, szkło, metale, wielkogabarytowe, budowlane, niebezpieczne,
  - w sektorze gospodarczym,
    - niebezpiecznych, w szczególności: oleje odpadowe, baterie i akumulatory, odpady zawierające azbest, odpady pochodzące ze stosowania środków ochrony roślin, zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne, wycofane z eksploatacji pojazdy, odpady medyczne i weterynaryjne, przeterminowane leki, odpady z akcji ratowniczo-gaśniczych, kłęk żywiołowych,
2. likwidację pojawiających się sezonowo „dzikich wysypisk” oraz przeprowadzenie rekultywacji tych terenów;
3. budowę Gminnego Punktu Zbierania Odpadów Niebezpiecznych - GPZON na terenie gminy lub na podstawie porozumień, na terenie gmin ościennych.
  - zakup pojemników do deponowania odpadów niebezpiecznych: baterii, świetlówek, akumulatorów;
  - zbieranie w punktach zbiorczych: odpady donoszone są nieodpłatnie przez mieszkańców do punktów zbiorczych. Ich ilość uzależniona będzie od wielkości i charakteru miasta i gminy. W każdym przypadku będzie to indywidualna decyzja miejscowych władz, poprzedzona analizą warunków lokalnych.
  - objęcie tym systemem wszystkich mieszkańców oraz małe i średnich przedsiębiorstwa,
  - punkty zbierania odbierają bezpłatnie odpady niebezpieczne od mieszkańców i szkół, natomiast odpłatnie od małych i średnich przedsiębiorstw,
  - zbieranie odpadów niebezpiecznych odbywać się będzie przez firmy posiadające stosowne zezwolenia według ustalonego harmonogramu,
  - zbieranie przeterminowanych leków od mieszkańców w wytypowanych aptekach lub przychodniach ustawiając specjalistyczne pojemniki.
4. wprowadzanie zasad „Czystszej Produkcji”;

5. przeprowadzenie inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest wg załączonej ankiety (załącznik Nr 1);
6. konieczna jest popularyzacja przydomowych kompostowni. Kompostowanie odpadów organicznych we własnym zakresie prowadzi do zagospodarowania odpadów organicznych poza składowaniem.

6.1. Plan redukcji odpadów komunalnych

Główny nacisk należy położyć na selektywną zbiórkę odpadów komunalnych.

Gromadzenie odpadów w miejscu powstawania stanowi pierwsze ogniwo systemu ich usuwania i unieszkodliwiania. Usuwanie odpadów z gospodarstw domowych oraz sposób ich przechowywania na terenie nieruchomości mają znaczący wpływ na czystość i stan sanitarny. Gromadzenie odpadów powinno stanowić etap krótkotrwały i przejściowy.

Właściwie ukierunkowana edukacja ekologiczna mieszkańców powinna przyczynić się do zwiększenia efektywności prowadzonego zbierania odpadów, w której znaczącą rolę może odgrywać selektywne zbieranie odpadów. Zbiórką tą muszą być objęci wszyscy mieszkańcy gminy Działoszyce. Selektywne zbieranie odpadów komunalnych zapewnia przede wszystkim:

- zmniejszenie ilości odpadów trafiających na składowisko odpadów w Sielcu Biskupim,
- pozyskanie surowców wtórnych,
- wydzielenie odpadów niebezpiecznych.

Zakłada się zbieranie selektywne odpadów metodą „u źródła”.

Zbieranie selektywne „u źródła” - polega na segregacji odpadów do pojemników albo worków wielokrotnego lub jednorazowego użytku w obrębie posesji. Taki rodzaj zbierania selektywnego zapewnia pozyskiwanie czystych i jednorodnych surowców. Sposób selektywnego zbierania „u źródła” może być stosowany przede wszystkim w zabudowie jednorodzinnej i tam powinno się go propagować. W gospodarstwach indywidualnych istnieje możliwość postawienia nawet kilku worków na różnego rodzaju odpady i stopniowe dochodzenie do coraz bardziej precyzyjnego selekcjonowania. Zadaniem gminy jest aby każde gospodarstwo otrzymało nieodpłatnie oznaczone worki na poszczególne rodzaje odpadów. Odbiór powinien odbywać się wg opracowanego harmonogramu, najlepiej każdy rodzaj odpadu osobno. Odpady wysegregowane powinny być odbierane nieodpłatnie według ustalonego harmonogramu.

Punkty selektywnego zbierania odpadów - są to wydzielone miejsca w głównych punktach w danej miejscowości, w których ustawione są oznakowane pojemniki na poszczególne grupy odpadów. Taki system zbierania odpadów najlepiej sprawdza się na terenach osiedli budownictwa wielorodzinnego. Aby selektywna zbiórka odpadów była skuteczna, należy pojemniki ustawić tak, żeby nie były oddalone od mieszkańców więcej jak 100 m. W zależności od liczby ludności obsługiwanej przez jeden punkt zbierania, powinno się dobierać wielkość pojemników oraz intensywność wywożenia tak, aby pojemniki nigdy nie były przepełnione.

W celu zwiększenia skuteczności segregacji odpadów proponuje się wprowadzenie zbiórki w szkołach. W szkołach może być zbierana makulatura i puszki aluminiowe. Akcje te muszą być wspierane poprzez wprowadzenie indywidualnych nagród rzeczowych dla uczniów przynoszących największą ilość surowców wtórnych. W szkołach średnich można propagować zbiórkę baterii małogabarytowych.

Przy zbieraniu odpadów niebezpiecznych wytwarzanych w grupie odpadów komunalnych zaleca się stosowanie następujących systemów organizacyjnych:

- zbieranie w punktach zbiorczych: odpady donoszone są nieodpłatnie przez mieszkańców do punktów zbiorczych. O ilości punktów decydować będą miejscowe władze w porozumieniu z lokalnymi społecznościami, ale musi powstać co najmniej jeden taki punkt,
- objęcie tym systemem wszystkich mieszkańców oraz małe i średnie przedsiębiorstwa,
- gminne punkty zbierania odbierają bezpłatnie odpady niebezpieczne od mieszkańców i szkół, natomiast odpłatnie od małych i średnich przedsiębiorstw,
- zbieranie odpadów niebezpiecznych odbywać się będzie przez firmy posiadające stosowne zezwolenia według ustalonego harmonogramu,
- zbieranie przeterminowanych leków od mieszkańców w wytypowanych aptekach lub przychodniach ustawiając odpowiednio przystosowane pojemniki,
- w zakresie zbiórki odpadów wielkogabarytowych zaleca się zorganizowane zbieranie 2 x w roku.

W celu zachęcenia mieszkańców do zbierania selektywnego i zwiększenia jej efektywności wykorzystywane będą następujące działania:

- obowiązki określone prawem wynikające z obowiązku nałożonego na gminę przez zapisy ustawy o odpadach oraz ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach,
- wykorzystanie przepisów lokalnych. Prawo lokalne może być wykorzystane do efektywnego wprowadzania selektywnego zbierania, poprzez zalecenia dotyczące gospodarstw domowych i innych wytwórców odpadów obejmujące sposób zbierania, typy pojemników oraz częstotliwość ich wystawiania do zbierania,

- instrumenty finansowe, np. gospodarstwa odzyskujące część odpadów oszczędzają na wydatkach związanych ze zbieraniem odpadów niesegregowanych (mniejszy pojemnik lub rzadszy odbiór). Inną zachętą finansową może być obniżenie opłat dla gospodarstw prowadzących kompostowanie odpadów we własnym zakresie,
- edukacja społeczna - prowadzenie kampanii edukacyjne - informacyjnych stanowi zasadniczą część wdrażania planów gospodarki odpadami.

6.2. Plan redukcji odpadów wytworzonych w sektorze gospodarczym.

Przedsięwzięcia w dziedzinie gospodarowania odpadami będą realizowane przez przedsiębiorców i obejmą zadania pozainwestycyjne i inwestycyjne.

Główne założenia systemu gospodarki odpadami przemysłowymi:

- wprowadzenie zasad „Czystszej Produkcji”;
- odzysk i unieszkodliwianie odpadów wytworzonych oraz nagromadzonych na składowiskach lub magazynowanych;
- wydzielenie odpadów niebezpiecznych i przekazywanie ich do utylizacji;
- odzysk i recykling odpadów opakowaniowych i nieopakowaniowych (wspólnie z odpadami z sektora komunalnego).

Ustalenie kierunku odzysku poszczególnych grup odpadów z sektora gospodarczego należy do przedsiębiorców.

W tym celu proponuje się utworzenie Gminnego Punktu Zbiórki Odpadów Niebezpiecznych (GPZON) wytworzonych w sektorze komunalnym, do których winny trafić następujące rodzaje odpadów: zużyte baterie, przeterminowane leki, opakowania po środkach ochrony roślin, farby i lakiery oraz opakowania po nich, oleje i smary, chemikalia i rozpuszczalniki oraz inne odpady problemowe powstające w gospodarstwach domowych wymagające unieszkodliwiania. Proponuje się utworzenie minimum jednego punktu w gminie.

W celu poprawy sytuacji w dziedzinie gospodarki odpadami w sektorze gospodarczym proponuje się przyjąć następujące zasady postępowania:

- zapobieganie powstawaniu odpadów poprzez wspieranie „Czystszej Produkcji”. Należy przyjąć zasadę zwiększonej odpowiedzialności producenta, według której głównym przedmiotem zainteresowania jest wyrób, a nie produkcja. Zgodnie z tą zasadą, producent ponosi część odpowiedzialności za całość oddziaływania własnego wyrobu na środowisko. Obejmuje ona dobór materiałów i technologię produkcji, eksploatację i ostateczny los wyrobu;
- minimalizacja powstających odpadów, co oznacza zmniejszenie ich ilości i toksyczności wytwarzanych przez dane źródło. Obok zmniejszenia ilości odpadów należy także dążyć do zmniejszenia szkodliwości i uciążliwości ekologicznej wytwarzanych produktów, ponieważ każdy z nich stanie się kiedyś odpadem wymagającym poddania go procesowi odzysku lub unieszkodliwienia.

Można to osiągnąć poprzez:

- propagowanie i rozpowszechnianie modelowych programów zmniejszenia ilości odpadów „u źródła”;
- udostępnienie materiałów szkoleniowych i edukacyjnych zainteresowanym jednostkom i zakładom;
- wprowadzenie odpowiednich bodźców finansowych w postaci niższych opłat lub podatków;
- ustalenie normatywów i wymogów ekologicznych wobec jednostek gospodarczych.

W zależności od sektora gospodarczego można wyróżnić kilka możliwych technik minimalizacji i zapobiegania powstawania odpadów:

- jak najdalej idący recykling odpadów - o wyborze jego formy będą decydować względy ekonomiczne. Wybór musi uwzględniać również rynki zbytu produktów uzyskanych z recyklingu. Środki służące recyklingowi to: optymalizacja systemów zbierania i segregowania, zmniejszenie kosztów zewnętrznych powtórnego wykorzystania i recyklingu odpadów, tworzenie rynków zbytu dla produktów,
- konieczność prowadzenia działań naprawczych - np. wykrywanie i rekultywacja starych składowisk, opuszczonych terenów przemysłowych,
- zasada najbliższego otoczenia - odpady powinny być likwidowane w najbliższym położonym zakładzie, zapewniającym pełne i zgodne z wymogami ochrony środowiska ich unieszkodliwienie.

6.3. Plan usuwania i unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest.

Głównym celem jest bezpieczne dla zdrowia usunięcie wyrobów zawierających azbest i ich unieszkodliwienie poprzez składowanie na wyznaczonych i przystosowanych do tego celu składowiskach. Wojewódzki Plan gospodarki odpadami przewiduje na terenach zdegradowanych eksploatacją siarki w rejonie Grzybowa budowę jednego dużego składowiska dla odpadów zawierających azbest. Plan wojewódzki dopuszcza także budowę zgodnie z obowiązującym prawem wydzielonych kwater lub małych stanowisk dla odpadów zawierających azbest w ramach wyznaczonych Rejonów Gospodarki Odpadami.

Główne zadania planu:

- opracowanie programów usuwania materiałów zawierających azbest w gminie, w oparciu o przeprowadzoną inwentaryzację;
- realizacja opracowanych programów;
- organizacja akcji edukacyjno-informacyjnych o konieczności usunięcia azbestowych pokryć dachowych;
- monitoring usuwania oraz prawidłowego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest;
- umożliwienie dofinansowania usuwania azbestu dla indywidualnych gospodarstw domowych.

7. Działania związane z instalacją do odzysku i unieszkodliwiania odpadów.

Gromadzenie odpadów w miejscu powstawania stanowi pierwsze ogniwo systemu ich usuwania i unieszkodliwiania. Podstawowym sposobem unieszkodliwiania odpadów na terenie gminy Działoszyce jest ich składowanie. Składowanie odbywa się na wysypisku zlokalizowanym na terenie gminy Skalbmierz w Sielcu Biskupim. Składowisko odpadów w Sielcu Biskupim zlokalizowane jest w wyrobisku po eksploatacji gipsów co stanowi potencjalne zagrożenie dla wód podziemnych. Gmina Skalbmierz, która jest zarządzającym składowiskiem odpadów jest zobowiązana do dostosowania funkcjonowania składowiska do odpowiednich wymagań określonych ustawą Prawo Ochrony Środowiska, ustawy o odpadach oraz o zmianie niektórych ustaw. Zarządzający został zobowiązany decyzją Starosty Kazimierskiego do przebudowy składowiska odpadów w Sielcu Biskupim w dostosowaniu do wymogów przepisów o odpadach. Czas dostosowania określono na 31.12.2005r.

Najważniejszym przedsięwzięciem w zakresie zrównoważonej gospodarki odpadami na najbliższe lata w gminie Działoszyce będzie budowa magistrali sanitarnej, która ma być elementem wyjściowym do planowanej kanalizacji całej gminy.

Magistrala sanitarna ma być dobudowana do istniejącej magistrali na terenie gminy Skalbmierz. Przewidywana długość magistrali na odcinku Działoszyce - Skalbmierz to ok. 6,5 km. Ponadto przewiduje się w latach 2005-2006 budowę sieci kanalizacyjnej w mieście Działoszyce (dł. ok. 4 km) oraz w sołectwie Dziekanowice (dł. ok. 1,3 km). W sołectwie Dziekanowice przewiduje się również budowę stacji zlewczej ścieków dowożonych z pozostałego terenu gminy.

Planowana inwestycja wymaga uzyskania decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu. Do wniosku o wydanie takiej decyzji należy dołączyć wymagane wyniki badań geologicznych i hydrogeologicznych. Realizacja inwestycji podlega również procedurze oceny oddziaływania na środowisko.

8. Sposób monitorowania i oceny wdrażania planu.

Jednym z elementów systemu monitoringu i oceny realizacji zamierzonych celów i Planu gospodarki odpadami będzie tzw. monitorowanie samorządowe. Raz w kwartale rada gminy powinna uwzględniać problematykę związaną z gospodarką odpadami i realizacją gminnego Planu gospodarki odpadami.

Jednocześnie należy zobowiązać rady sołeckie do działań związanych z podjęciem selektywnego zbierania odpadów komunalnych i właściwego postępowania z odpadami ulegającymi biodegradacji, a także bieżącymi problemami związanymi z odpadami powstającymi na terenie sołectwa, a zadaniem gminy jest organizacja selektywnej zbiórki odpadów, ich segregacji i unieszkodliwiania.

Monitorowanie ilości odpadów deponowanych na składowisku powinno odbywać się na podstawie wykazów sporządzanych na składowisku.

Niezbędne jest również monitorowanie zmian w gospodarowaniu odpadami na podstawie decyzji wydanych na wytwarzanie, zbieranie, odzyskiwanie, transport i unieszkodliwianie odpadów.

W cyklu dwuletnim ocena gospodarowania odpadami stanowić będzie element sprawozdania z realizacji planu do raportu z wykonania programu ochrony środowiska, co cztery lata będzie wykorzystywana podczas weryfikacji i aktualizacji bieżącego planu.

Monitorowanie powinno obejmować dane dla odpadów z każdego z sektorów: komunalnego, gospodarczego i odpadów niebezpiecznych.

Najprostszą metodą oceny realizacji przyjętych celów może być zestawienie tabelaryczne przyjęte w PPGO.

Lp.	Przyjęty do realizacji cel	Stan wyjściowy	Stan docelowy - 2007r.	Stan docelowy - 2014r.	Stopień realizacji - opis

Niezbędne jest również monitorowanie sposobu działania instalacji do unieszkodliwiania odpadów (kanalizacja) i prowadzenie monitoringu w jego najbliższym rejonie zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 9 grudnia 2002r. (Dz. U. Nr 220, poz. 1858).

9. Analiza ekonomiczna i wskazanie instrumentów finansowych służących do realizacji zamierzonych celów.

9.1. Wskazanie instrumentów finansowych służących realizacji zamierzonych celów i zadań w gminie.

Realizacja zamierzeń z zakresu gospodarki odpadami wymaga zapewnienia źródeł finansowania inwestycji i eksploatacji systemu. Finansowanie zadań z zakresu gospodarki odpadami jest możliwe ze środków funduszy ochrony środowiska, dotyczy to głównie zadań o relatywnie niskich kosztach inwestycyjnych. Środki pozyskiwane z Narodowego Funduszu: Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej zapewniają wsparcie finansowania inwestycji, zgodnie z zasadami przyjętymi w tych funduszach.

Natomiast w przypadku finansowania znaczących przedsięwzięć, realizowanych w skali Rejonów Gospodarki Odpadami, najistotniejszym jest Fundusz Spójności.

Obecnie potencjalne źródła finansowania działań związanych z gospodarką odpadami to:

- fundusze własne gmin i powiatów,
- kredyty preferencyjne - udzielane np. przez Bank Ochrony Środowiska,
- obligacje komunalne,

Fundusze własne gmin i powiatu pozyskiwane mogą być poprzez dotację z bieżących dochodów:

- podatki i opłaty lokalne,
- udziały w podatkach stanowiących dochód Budżetu Państwa (np. w podatku dochodowym),
- opłaty i kary pobierane przez jednostki organizacyjne świadczące usługi komunalne,
- dochody z majątku gminy,
- inne dochody.

Podstawowym źródłem przychodów gospodarki odpadami są opłaty za ich wywóz i ich przyjęcie do składowania bądź unieszkodliwiania. Uzpełnieniem mogą być przychody z tytułu sprzedaży surowców wtórnych, po przeprowadzeniu segregacji. Struktura i poziom poszczególnych opłat powinny odzwierciedlać strukturę i poziom usługi: opłaty powinny pokrywać koszty eksploatacyjne systemu gospodarki odpadami w tym zbiórki, transportu odzysku i unieszkodliwiania odpadów.

Bank Ochrony Środowiska S.A., będąc bankiem komercyjnym o uniwersalnym charakterze, specjalizuje się w finansowaniu przedsięwzięć proekologicznych. W swojej ofercie posiada preferencyjne kredyty na zadania z dziedziny ochrony wód, ochrony powietrza, ochrony powierzchni ziemi. W ramach tej ostatniej dziedziny finansuje budowę obiektów gospodarki odpadami, w tym składowiska odpadów, zakup specjalistycznych środków transportu odpadów oraz urządzeń i wyrobów służących zbiórce odpadów, a także ich przygotowaniu do dalszego zagospodarowania, rekultywację terenów zanieczyszczonych, itp.

Fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej.

Zasady funkcjonowania Narodowego i Wojewódzkich Funduszy Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej określa Ustawa z dnia 27 kwietnia 2002r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 62, poz. 627 z kolejnymi zmianami).

Celem działalności Narodowego i Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej jest finansowe wspieranie inwestycji ekologicznych o charakterze lokalnym istotnych z punktu widzenia ochrony środowiska.

W dziedzinie powierzchni ziemi, obejmującej ochronę przed opadami za priorytetowe kierunki inwestowania uznawane są:

- rozwój i wdrażanie technologii zapobiegających powstawaniu odpadów oraz zapewniających minimalizację ich powstawania w procesach produkcji,
- realizację międzygminnych programów zagospodarowania odpadów,
- realizację przedsięwzięć związanych z gospodarką odpadami.

Wysokość dofinansowania udzielanego przez Narodowy Fundusz od efektywności wykorzystania środków Funduszu, z zastosowaniem zasady uzyskania optymalnego efektu ekologicznego i ekonomicznego.

Szczególne zasady udzielania i umarzania pożyczek, udzielania dotacji oraz dopłat do oprocentowania preferencyjnych kredytów są uchwalane corocznie przez Radę Nadzorczą Funduszu.

Fundacje i programy pomocowe

Fundacja EkoFundusz

EkoFundusz jest fundacją powołaną w 1992r. przez Ministra Finansów dla efektywnego zarządzania środkami finansowymi pochodzącymi z zamiany części zagranicznego długu na wspieranie przedsięwzięć w

ochronie środowiska (tzw. ekonwersja długu). Dotychczas decyzję o ekokonwersji polskiego długu podjęły Stany Zjednoczone, Francja, Szwajcaria, Włochy, Szwecja i Norwegia. Środki przekazane przez te kraje w latach 1992-2010 wyniosą łącznie ponad 570 mln USD.

Zadaniem Fundacji jest dofinansowanie przedsięwzięć w dziedzinie ochrony środowiska, mających istotne znaczenie w skali kraju lub regionu, a uznanych za priorytetowe przez społeczność międzynarodową. Za cel przyjęto także ułatwienie transferu na polski rynek najlepszych technologii z krajów-donatorów oraz stymulowanie rozwoju polskiego przemysłu ochrony środowiska. Na dotację mogą liczyć jedynie te przedsięwzięcia, które charakteryzują się wysoką efektywnością.

W ramach środków pochodzących z Ekofunduszu możliwe jest ubieganie się o bezzwrotne dotacje. Dotację mogą uzyskać jedynie projekty dotyczące inwestycji bezpośrednio związanych z ochroną środowiska, a w dziedzinie ochrony przyrody także projekty nieinwestycyjne. Od 2004 roku fundacja dotuje przede wszystkim projekty niekomercyjne. Obniżony został wskaźnik rentowności, co w praktyce oznacza wycofanie się z udziału w inwestycjach charakteryzujących się wysoką opłacalnością. Zmniejszy się również udział dotacji w kosztach projektów.

W dziedzinie gospodarki odpadami priorytety EkoFunduszu stanowią:

- tworzenie kompleksowych systemów selektywnej zbiórki, recyklingu i utylizacji odpadów niebezpiecznych oraz komunalnych,
- przedsięwzięcia związane z eliminacją powstawania odpadów niebezpiecznych w procesach przemysłowych (promocja „czystych technologii”) i likwidacją składowisk takich odpadów.

Środki pochodzące z Unii Europejskiej - Fundusze Strukturalne, Fundusz Spójności oraz programy operacyjne.

Unia europejska przewiduje udzielenie Polsce pomocy na rozwój systemów infrastruktury ochrony środowiska w tym gospodarki odpadami, przez instrumenty finansowe takie jak Fundusze Strukturalne i Fundusz Spójności. Pomoc zasobów funduszy będzie udzielana głównie na projekty jednostek samorządu terytorialnego, z położeniem nacisku na wzmożenie potencjału rozwojowego regionów.

Fundusz Spójności

Fundusz Spójności nie ma charakteru funduszu strukturalnego, co oznacza że środki Funduszu przeznaczone są na finansowanie przedsięwzięć na terenie całego kraju, a nie wybranych regionów. Fundusz ten może współfinansować pojedyncze projekty nawet do 75 % wartości zadań inwestycyjnych ze środków UE.

Główne kryteria wyboru projektów, w zakresie gospodarki odpadami, do dofinansowania z Funduszu Spójności to:

- zgodność z celami ekologicznymi UE tzn. ochrona i poprawa jakości środowiska, ochrona zdrowia ludzkiego, oszczędne i racjonalne wykorzystywanie zasobów naturalnych,
- zgodność z zasadami polityki ekologicznej UE (zasada przezorności, zasada prewencji, zasada likwidowania zanieczyszczenia u źródła, zasada zanieczyszczający płaci),
- odbiorcą wsparcia powinien być w pierwszej kolejności samorząd terytorialny, związek gmin, przedsiębiorstwo komunalne lub inny podmiot publiczny,
- osiągnięcie przez przedsięwzięcie lub grupę przedsięwzięć kosztorysowej wartości progowej 10 mln EUR (jeśli nie, to przypadek powinien być wystarczająco uzasadniony),
- przyczynianie się do redukcji zanieczyszczeń oddziałujących na znaczną liczbę ludzi przy najniższych kosztach tej redukcji.

Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR)

Działania z zakresu ochrony środowiska, w tym gospodarki odpadami współfinansowane z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) będą realizowane w Polsce w ramach dwóch programów operacyjnych przygotowanych przez rząd w oparciu o Narodowy Plan Rozwoju na lata 2004-2006:

- Sektorowy Program Operacyjny „Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw”,
- Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego.

Pomoc w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego adresowana jest do dużych, małych i średnich przedsiębiorstw (ze szczególnym poparciem dla sektora małych i średnich przedsiębiorstw). Jedno z działań (Działanie 2.4) Sektorowego Programu Operacyjnego ma na celu wsparcie przedsięwzięć w zakresie dostosowywania przedsiębiorstw do wymogów ochrony środowiska. W ramach poddziałania 2.4.4. przewidywane jest wsparcie dla przedsiębiorstw w zakresie gospodarki odpadami przemysłowymi i niebezpiecznymi, w tym:

- budowa, rozbudowa lub modernizacja instalacji do odzysku i unieszkodliwiania odpadów przemysłowych (zgodne z wojewódzkim i lokalnym planem gospodarki odpadami),
- rozbudowa i modernizacja urządzeń do odzysku i unieszkodliwiania opakowań po substancjach niebezpiecznych,
- tworzenie technicznych możliwości wstępnego przekształcania odpadów, zwłaszcza odpadów niebezpiecznych w formy ułatwiające ich magazynowanie, transport, a następnie odzysk lub unieszkodliwienie w instalacjach do tego przeznaczonych,

- tworzenie technicznych możliwości bezpiecznego, tymczasowego magazynowania odpadów przemysłowych w celu optymalizacji ich strumieni kierowanych do odzysku lub unieszkodliwiania,
- tworzenie możliwości technicznych i operacyjnych w zakresie minimalizowania wytwarzania oraz segregacji i ewidencjonowania ilości wytwarzanych odpadów przemysłowych.

W ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego pomoc z zasobów funduszy strukturalnych i państwowych będzie udzielana głównie na projekty jednostek samorządu terytorialnego, realizowane w powiązaniu ze wsparciem udzielanym dla wzmocnienia potencjału rozwojowego regionów. W ramach działań dotyczących gospodarki odpadami na dofinansowanie mogą liczyć projekty ograniczające wpływ składowanych odpadów na powietrze atmosferyczne, wody i glebę, poprzez:

- modernizację istniejących wysypisk komunalnych,
- budowę zakładów unieszkodliwiania odpadów (kompostowanie, spalanie),
- wprowadzenie na szeroką skalę odzysku surowców wtórnych,
- regionalne programy likwidacji niebezpiecznych i „dzikich wysypisk”.

Beneficjentem końcowym w ramach działań będą samorządy wojewódzkie, powiatowe i gminne.

Do kryteriów szczegółowych w zakresie gospodarki odpadami należą „Kryteria osiągnięcia standardów UE w zakresie gospodarki odpadami”.

W tym zakresie środki z Funduszu Spójności będą głównie przeznaczane na:

- realizację inwestycji w największych aglomeracjach, zgodnie z istniejącymi programami zagospodarowania odpadów,
- inwestycje na terenach, gdzie istniejące składowiska odpadów stwarzają zagrożenia dla wód podziemnych,
- inwestycje na terenach, gdzie wyczerpuje się pojemność składowiska.

W ramach działań dotyczących gospodarowania odpadami, na dofinansowanie mogą liczyć projekty ograniczające wpływ składowiska odpadów na powietrze atmosferyczne, wody i glebę poprzez:

- modernizację istniejących składowisk odpadów komunalnych,
- budowę zakładów unieszkodliwiania odpadów (kompostownia),
- wprowadzenie systemu recyklingu odpadów.

Beneficjentem końcowym będą m. in. Samorządy Gminne.

Potrzeby inwestycyjne

Szacunkowe koszty inwestycyjne funkcjonowania gospodarki odpadami w gminie Działoszyce przyjęto w oparciu o KPGO i PPGO (tabela 15).

W celu uzyskania danych na temat spodziewanych kosztów usunięcia wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Działoszyce, konieczna jest szczegółowa inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest na terenie gminy. Przykładowe ankiety do badania występowania azbestu na terenie gminy stanowi załącznik Nr 1.

Tabela 15. Przewidywane zadania do realizacji i koszty.

Zadania do realizacji	Jednostka realizacji	Okres realizacji	Szacunkowy koszt realizacji [PLN]	Źródła finansowania
Lata 2004-2007				
Kampania informacyjno-edukacyjna dotycząca gospodarkami odpadami	Urząd Gminy	od 2004r. zadania ciągłe	400 zł/m/rok 5 000	Budżet gminy, PFOŚ i GW
Budowa magistrali sanitarnej (Działoszyce - Skalbierz) oraz sieci kanalizacyjnej na terenie miasta Działoszyce i sołectwa Dziekanowice	Urząd Gminy	2005-2007	500 000 zł x 6,5 km = 3 250 000 zł	EFRR i budżet gminy
Organizacja GPZON dla gminy (Gminny Punkt Zbiórki Odpadów Niebezpiecznych)	Urząd Gminy	2004r.-2005r.	1 x 20 000	Budżet gminy, PFOŚ i WFOŚ i GW
Zakup pojemników na selektywną zbiórkę odpadów (uzupełnienie) np. typu „igloo”	Urząd Gminy	od 2004r.	6 szt. x 1 000 zł = 6000	Środki własne gminy, mieszkańców
Zakup pojemników (110 l) uzupełniający w celu objęcia zbiórką odpadów 100 % gospodarstw	Urząd Gminy	od 2004r. (sukcesywnie)	95 000	Środki własne gminy, wytwórcy odpadów
Zakup worków na zbiórkę wysegregowanych odpadów w zabudowie jednorodzinnej	Urząd Gminy	od 2004r.	0,35 zł x 3 x ilość gos. x 12 miesięcy 16 000/rok	Środki własne gminy i podmiotów gospodarczych zajmujących się zbiórką odpadów segregowanych
Monitoring gospodarki odpadami na terenie gminy	Urząd Gminy	od 2004r. zadania ciągłe	20 000	Środki własne U.G.
Inwentaryzacji i bieżąca likwidacja „dzikich” wysypisk	Urząd Gminy Starostwo Powiatowe	Zadania ciągłe	10 000	Urząd Gminy, Starostwo Powiatowe
Wymiana pojemników na zbiórkę selektywną surowców wtórnych	Urząd Gminy	2007r.-2011r.	-	Środki własne gminy, mieszkańców, PFOŚ i G.W.

10. Analiza oddziaływania planu gospodarki odpadami na środowisko.

Założenia planu wpłyną w pierwszej kolejności na zmniejszenie ilości odpadów deponowanych na składowisku, poprzez wprowadzenie selektywnej zbiórki odpadów „u źródła”.

W pierwszych latach funkcjonowania planu zakładana jest budowa kanalizacji w mieście Działoszyce oraz sołectwie Dziekanowice, co przyczyni się do ograniczenia odprowadzania ścieków gospodarskich do pobliskich rzek. Przewiduje się także powolny spadek liczby przydomowych szamb nie spełniających norm prawnych przewidzianych w tym zakresie.

Ważnym elementem planu jest plan selekcjonowania ze strumienia odpadów komunalnych odpadów niebezpiecznych i wywożenie ich na składowisko poza terenem gminy, przystosowane do składowania tego typu odpadów.

Wprowadzenie systemu ewidencji i kontroli gospodarki odpadami spowoduje wyeliminowanie nieprawidłowości w sposobie postępowania z odpadami, w tym przemysłowymi oraz zwłokami padłych zwierząt.

Wzrost ilości odzyskiwanych surowców wtórnych będzie pozytywnie wpływał na środowisko.

Realizacja planu gospodarki odpadami w gminie Działoszyce powinna skutkować ograniczeniem negatywnego oddziaływania na środowisko instalacji związanej z gospodarką odpadami.

W przypadku barku realizacji planu, gospodarowanie odpadami będzie nieprawidłowe i przyczyni się do:

- wzrostu ilości odpadów deponowanych na składowisku, zwłaszcza niebezpiecznych i biodegradowanych,
  - powstawania „dzikich wysypisk” odpadów, zwłaszcza wielkogabarytowych,
  - niekontrolowane usuwanie elementów zawierających azbest stanowić będzie zagrożenie dla środowiska.
- Jednym z podstawowych warunków realizacji planów gospodarki odpadami w gminie jest włączenie się do jego realizacji wszystkich mieszkańców gminy.

Nastąpić to powinno poprzez intensywne szkolenia i szeroko zakrojoną kampanię informacyjno-edukacyjną dotyczącą:

- ograniczenia powstawania odpadów,
- segregacji odpadów „u źródła” ich powstawania,
- wykorzystania w recyklingu odpadów mogących zastąpić surowce pierwotne.

Szeroko zakrojona edukacja ekologiczna, obejmująca wszystkich mieszkańców gminy przyczyni się do zwiększenia efektywności selektywnej zbiórki odpadów co zapewni pozyskanie surowców wtórnych, zmniejszenie ilości odpadów trafiających na składowisko oraz zmniejszenie ich szkodliwości.

Materiały źródłowe

Do opracowania wykorzystano dane z następujących źródeł:

1. Czajka K. + zespół - Plan Gospodarki odpadami dla woj. świętokrzyskiego. Instytut Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią. PAN Kraków, 2003r.
2. Czajka K. + zespół - Plan Gospodarki odpadami dla powiatu pińczowskiego. Instytut Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią. PAN Kraków, 2003r.
3. Jurasz F. - Kompleksowa gospodarka odpadami w gminie.
4. Kleczkowski A.S. (red) - Mapa obszarów Głównych Zbiorników Wód Podziemnych (GZWP) w Polsce wymagających szczególnej ochrony - 1 500 000. IhiGI AGH w Krakowie 1990r.
5. Kondracki J. - Geografia regionalna Polski. Wyd. Naukowe PAN, Warszawa 2002r.
6. Malinowski J. (red.) - Budowa geologiczna Polski. T. VII, Wyd. Geolog. Warszawa 1991r.
7. Stupnicka E. - Geologia regionalna Polski. Wyd. Geolog. Warszawa 1981r
8. Mapy obszarów chronionych woj. świętokrzyskiego w skali 1:50 000. UW w Kielcach
9. Poradniki: powiatowe i gminne plany gospodarki odpadami opracowany na zamówienie Ministerstwa Środowiska. Warszawa 2002r. opr. Ramboll/COWI Joint Venture, Dania we współpracy z COWI Polska Sp. z o.o., Warszawa.
10. Przegląd Ekologiczny składowiska odpadów w Sielcu Biskupim. PNT EKOTERRA Sp. z o.o. Kielce, 2002r.
11. Strategia Rozwoju Powiatu Pińczów. Prof. dr hab. Stefan Józef Pastuszka, mgr Józef Góźdź.
12. Wizja terenu + materiały ankietowe.

12. Streszczenie Projektu Planu Gospodarki Odpadami dla Gminy Działoszyce

Plan gospodarki odpadami dla Gminy Działoszyce opracowano zgodnie z obowiązującymi przepisami. W planie zawarto zagadnienia z zakresu analizy aktualnego stanu środowiska i gospodarki odpadami, założenia prognozowanych zmian w zakresie gospodarki odpadami, system gospodarowania odpadami na terenie gminy oraz szacunkową ekonomiczną analizę proponowanych rozwiązań projektowych.

W planie gospodarki odpadami, przedstawiono głównie:

- gospodarkę odpadami w sektorze komunalnym,
- gospodarkę odpadami niebezpiecznymi,
- działania zmierzające do poprawy sytuacji w zakresie gospodarki odpadami,

- potrzeby inwestycyjne w zakresie gospodarki odpadami, z podziałem na zadania do realizacji oraz źródła finansowania (tabela 15).
  - elementy gospodarki odpadami w sektorze gospodarczym,
- System gospodarki odpadami w gminie Działoszyce przedstawiono w formie zestawienia celów, z działaniami i zadaniami, wraz z podaniem jednostek odpowiedzialnych oraz sposobów wdrożenia poszczególnych zadań. Zakres zadań przewidzianych do zrealizowania wynika z następujących zasad postępowania z odpadami, zgodnie z Wojewódzkim Planem Gospodarki Odpadami:
- zapobiegania i minimalizacji powstawania odpadów,
  - zapewnienia i wdrożenia procesów odzysku, w tym głównie recyklingu odpadów, których powstawanie jest nieuniknione,
  - unieszkodliwiania odpadów poza ich składowaniem,
  - bezpiecznego, dla zdrowia ludzkiego i środowiska, składowania tych odpadów, których ze względów technologicznych i ekonomicznych nie można poddać stosowanym obecnie procesom odzysku lub unieszkodliwiania. Do głównych zadań systemu należy zaliczyć:
  - uporządkowanie, do 2007 roku, gospodarki odpadami w powiecie,
  - realizacja inwestycji związanych z likwidacją lub przebudową istniejących składowisk odpadów;
  - wdrożenie procesów odzysku i unieszkodliwiania odpadów w ramach przewidywanych do osiągnięcia wiodących celów, krótko- i długookresowych oraz zadań dotyczących:
    - sektora komunalnego,
    - sektora gospodarczego,
    - odpadów niebezpiecznych;
  - edukację związaną z upowszechnieniem planu gospodarki odpadami;
  - monitoring samorządowy, prowadzony kwartalnie w ramach obrad Rady Miejskiej.

Spis rycin i tabel:

Spis rycin:

- Ryc. 1. Położenie fizyczno-geograficzne Gminy Działoszyce
Ryc. 2. Lokalizacja oczyszczalni ścieków w Działoszycach

Spis tabel:

- Tabela 1: Szacunkowa masa wytwarzanych odpadów komunalnych w gminie Działoszyce.
Tabela 2: Masa odpadów komunalnych z terenu gminy Działoszyce objętych zbiórką i wywozem przez UMiG w latach 2000-2003r.
Tabela 3: Przybliżony skład morfologiczny odpadów komunalnych wytwarzanych na terenie gminy Działoszyce
Tabela 4: Przybliżony skład odpadów komunalnych w Sielcu Biskupim
Tabela 5: Zagospodarowanie i unieszkodliwianie odpadów opakowaniowych
Tabela 6: Ilość osadów ściekowych wytworzonych na terenie gminy Działoszyce
Tabela 7: Zestawienie szacunkowej ilości odpadów niebezpiecznych wytworzonych w gospodarstwach domowych w gminie Działoszyce
Tabela 8: Szacunkowa ilość odpadów budowlanych powstających w gminie Działoszyce (wskaźnik nagromadzenia wg „Poradnika”)
Tabela 9: Ilość wyrobów zawierających azbest wbudowanych w obiektach budowlanych miejskich i wiejskich gminy Działoszyce
Tabela 10: Zmiany ilości wytwarzanych odpadów komunalnych w latach 2003-2014 na terenie gminy Działoszyce.
Tabela 11: Prognoza wytwarzania odpadów komunalnych w przybliżonym składzie morfologicznym na terenie gminy Skalbierz.
Tabela 12: Prognoza ilości odpadów opakowaniowych wytwarzanych w strumieniu odpadów komunalnych w gminie w latach 2005-2014.
Tabela 13: Procentowe poziomy recyklingu odpadów opakowaniowych i użytkowych na okres 2004-2007:
Tabela 14: Prognozowana ilość odpadów niebezpiecznych w gospodarstwach domowych przewidziana do selektywnego zbierania w latach 2003-2014.
Tabela 15: Przewidywane zadania do realizacji i koszty

Spis załączników:

- Załącznik nr 1. Ankieta na temat wyrobów zawierających azbest - budynki.
Załącznik nr 2. Ankieta na temat wyrobów zawierających azbest - lokal mieszkalny

---

Wydawca: Wojewoda Świętokrzyski

Redakcja: Wydział Prawny i Nadzoru
Świętokrzyskiego Urzędu Wojewódzkiego w Kielcach
Al. IX Wieków Kielc 3, 25-516 Kielce
tel. 0 (prefix) 41 3421673, e-mail: org07@kielce.uw.gov.pl

Skład, druk i rozpowszechnianie: Zakład Obsługi
Świętokrzyskiego Urzędu Wojewódzkiego w Kielcach,
25-516 Kielce, Al. IX Wieków Kielc 3
tel. 0 (prefix) 41 3421807, 3421249

Prenumerata roczna Dziennika Urzędowego Województwa Świętokrzyskiego wynosi 2.848,00 zł.
Nr konta Bank Przemysłowo-Handlowy PBK S.A. O/Kielce, Nr 25 10600076-0000320000163506
Dziennik w Internecie – <http://www.kielce.uw.gov.pl/dziennik.htm>

Zbiory Dzienników Urzędowych wraz ze skorowidzami wyłożone są do powszechnego wglądu w siedzibie Świętokrzyskiego Urzędu Wojewódzkiego
w Kielcach, Al. IX Wieków Kielc 3, pok. 210 w godzinach pracy Urzędu

---

Tłoczono z polecenia Wojewody Świętokrzyskiego z dnia 18 marca 2005r.
